

Ngăn chặn HIV tấn công giới trẻ

THỨC ĐẨY QUYỀN THAM GIA CỦA TRẺ EM:

Tạo điều kiện để trẻ em chủ động thực hiện quyền

● Trẻ em cũng cần được đào tạo để có thể chủ động thực hiện quyền tham gia của mình. (Nguồn: MSD)

Cuối tháng 11/2024, Báo cáo “Đánh giá sự tham gia của trẻ em Việt Nam năm 2024” hay còn gọi là Báo cáo khảo sát “Tiếng nói trẻ em Việt Nam” đã được công bố. Những dữ liệu trong báo cáo còn những tồn tại trong quản lý, giáo dục trẻ em tại gia đình, nhà trường.

Trong gia đình: nhiều trẻ em vẫn bị mắng chửi, đánh vụt

Theo Báo cáo, sự tham gia của trẻ em trong gia đình có những điểm tích cực. Tỷ lệ trẻ em thường xuyên và rất thường xuyên được lắng nghe/tôn trọng ý kiến từ cha mẹ chiếm 56,7%; tỷ lệ trẻ em lựa chọn phương án sẽ trao đổi để bố mẹ hiểu là 60%, đồng thời tỷ lệ trẻ em cho rằng cha mẹ cố gắng giải thích để con cái hiểu cũng chiếm gần 70% khi hai bên có ý kiến/quan điểm trái chiều.

Tuy nhiên, cũng theo Báo cáo, có đến 88,3% trẻ em đã từng bị mắng, chửi trong gia đình; 54,4% đã từng bị đánh, vụt trong gia đình; 54% bị kiểm soát trong các mối quan hệ xã hội; 45% trẻ em cho rằng mình bị phân biệt đối xử. Cạnh đó là việc vẫn tồn tại sự phân biệt giữa trẻ em trai và trẻ em gái. Xét theo giới tính, tỷ lệ trẻ em nam thường xuyên và rất thường xuyên được cha mẹ lắng nghe/tôn trọng các quyết định và hỏi ý kiến về công việc của gia đình cao hơn so với trẻ em nữ, tỷ lệ tương ứng là 19,8% so với 17,8% (thường xuyên) và 10% so với 8,9% (rất thường xuyên)... Qua Báo cáo có thể thấy nhiều cha mẹ vẫn đang chấp nhận việc cha mẹ kiểm soát, mắng, thậm chí đánh con như một hình thức giáo dục.

Cùng với phát hiện, Báo cáo khảo sát “Tiếng nói trẻ em Việt Nam” năm 2024 đã đưa ra một số khuyến nghị đối với phụ huynh và người chăm sóc trẻ cần tích cực tham gia các chương trình, hoạt động tư vấn, hướng dẫn, giáo dục, tập huấn... để tăng cường nhận thức và điều chỉnh hành vi ứng xử với trẻ em liên quan đến bảo đảm và thúc đẩy sự tham gia của trẻ em trong gia đình. Dành thời gian có chất lượng để lắng nghe, ghi nhận, khuyến khích và thúc đẩy trẻ em trong gia đình bày tỏ ý kiến, sáng kiến về những vấn đề liên quan đến trẻ em trong gia đình; phản hồi tích cực (đáp ứng hoặc có giải thích đầy đủ khi không đáp ứng) đối với tất cả ý kiến của

trẻ em. Nói không với áp đặt, bạo hành ngôn ngữ (quát nạt, đe dọa, dằn dặt...) khi trao đổi; không phân biệt đối xử dựa theo giới trong bàn bạc, thảo luận và ra quyết định; lắng nghe và làm bạn cùng con...

Trong nhà trường: vẫn còn khoảng cách giữa lãnh đạo trường học với trẻ em

Theo Báo cáo khảo sát “Tiếng nói trẻ em Việt Nam” năm 2024, đánh giá sự lắng nghe ý kiến trẻ em của thầy cô, có 59,8% trẻ em trong diện khảo sát cho rằng thường xuyên/rất thường xuyên được thầy cô lắng nghe/tôn trọng ý kiến của mình. Tuy vậy, tỷ lệ trẻ em chưa bao giờ trao đổi, đối thoại với lãnh đạo trường lại chiếm tỷ lệ khá cao (63%). Điều này cho thấy có khoảng cách/giới hạn nhất định giữa lãnh đạo trường học với trẻ em. Có đến 77,5% trẻ em từng chứng kiến bạo lực học đường. Phát hiện này tương đồng với kết quả của nghiên cứu trên 1.040 học sinh THCS và THPT tại Hà Nội và TP Hồ Chí Minh năm 2019 khi có 75,7% học sinh tham gia vào bất nạt truyền thống. Đây là điểm hết sức lưu ý đối với các nhà trường trong quá trình tổ chức giáo dục và hoạt động rèn luyện đối với học sinh, theo báo cáo khảo sát.

Báo cáo khảo sát “Tiếng nói trẻ em Việt Nam” năm 2024 đã đưa ra một số khuyến nghị đối với trường học như: trường học và thầy cô cần lấy học sinh làm trung tâm, lắng nghe học sinh nhiều hơn, thúc đẩy học sinh chủ động, tích cực hơn; tạo cơ hội tham gia các công việc của lớp, trường cho mọi học sinh; lắng nghe, trao đổi và phản hồi tích cực hơn đối với học sinh; tổ chức nhiều hơn vào các hoạt động ngoại khóa để tiếp cận và thúc đẩy sự tham gia của học sinh; tập huấn, bồi dưỡng nhằm nâng cao kỹ năng thúc đẩy sự tham gia, bày tỏ ý kiến của học sinh đối với lãnh đạo cơ sở giáo dục và giáo viên; cởi mở hơn trong vấn đề tình bạn/tình yêu của học sinh; phối hợp chặt chẽ hơn với phụ huynh và chính quyền tổ chức các hoạt động để lắng nghe chia sẻ của trẻ em; thành lập các nhóm,

CLB dựa trên sở thích, nhu cầu, điểm mạnh của trẻ em.

Chia sẻ tại buổi trò chuyện trực tuyến “Sự tham gia của trẻ em Việt Nam” công bố Báo cáo khảo sát, thầy Nguyễn Đức Huy, Phó Hiệu trưởng Trường THCS Phú Đông, Ba Vì, Hà Nội cho biết sau khi theo dõi những số liệu trong báo cáo, thầy và cán bộ, giáo viên cũng có rất nhiều băn khoăn trong việc tham gia của trẻ cùng nhà trường. Trong môi trường giáo dục hiện nay, khi công nghệ đang phát triển, tỷ lệ các em tham gia mạng xã hội rất cao. Có những trường hợp đăng tải, thậm chí phát sóng những hình ảnh nhạy cảm, bạo lực học đường, xúc phạm bạn bè đồng trang lứa. Do đó, sau khi nhận được kết quả báo cáo, nhà trường, các thầy cô cũng đã thường xuyên dành thời gian trong các tiết học, trò chuyện để hiểu hơn về tâm tư, nguyện vọng của các em, đồng thời nhắc nhở, động viên các em...

Quyền tham gia của trẻ em tại cộng đồng của trẻ em còn nhiều hạn chế

Khảo sát mức độ tham gia các hoạt động liên quan đến quyền tham gia của trẻ em tại cộng đồng của trẻ em, Báo cáo khảo sát “Tiếng nói trẻ em Việt Nam” năm 2024 cho biết còn nhiều hạn chế khi không có hoạt động nào có mức điểm trung bình từ 3 trở lên trong thang điểm từ 1 (thấp nhất) đến 5 (cao nhất). Các hoạt động sinh hoạt hè thanh, thiếu niên là các hoạt động được tham gia tích cực nhất nhưng điểm trung bình cũng chỉ đạt 2.56/5. Tọa đàm, đối thoại với lãnh đạo địa phương có điểm trung bình thấp nhất, mức điểm chỉ đạt 1.91/5. So sánh với sự tham gia, mức độ tự chủ của trẻ em tại gia đình và tại trường học, sự tham gia và mức độ tự chủ của trẻ em tại cộng đồng hạn chế hơn cả. Kết quả phỏng vấn sâu tại các tỉnh cũng cho thấy, nhiều địa phương không có nhiều các hoạt động có chất lượng, chiều sâu dành cho trẻ em. “Cũng có ban chỉ đạo ở xã trong đó có cán bộ LĐ-TB&XH và hiệu trưởng làm thường

Báo cáo “Đánh giá sự tham gia của trẻ em Việt Nam” 2024, hay còn gọi là Báo cáo khảo sát “Tiếng nói trẻ em Việt Nam” lần đầu tiên được Viện Nghiên cứu Quản lý và Phát triển bền vững (MSD) và Tổ chức Cứu trợ Trẻ em tại Việt Nam (SC) thực hiện vào năm 2020, với những phản hồi tích cực từ các bên liên quan đặc biệt trong nỗ lực hướng đến thúc đẩy quyền tham gia của trẻ em Việt Nam. Tiếp nối những nỗ lực này, kết hợp với các nhu cầu và bối cảnh hiện tại của việc thực hiện Công ước Quốc tế về Quyền Trẻ em và Luật Trẻ em năm 2016 tại Việt Nam, MSD và SC tiếp tục triển khai thực hiện Báo cáo “Đánh giá sự tham gia của trẻ em Việt Nam” 2024.

Khảo sát được thực hiện tại 6 tỉnh, thành phố ở cả 3 miền Bắc - Trung - Nam gồm: Yên Bái, Hà Nội, Đà Nẵng, Kon Tum, TP HCM và Đồng Tháp trong thời gian từ tháng 12/2023 đến tháng 05/2024, với sự tham gia chia sẻ ý kiến từ 831 trẻ em, trong đó có 50 trẻ em khuyết tật và trẻ em LGBTQI+, cùng với phụ huynh, người chăm sóc và các bên liên quan gồm: cán bộ bảo vệ trẻ em các cấp tại địa phương, lãnh đạo cơ sở giáo dục, luật sư, phóng viên, lãnh đạo câu lạc bộ/đội/nhóm có sự tham gia của trẻ em.

Sau khi báo cáo hoàn thành, các kết quả được nhóm nghiên cứu gửi lại từng địa phương khảo sát. Kết quả khảo sát được kỳ vọng sẽ là cơ sở tham chiếu và nguồn dữ liệu để các bên liên quan, đặc biệt là các cơ quan nhà nước, chính quyền địa phương, trường học, tổ chức xã hội và tổ chức quốc tế tham khảo, vận dụng trong quá trình xây dựng chiến lược, hoạch định chính sách và chương trình thực hiện hiệu quả về quyền tham gia của trẻ em.

● Nhiều cha mẹ vẫn coi việc mắng, đánh con như một hình thức giáo dục. (Nguồn: ST)

trực tiếp nhưng ít hoạt động. Các hoạt động của trẻ em chủ yếu giao về trường học thôi. Minh chỉ phối hợp” (phòng vấn sâu cán bộ LĐ-TB&XH, Yên Bái)...

Trước các kết quả khảo sát, bà Phạm Thị Thủy - Trưởng phòng phát triển tham gia của trẻ em, Cục Trẻ em, Bộ LĐ-TB&XH cho biết: “Thời gian vừa qua quyền trẻ em đã được các cơ quan Bộ, ngành tổ chức rất quan tâm. Tuy nhiên, con số 20,1% trẻ em chưa từng nghe và biết đến về quyền trẻ em, chúng ta cũng phải thấy rằng cần tăng cường công tác truyền thông hơn nữa, tập huấn cho trẻ em, nhất là trẻ em trong nhà trường...”.

Để tăng cường sự tham gia của trẻ em, Báo cáo khảo sát “Tiếng nói trẻ em Việt Nam” năm 2024 đưa ra khuyến nghị, cần xây dựng một hệ thống ghi nhận và đánh giá mức độ tham gia của trẻ em và cũng như theo dõi các quan điểm và khuyến nghị của trẻ em được cân nhắc, sử dụng thế nào trong quá trình xây dựng và thực thi các chính sách liên quan. Hệ thống này được quản lý, điều phối bởi Cục Trẻ em (cấp Trung ương) và cơ quan chuyên trách về bảo vệ trẻ em thuộc Sở LĐ-TB&XH các tỉnh, thành phố (cấp địa phương). Các tiêu chuẩn và hướng dẫn về sự tham gia của trẻ em cần được xây dựng và áp dụng một cách đầy đủ và nghiêm túc. Trong đó bao gồm các hướng dẫn về lựa chọn trẻ em từ các nhóm trẻ em, các môi trường xã hội khác nhau để bảo đảm cơ hội tham gia đầy đủ và bình đẳng cho các nhóm trẻ em. Tiếp tục tổ chức các chương trình đào tạo về kỹ thuật thúc đẩy sự tham gia của trẻ em và các nguyên tắc cơ bản cho các cơ quan chủ chốt các cấp tại địa phương. Khóa đào tạo nên bao gồm các nguyên tắc cơ bản về sự tham gia của trẻ em cũng như kiến thức và kỹ năng về các phương pháp thúc đẩy sự tham gia khác nhau. Trẻ em cũng cần được đào tạo để có thể chủ động, lập kế hoạch, thực hiện và đánh giá hoạt động tham gia của mình. **HỒNG MINH**

Còn chông chéo trong hệ thống pháp luật KHCN

Vừa qua, tại Hội nghị thường niên năm 2024 “Hoàn thiện thể chế thúc đẩy phát triển KH,CN&ĐMST”, TS. Phan Chí Hiếu, Chủ tịch Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam nhấn mạnh, trong những năm qua, Đảng và Chính phủ đã ban hành nhiều văn bản quy phạm pháp luật quan trọng nhằm xây dựng và từng bước hoàn thiện thể chế thúc đẩy phát triển KH,CN&ĐMST. Đặc biệt, trong phát biểu về 7 định hướng chiến lược đưa đất nước bước vào kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc, Tổng Bí thư Tô Lâm đã nhấn mạnh một trong các giải pháp, định hướng chiến lược phát triển kinh tế là “Đẩy mạnh công nghệ chiến lược, chuyên đổi số, chuyên đổi xanh, lấy KH,CN&ĐMST làm động lực chính cho phát triển”... TS. Phan Chí Hiếu cho rằng, việc triển khai các chủ trương, đường lối của Đảng trong phát triển KH,CN&ĐMST còn gặp nhiều khó khăn trong thực tiễn như một số chính sách còn chậm thể chế hóa. Hệ thống pháp luật về KH&CN chưa đảm bảo tính thống nhất. Nguồn lực đầu tư chưa tương xứng với vai trò là quốc sách hàng đầu của KH&CN. Chính sách thu hút, trọng dụng, đãi ngộ, tôn vinh các nhà khoa học còn nhiều hạn chế...

Về đầu tư cho KH,CN&ĐMST, Thứ trưởng Bộ KH&CN Hoàng Minh cho biết, thời gian qua, đã có sự thu gọn về đầu mối các tổ chức KH&CN công lập. Trong đó, có hơn 40 tổ chức KH&CN công lập được tổ chức SCIMAGO xếp hạng vào năm 2024. Đặc biệt, nguồn nhân lực nghiên cứu và phát triển có xu hướng tăng, tập trung nhiều vào khu vực tổ chức giáo dục đại học và khu vực doanh nghiệp. Bên cạnh đó, Nhà nước đã tăng cường đầu tư nguồn lực vào KH&CN, nâng cao tiềm lực nghiên cứu giúp KH&CN Việt Nam có những bước tiến mạnh mẽ.

Theo Thứ trưởng, để khai thác tối đa tiềm lực KH&CN, ngoài việc đẩy mạnh các công bố quốc tế trên các tạp chí hàng đầu trên thế giới, cần quan tâm hơn tới công bố trên các tạp chí của Việt Nam đã vào danh sách Scopus và các tạp chí chuyên ngành quốc gia uy tín. Tăng cường hợp tác quốc tế trong công bố khoa học. Đẩy mạnh chuyển giao kết quả khoa học - định giá tài sản hình thành từ kết quả nghiên cứu. Xây dựng và thực thi các quy định về đạo đức nghiên cứu và liêm chính học thuật để đảm bảo sự phát triển bền vững của KH&CN trong nước.

Chia sẻ về hoạt động thương mại hoá kết quả nghiên cứu, tài sản trí tuệ, GS. TS. Chu Hoàng Hà, Phó Chủ tịch Viện Hàn lâm KH&CN Việt Nam đề xuất tăng cường đầu tư của Nhà nước vào các lĩnh vực ưu tiên, đột phá, phù hợp với từng giai đoạn phát triển, làm trụ cột cho công nghiệp trong nước; khuyến khích, hỗ trợ các doanh nghiệp tham gia đặt hàng các nhiệm vụ nghiên cứu công nghệ cao nhằm mục đích chuyển giao cho doanh nghiệp sau khi hoàn thiện công nghệ; tham gia, tổ chức các hội nghị chuyên đề quốc tế về các lĩnh vực KH&CN trọng điểm; xúc tiến các hoạt động nghiên cứu KH&CN với các tập đoàn, doanh nghiệp nước ngoài...

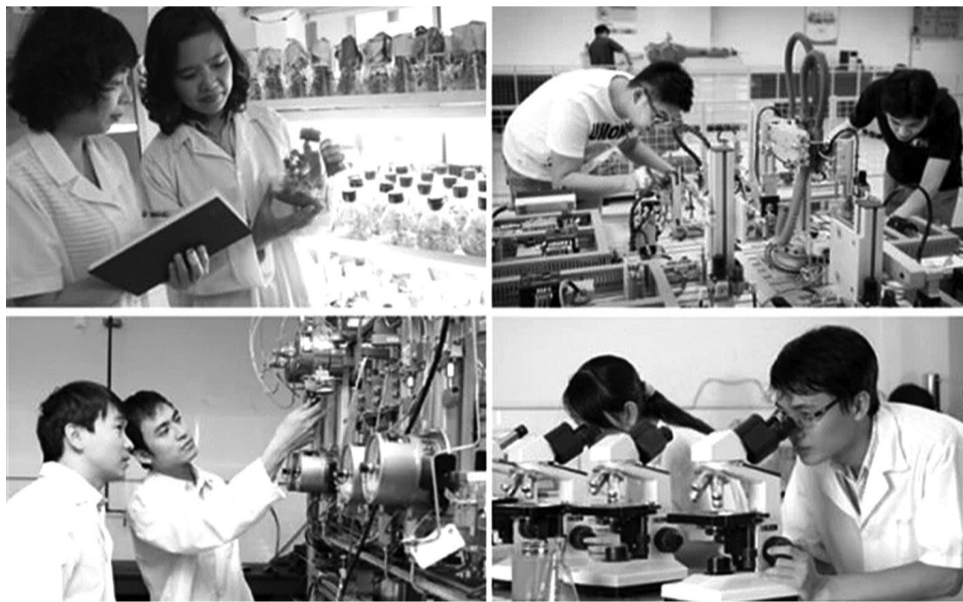
Bên cạnh đó, theo Phó Chủ tịch Viện Hàn lâm Khoa học xã hội, PGS.TS. Nguyễn Đức Minh thì những bất cập nổi bật của hệ thống pháp luật hiện hành, cụ thể về sự thiếu thống nhất và đồng bộ trong hệ thống pháp luật KHCN khiến việc quản lý các hoạt động KH&CN trở nên phức tạp, các đơn vị quản lý khó phối hợp và điều hành, dẫn đến chông chéo trong nhiệm vụ và nguồn lực. Ngoài ra, Luật KHCN chưa thể hiện đầy đủ vai trò của khoa học xã hội, khiến lĩnh vực này thiếu sự ưu tiên và gặp khó khăn trong tiếp cận nguồn tài trợ. Các quy định tài chính chưa linh hoạt,

HOÀN THIỆN THỂ CHẾ KHOA HỌC, CÔNG NGHỆ VÀ ĐỔI MỚI SÁNG TẠO:

Sẽ đột phá trong kỷ nguyên mới

● Những sản phẩm KHCN Quảng Bình. (Ảnh: MOST)

● Tạo thuận lợi cho hoạt động khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo. (Ảnh minh họa - Nguồn: chinphu.vn)

Trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc, cần tăng cường nghiên cứu, đề xuất các cơ chế, chính sách khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo (KH,CN&ĐMST) mang tính đặc thù, giải pháp đột phá, vượt trội để kịp thời giải quyết các vấn đề cấp bách, trọng điểm của quốc gia.

không cập nhật với chi phí thực tế, gây trở ngại cho hoạt động nghiên cứu. Hơn nữa, thiếu các chính sách đãi ngộ, tuyển dụng và giữ chân nhân lực chất lượng cao, dẫn đến tình trạng “chảy máu chất xám”. Cùng đó, các quy định về sở hữu trí tuệ chưa đủ mạnh để bảo vệ quyền lợi của nhà nghiên cứu và doanh nghiệp, làm suy giảm động lực đầu tư vào nghiên cứu.

Để khắc phục, PGS Nguyễn Đức Minh đề xuất xây dựng khung pháp lý phù hợp và toàn diện, thúc đẩy khoa học và công nghệ, tạo điều kiện cho nền kinh tế Việt Nam phát triển mạnh mẽ và bền vững và khẳng định: cần có những đổi mới mạnh mẽ, toàn diện mang tính đột phá trong xây dựng, hoàn thiện hệ thống pháp luật liên quan theo hướng tạo lập môi trường thuận lợi hơn nữa (cả về chính sách và thực tiễn) cho KH,CN&ĐMST. Nhanh chóng sửa đổi, hoàn thiện chế độ, chính sách với các cơ chế đặc thù, vượt trội đối với đội ngũ những người làm nghiên cứu khoa học, nghiên cứu chiến lược, chính sách để thực hiện tốt mục tiêu thu hút, sử dụng, giữ chân nhân tài. Cần có cơ chế chi thu nhập tăng thêm riêng cho đội ngũ nghiên cứu khoa học, công nghệ, nghiên cứu chiến lược, chính sách tại các cơ sở nghiên cứu theo năng lực, hiệu quả công việc. Cần có chính sách tăng tỷ lệ viên chức ngạch nghiên cứu

là nghiên cứu viên chính, nghiên cứu viên cao cấp; cho góp vốn, mua cổ phần trong các doanh nghiệp khoa học, công nghệ; hỗ trợ về nhà ở. Nhân tài được chủ động đề xuất nhiệm vụ khoa học và được cấp kinh phí thực hiện; miễn thuế thu nhập cá nhân đối với một số nhiệm vụ khoa học.

PGS.TS. Minh cũng cho rằng, để phát triển, cần mở rộng đối tượng được kéo dài tuổi nghỉ hưu đối với các cá nhân có trình độ, năng lực vượt trội, có công trình, sản phẩm, thành tích, cống hiến thiết thực đối với sự phát triển KH,CN&ĐMST, có nhiều đóng góp cho sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước, địa phương. Hình thành đội ngũ chuyên gia đầu ngành trong lĩnh vực KH,CN&ĐMST có khả năng định hướng, dẫn dắt các hoạt động nghiên cứu lớn, mới, phức tạp về khoa học; quan tâm, tạo điều kiện phát triển các nhà khoa học trẻ để xây dựng đội ngũ cán bộ khoa học, cán bộ quản lý kế cận...

Từng bước hoàn thiện thể chế

Kết luận Hội nghị, Bộ trưởng Bộ KH&CN Huỳnh Thành Đạt khẳng định: Công tác xây dựng và hoàn thiện thể chế luôn được Đảng và Nhà nước ta xác định là nhiệm vụ trọng tâm, là một trong ba đột phá chiến lược, tạo cơ sở pháp lý, môi trường an toàn, thuận lợi cho sự phát triển kinh tế - xã

hội đất nước. Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ đã quan tâm, chỉ đạo quyết liệt công tác xây dựng, hoàn thiện thể chế, triển khai thi hành Hiến pháp, luật và pháp lệnh. Đây được coi là yếu tố thuận lợi trong công tác xây dựng, hoàn thiện thể chế, đồng thời cũng là nhiệm vụ lớn phải hoàn thành đối với các Bộ, ngành nói chung.

Bộ trưởng Huỳnh Thành Đạt cho biết, trong thời gian vừa qua, công tác xây dựng và hoàn thiện thể chế về KH,CN&ĐMST đã được triển khai nghiêm túc, đồng bộ và toàn diện. Bộ KH&CN đang tích cực triển khai xây dựng 04 dự án Luật/hồ sơ đề nghị xây dựng luật (bao gồm: Luật Tiêu chuẩn và Quy chuẩn kỹ thuật; Luật KH,CN&ĐMST; Luật Chất lượng SP,HH; Luật Năng lượng nguyên tử), đây là một trong những nhiệm vụ trọng tâm trong công tác xây dựng pháp luật của Bộ, của ngành KH&CN, được thực hiện trong thời gian dài với trình tự, thủ tục gồm nhiều bước, cần sự phối hợp chặt chẽ của các Bộ, ngành, cơ quan liên quan.

Bộ trưởng nhấn mạnh, để hoàn thiện thể chế thúc đẩy phát triển KH,CN&ĐMST, góp phần vào mục tiêu phát triển bền vững của quốc gia trong kỷ nguyên mới, Bộ KH&CN sẽ phối hợp chặt chẽ với Viện Hàn lâm KH&CN Việt Nam, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam, Đại học Quốc gia Hà Nội, Đại học Quốc gia TP HCM và các Bộ, ngành, cơ quan liên quan tích cực triển khai các nhiệm vụ trọng tâm sau: Đó là đẩy mạnh đổi mới cơ chế, chính sách trong triển khai, thực hiện các chương trình, nhiệm vụ nghiên cứu khoa học, phát triển ứng dụng công nghệ theo định hướng tại Chiến lược phát triển KH,CN&ĐMST đến năm 2030. Đặc biệt là cơ chế, chính sách có liên quan đến các vấn đề trọng điểm của quốc gia như chuyên đổi số, chuyên đổi xanh, Net Zero, đường sắt tốc độ cao, điện hạt nhân và các lĩnh vực mũi nhọn như công nghiệp bán dẫn, công nghệ sinh học, trí tuệ nhân tạo...

Cùng với đó, việc tập trung xây dựng, hoàn thiện dự án Luật KH,CN&ĐMST, trong đó chú trọng xây dựng hành lang pháp lý thuận lợi để tổ chức, cá nhân hoạt động nghiên cứu khoa học, phát triển công nghệ. Xây dựng đồng bộ chính sách đào tạo, thu hút, trọng dụng nhân lực, nhân tài KH&CN, tạo điều kiện phát triển đội ngũ trí thức, thu hút các nhà khoa học trong và ngoài nước, mở rộng hội nhập quốc tế trong hoạt động nghiên cứu để hình thành nguồn nhân lực chất lượng cao trong lĩnh vực KH,CN&ĐMST.

Theo Bộ trưởng Huỳnh Thành Đạt, sẽ tăng cường nghiên cứu, đề xuất các cơ chế, chính sách đặc thù, giải pháp mang tính đột phá, vượt trội để kịp thời giải quyết các vấn đề cấp bách, trọng điểm của quốc gia, bảo đảm phù hợp với cơ chế thị trường, thông lệ quốc tế, tôn trọng đặc thù của lao động sáng tạo, chấp nhận rủi ro, mạo hiểm và độ trễ trong hoạt động KH,CN&ĐMST.

Cùng với tăng cường xây dựng, hoàn thiện các cơ chế, chính sách khuyến khích đổi mới sáng tạo, phát triển hệ sinh thái sáng tạo, thu hút các tập đoàn công nghệ lớn trên thế giới đặt trung tâm nghiên cứu, phát triển công nghệ tại Việt Nam, tạo ra môi trường nghiên cứu sôi động, hiệu quả, thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội. Và hoàn thiện các cơ chế tài chính, chính sách ưu đãi, hỗ trợ trong hoạt động nghiên cứu, bảo đảm đơn giản hóa thủ tục hành chính, tạo điều kiện thuận lợi cho các nhà khoa học, tổ chức nghiên cứu và doanh nghiệp phát triển KH,CN&ĐMST, Bộ trưởng Huỳnh Thành Đạt nhấn mạnh.

NGUYỆT THƯƠNG

NGĂN CHẶN HIV TẤN CÔNG GIỚI TRẺ

XU HƯỚNG NHIỄM HIV/AIDS HIỆN NAY:

“Nghiêng” về giới trẻ, nhóm đồng tính, chuyển giới

● PrEP được coi như “ngôi sao hy vọng” trong các biện pháp dự phòng nhiễm HIV cho nhóm MSM.
(Nguồn: Tư liệu truyền thông phòng chống HIV/AIDS)

Trong bối cảnh Việt Nam nỗ lực từng bước kiểm soát HIV/AIDS, bên cạnh những thành tựu đạt được, nhiều thách thức mới tiếp tục xuất hiện. Đáng chú ý là tỷ lệ nhiễm HIV đang được phát hiện chủ yếu trong nhóm trẻ tuổi, nhóm quan hệ đồng giới nam, nhóm chuyển giới và có xu hướng tiếp tục tăng nhanh trong thời gian tới. Điều này đặt ra yêu cầu cấp thiết tăng cường các giải pháp ngăn chặn sự lan rộng của căn bệnh thế kỷ trong nhóm này.

Chuyển dịch rõ rệt về hình thái qua các năm

Tại Việt Nam, kể từ khi phát hiện ca nhiễm HIV đầu tiên vào năm 1990 tại TP HCM, đến nay ước tính có khoảng 267.000 người đang sống chung với HIV. Dịch bệnh xuất hiện trên cả nước, với 100% tỉnh, thành phố và 701/705 quận, huyện (chiếm 99,43%) ghi nhận có người nhiễm. Đặc biệt, hơn 96% xã, phường cũng đã báo cáo các trường hợp nhiễm HIV/AIDS.

Trải qua hơn 30 năm “tuyên chiến” với căn bệnh thế kỷ, với nhiều nỗ lực, công cuộc phòng, chống HIV/AIDS ở Việt Nam đã đạt được những thành tựu đáng kể, được đánh giá là điểm sáng quốc tế. Điển hình, Việt Nam đã được thế giới ghi nhận là một trong 4 quốc gia cùng với Anh, Đức, Thụy Sĩ có chất lượng điều trị HIV/AIDS tốt nhất với tỷ lệ người nhiễm HIV được điều trị có tải lượng virus dưới ngưỡng ức chế đạt 96%, góp phần giảm lây nhiễm HIV trong cộng đồng.

Hơn 10 năm qua, Việt Nam liên tục giảm 3 chỉ tiêu: giảm số người mới nhiễm HIV, giảm số chuyển sang AIDS và giảm số tử vong liên quan đến HIV/AIDS; kiểm soát tỉ lệ nhiễm HIV trong cộng đồng dưới 0,3%. Việt Nam đặt ra mục tiêu chấm dứt AIDS vào năm 2030. Tức là giảm đến 200 lần số ca nhiễm so với thời điểm hiện tại, từ 200.000 ca xuống còn 1.000 ca mỗi năm. Cùng với đó, Việt Nam cũng đã đạt kết quả vô cùng ấn tượng trong công tác phòng, chống HIV/AIDS. 95% độ bao phủ bảo hiểm y tế cho những bệnh nhân HIV/AIDS, gần 90% số người điều trị ARV được chi trả từ nguồn bảo hiểm y tế và hơn 95% những người điều trị ARV đã đạt được tải lượng dưới ngưỡng ức chế.

● Cung cấp dịch vụ phòng, chống HIV cho nhóm có nguy cơ lây nhiễm HIV cao.
(Ảnh: Cục Phòng chống HIV/AIDS)

Tuy nhiên, bên cạnh những thành tựu đạt được, qua từng năm Việt Nam liên tục đối mặt với những thách thức mới trong phòng, chống HIV. Một trong những điểm đáng lo ngại là hiện nay tỉ lệ người nhiễm HIV đang trẻ hóa. Cụ thể, người nhiễm HIV ở nhóm tuổi 16 - 29 tăng từ 37,2% năm 2019 lên 48,7% năm 2022. Bên cạnh đó, dịch HIV còn được phát hiện chủ yếu trong nhóm quan hệ đồng giới nam (MSM), nhóm chuyển giới (GM) và có xu hướng tiếp tục tăng nhanh trong các nhóm này.

Tại buổi họp báo hưởng ứng Tháng hành động quốc gia phòng, chống HIV/AIDS năm 2024 và Ngày Thế giới phòng, chống AIDS (1/12) do Cục Phòng, chống HIV/AIDS tổ chức, số liệu đưa ra cho thấy trong 9 tháng đầu năm 2024, cả nước ghi nhận 11.421 trường hợp phát hiện mới HIV dương tính, 1.263 trường hợp tử vong. Trong số người mới phát hiện nhiễm HIV đầu năm đến nay có 82,9% là nam giới, độ tuổi chủ yếu là từ 15 - 29 (40%) và 30 - 39 (27,3%), đối tượng chiếm tỷ lệ cao nhất là nam quan hệ tình dục đồng giới (42,2%).

Trước số liệu trên, PGS.TS Phan Thị Thu Hương - Cục trưởng Cục Phòng, chống HIV/AIDS nhận định dịch HIV/AIDS hiện vẫn đang diễn biến phức tạp và có sự chuyển dịch rõ rệt về hình thái qua các năm. Cụ thể, hình thái lây nhiễm HIV trong giai đoạn 2010 đến nay có sự thay đổi rõ rệt, trong số những người nhiễm HIV mới phát hiện, tỷ lệ người nhiễm HIV qua đường máu giảm từ 47,5% năm 2010 xuống còn 6,5% tháng 9 năm 2024; tỷ lệ người nhiễm HIV qua đường tình dục trở thành đường lây chính khi tăng từ 47,5% năm 2010 lên 70,8% vào tháng 9 năm 2024.

PGS.TS Phan Thị Thu Hương thông tin thêm: “Trước đây, đường lây của bệnh chủ yếu truyền qua đường máu ở nhóm nghiện, chích ma túy, hiện nay chủ yếu truyền qua đường tình dục ở nhóm quan hệ đồng giới nam hay nhóm chuyển giới. Đặc biệt, việc lây truyền có dấu hiệu trẻ hoá trong các nhóm đối tượng này”. Minh chứng là tỷ lệ hiện nhiễm HIV trong nhóm MSM có xu hướng tăng rất nhanh trong thời gian qua (tăng từ 7,4% năm 2016 lên 12,5% năm 2022). Riêng ở nhóm trẻ tuổi, nếu trước đây, chủ yếu các ca nhiễm ở nhóm thanh niên, những người có điều kiện kinh tế, thì hiện đã ghi nhận ở nhóm trẻ hơn, thậm chí ở cả những nhóm học sinh, sinh viên; số mắc ở độ tuổi 15 - 29 chiếm tới gần 40% tổng số ca nhiễm HIV trong thời gian vừa qua.

Về địa bàn, các ca nhiễm HIV mới chủ yếu được ghi nhận tại khu vực phía Nam và các thành phố lớn. Đặc biệt, khu vực Đông Nam Bộ và Đồng bằng sông Cửu Long chiếm gần 70% số ca nhiễm HIV mới được phát hiện trong 9 tháng đầu năm 2024. Cụ thể, vùng Đồng bằng sông Cửu Long có tới 31,2% người nhiễm, TP Hồ Chí Minh có 24,3% và khu vực Đông Nam Bộ có 12,8%. Tuy nhiên, những năm gần đây, số liệu cảnh báo dịch cho thấy nguy cơ lây nhiễm HIV đang tiềm ẩn tại các khu vực miền núi phía Bắc và Tây Nguyên, đặt ra thách thức mới trong công tác phòng, chống dịch bệnh.

Giải pháp ngăn chặn kịp thời

Những năm qua, Việt Nam tích cực triển khai các hoạt động phòng, chống HIV/AIDS với mục tiêu chấm dứt bệnh AIDS vào năm 2030. Tuy nhiên, dựa trên phân loại của Tổ chức Y tế thế giới

(WHO), nước ta đang trong giai đoạn dịch tập trung ở các nhóm có hành vi nguy cơ lây nhiễm HIV cao. Như đã nói ở trên, hiện nay các nhóm có hành vi nguy cơ lây nhiễm HIV cao gồm nhóm trẻ tuổi, nhóm MSM và nhóm GM. Nguyên nhân chủ yếu vẫn là do sự kỳ thị, phân biệt đối xử với người nhiễm HIV còn tồn tại và sự hiểu biết đầy đủ về HIV/AIDS trong nhóm trẻ, cộng đồng MSM, GM còn thấp. Đây chính là rào cản trong việc tiếp cận dịch vụ phòng, chống HIV/AIDS.

Nhận thấy những khó khăn từ sự thay đổi hình thái lây nhiễm, ngành Y tế đã và đang đề ra những giải pháp thích ứng, phù hợp với nhóm nguy cơ cao, theo đó tập trung vào 2 hướng để giảm thiểu HIV/AIDS là tạo hàng rào bảo vệ K=K (không phát hiện = không lây truyền virus HIV) và ngăn chặn HIV ở nhóm MSM. Đối với hàng rào bảo vệ K=K, lợi ích của điều trị thuốc kháng virus (ARV) không chỉ giữ cho hệ miễn dịch của người mắc khỏe mạnh mà còn giảm lây truyền HIV. Tính đến tháng 6/2024, trên toàn quốc có 181.558 người nhiễm HIV đang được điều trị bằng ARV, trong đó có 2.466 trẻ em dưới 15 tuổi, tại hơn 500 cơ sở y tế ở 63 tỉnh, thành phố. Số người được cấp thuốc ARV thông qua bảo hiểm y tế đạt 119.055 người, chiếm trên 66%.

Trong việc ngăn chặn HIV ở nhóm MSM, ngành Y tế triển khai các can thiệp linh hoạt, phù hợp như: Đa dạng các dịch vụ xét nghiệm, dự phòng điều trị PrEP, các dịch vụ thân thiện (một điểm đến nhiều dịch vụ),... Hiện, Việt Nam đã triển khai đồng bộ và hiệu quả nhiều mô hình cung cấp PrEP tại 29 tỉnh, thành phố, với hơn 200 cơ sở cung cấp dịch vụ. Trong giai đoạn 2020 - 2024, cả nước đã ghi nhận 111.159 người sử dụng PrEP ít nhất một lần, với tỷ lệ duy trì điều trị từ 3 tháng trở lên đạt hơn 70%.

Bên cạnh đó, sự tham gia tích cực của các mạng lưới tổ chức dựa vào cộng đồng (CBO) và các thành viên đồng đẳng đã đóng vai trò quan trọng trong công tác phòng, chống HIV/AIDS. Thông qua việc tăng cường truyền thông tạo cầu trực tiếp, trên ứng dụng mạng xã hội... và thực hiện các sáng kiến như tìm ca nhiễm, xét nghiệm bạn tình, bạn chích (PNS), tiếp cận qua mạng lưới (SNS), các tổ chức này đã góp phần đáng kể trong việc tìm kiếm các ca nhiễm HIV trong cộng đồng. Họ đóng vai trò như những “cánh tay nối dài” của cán bộ y tế, hỗ trợ trực tiếp trong việc đưa khách hàng thuộc nhóm nguy cơ cao, khó tiếp cận đi xét nghiệm khẳng định, cũng như kết nối họ với các dịch vụ điều trị ARV hoặc dự phòng PrEP.

Tuy nhiên, với đối tượng là học sinh cấp 2, cấp 3, công tác tuyên truyền, tiếp cận vẫn còn khoảng trống, trong khi HIV đang tấn công mạnh vào giới trẻ. Bởi các nhóm CBO rất khó và gần như không thể vào các trường học để tuyên truyền kiến thức về phòng, chống HIV và sử dụng thuốc PrEP nếu không có sự giúp đỡ của CDC và Sở Giáo dục và Đào tạo. Để ngăn chặn HIV tấn công giới trẻ, trong thời gian tới, CDC các tỉnh cần tập trung phối hợp với Sở Giáo dục và Đào tạo, các nhóm CBO, doanh nghiệp xã hội đưa nội dung tuyên truyền phòng, chống HIV vào trường học, đặc biệt là các trường THPT, THCS để các em có kiến thức phòng tránh, mang đến sự khỏe mạnh cho thế hệ tương lai của đất nước. **LINH CHI**

NGĂN CHẶN HIV TẤN CÔNG GIỚI TRẺ

Bảo đảm công bằng, bình đẳng trong tiếp cận dịch vụ phòng, chống HIV/AIDS

● Mô hình cung cấp dịch vụ lưu động và tiếp cận cộng đồng mang dịch vụ đến gần hơn với các nhóm nguy cơ cao. (Nguồn: Cổng TTĐT tỉnh Đồng Nai)

● Đào tạo và nâng cao năng lực cho đội ngũ nhân viên y tế làm việc với các nhóm nguy cơ cao tại các địa phương. (Nguồn: CDC, Sở Y tế các tỉnh)

“Công bằng, bình đẳng trong tiếp cận dịch vụ phòng, chống HIV/AIDS - Hướng tới chấm dứt dịch bệnh AIDS vào năm 2030” là chủ đề Việt Nam lựa chọn cho Tháng hành động quốc gia phòng, chống HIV/AIDS năm 2024. Chủ đề lựa chọn năm nay được đưa ra dựa trên bối cảnh cụ thể và có ý nghĩa quan trọng khi công bằng và bình đẳng là “liều thuốc” hiệu quả nhất trong phòng, chống HIV/AIDS.

Quyền được chăm sóc và bảo vệ sức khỏe

Chủ đề Tháng hành động quốc gia phòng, chống HIV/AIDS năm 2024 hướng ứng chủ đề “Take the Rights Path” của Chương trình phối hợp của Liên hợp quốc về HIV/AIDS (UNAIDS), nhằm nhấn mạnh vai trò của quyền được chăm sóc và bảo vệ sức khỏe. UNAIDS cho rằng việc chăm sóc y tế lấy con người làm trung tâm, tùy vào nhu cầu, hoàn cảnh của mỗi người, để giúp họ có thể tiếp cận dịch vụ y tế hay dịch vụ phòng, chống HIV/AIDS một cách dễ dàng nhất sẽ giúp thế giới đạt được mục tiêu chấm dứt dịch bệnh AIDS như một mối đe dọa sức khỏe cộng đồng vào năm 2030.

Bên cạnh đó, đây còn là sự tiếp nối cam kết đã được thể hiện rõ tại Hội nghị cấp cao về HIV/AIDS lần thứ 75 của Đại hội đồng Liên hợp quốc năm 2021. Tại Hội nghị này, cộng đồng quốc tế, bao gồm Việt Nam, đã thông qua Tuyên bố Chính trị với mục tiêu: “Chấm dứt các bất bình đẳng và trở lại đúng hướng để kết thúc dịch bệnh AIDS vào năm 2030”. Tuyên bố Chính trị nhấn mạnh sự cần thiết của việc bảo đảm quyền con người trong tiếp cận dịch vụ y tế, không có sự phân biệt đối xử và đảm bảo quyền được chăm sóc sức khỏe tốt nhất cho tất cả mọi người, đặc biệt là các nhóm dễ bị tổn thương. Tuyên bố cũng nhấn mạnh rằng việc tiếp cận các dịch vụ y tế phải đảm bảo tính sẵn có, khả năng tiếp cận, có thể chấp nhận được, có chi phí hợp lý và đảm bảo chất lượng.

Chia sẻ về chủ đề của năm nay, PGS.TS Phan Thị Thu Hương - Cục trưởng Cục Phòng,

chống HIV/AIDS cho biết, công bằng trong tiếp cận dịch vụ phòng, chống HIV/AIDS có thể hiểu là việc đảm bảo rằng các dịch vụ dự phòng, xét nghiệm, chăm sóc và điều trị HIV/AIDS được cung cấp cho tất cả mọi người dựa trên nhu cầu thực tế của họ, thay vì dựa vào khả năng tài chính, địa vị xã hội, hoặc các yếu tố khác. Bình đẳng trong tiếp cận dịch vụ phòng, chống HIV/AIDS là việc bảo đảm mọi cá nhân, không phân biệt giới tính, tuổi tác, dân tộc, khu vực sinh sống, tình trạng kinh tế hay bất kỳ đặc điểm cá nhân nào khác, đều có quyền sử dụng các dịch vụ phòng, chống HIV/AIDS mà không bị phân biệt đối xử.

Do đó, việc Việt Nam chọn chủ đề “Công bằng, bình đẳng trong tiếp cận dịch vụ phòng, chống HIV/AIDS” thể hiện cam kết giải quyết những bất bình đẳng trong việc tiếp cận các dịch vụ y tế. Điều này không chỉ phù hợp với định hướng của UNAIDS mà còn là bước đi cần thiết để đảm bảo quyền tiếp cận dịch vụ cho mọi người dân, đặc biệt là các nhóm nguy cơ cao, giúp Việt Nam đạt được mục tiêu chấm dứt dịch bệnh AIDS vào năm 2030. Chủ đề này cũng phản ánh nỗ lực của Việt Nam trong việc thực hiện các cam kết quốc tế và tạo điều kiện để mọi người có thể tiếp cận dịch vụ y tế một cách bình đẳng và không bị phân biệt đối xử.

Bảo đảm công bằng, bình đẳng trên mọi phương diện

Trong những năm qua, Việt Nam đã thể hiện sự cam kết thông qua việc xây dựng và thực hiện các chính sách cụ thể nhằm bảo đảm mọi người dân, bao gồm cả các nhóm nguy cơ cao, đều có thể

Đứng trước thách thức các nguồn tài trợ quốc tế đang giảm dần, để bảo đảm nguồn lực cho các hoạt động phòng, chống HIV/AIDS, song song với vận động tài trợ quốc tế, Bộ Y tế đẩy mạnh huy động nguồn lực tài chính trong nước từ ngân sách trung ương, địa phương, Quỹ Bảo hiểm y tế, thu phí dịch vụ, khu vực tư nhân và các nguồn xã hội hóa. Đến nay các nguồn tài chính trong nước đã đạt khoảng 45%. Đồng thời, tiếp tục hoàn thiện hành lang pháp lý và cơ chế khuyến khích cho việc tăng cường khu vực tư nhân tham gia đầu tư cung cấp dịch vụ phòng, chống HIV/AIDS và hoàn thiện khung giá dịch vụ phòng, chống HIV/AIDS theo định mức kinh tế kỹ thuật cập nhật để thu phí một số dịch vụ phòng, chống HIV/AIDS.

tiếp cận dịch vụ phòng, chống HIV/AIDS một cách công bằng và bình đẳng. Chính phủ đã thông qua Chiến lược Quốc gia phòng, chống AIDS, ban hành Luật Phòng, chống HIV/AIDS (2006, sửa đổi năm 2020), và chỉ đạo các cấp, ngành thực hiện nghiêm túc các biện pháp can thiệp. Ban Bí thư Trung ương Đảng cũng đã ban hành Chỉ thị số 07-CT/TW năm 2021 để tăng cường lãnh đạo công tác phòng, chống HIV/AIDS, thể hiện sự quyết tâm cao độ trong việc thực hiện cam kết chấm dứt dịch bệnh AIDS trước năm 2030.

Để giải quyết vấn đề khó khăn trong tiếp cận dịch vụ, Việt Nam đã triển khai các mô hình cung cấp dịch vụ đa dạng và linh hoạt. Ngoài các cơ sở điều trị HIV/AIDS công lập và tư nhân, đã có các mô hình cung cấp dịch vụ lưu động và tiếp cận cộng đồng, giúp mang dịch vụ đến gần hơn với các nhóm nguy cơ cao. Các mô hình này góp phần giảm sự khác biệt về địa lý trong bao phủ cung cấp các dịch vụ phòng, chống HIV, từ đó giúp những người còn chưa được chương trình can thiệp với tới có thể kịp thời tiếp cận được các dịch vụ dự phòng lây nhiễm HIV hiệu quả cao cũng như các dịch vụ HIV thiết yếu khác, ở nơi mà

họ cảm thấy tin tưởng và an toàn để sử dụng dịch vụ.

Việt Nam cũng đã tăng cường đào tạo và nâng cao năng lực cho đội ngũ nhân viên y tế trong làm việc với các nhóm nguy cơ cao. Các khóa đào tạo chuyên sâu về HIV/AIDS và các kỹ năng tiếp cận, tư vấn cho các nhóm đặc thù này đã giúp cải thiện chất lượng dịch vụ và giảm thiểu kỳ thị từ phía nhân viên y tế. Việc cải thiện hơn nữa sự sẵn có, chất lượng và tính phù hợp của các dịch vụ phòng, chống HIV trên cả nước là thiết yếu để đáp ứng với mục tiêu của Việt Nam thực sự trở nên công bằng và bền vững.

Chính phủ, các tổ chức xã hội dân sự, cộng đồng người nhiễm HIV và các đối tác phát triển phối hợp chặt chẽ, tiếp tục nỗ lực giảm kỳ thị và phân biệt đối xử để tạo điều kiện thuận lợi cho các nhóm nguy cơ cao tiếp cận và sử dụng các dịch vụ phòng ngừa và điều trị HIV. Việc giảm kỳ thị và phân biệt đối xử là yếu tố then chốt giúp tăng cường hiệu quả của các chương trình phòng, chống HIV/AIDS, đặc biệt trong việc mở rộng tiếp cận các dịch vụ như xét nghiệm, điều trị bằng thuốc kháng virus (ARV) và dự phòng trước phơi nhiễm (PrEP).

Mặc dù đã có nhiều nỗ lực nhằm thúc đẩy sự công bằng và bình đẳng trong tiếp cận dịch vụ phòng, chống HIV/AIDS, song, vẫn còn tồn tại nhiều rào cản gây khó khăn cho việc giảm thiểu lây nhiễm HIV và bảo đảm chăm sóc cho tất cả mọi người. Đặc biệt, các nhóm thanh, thiếu niên, nam quan hệ tình dục đồng giới (MSM) và những đối tượng dễ bị tổn thương khác vẫn khó tiếp cận các dịch vụ do sự kỳ thị, phân biệt đối xử và hạn chế về tài chính. Các nhóm này thường thuộc “quần thể ẩn”, gây khó khăn cho việc tiếp cận và triển khai các can thiệp y tế cần thiết...

Những thách thức này đòi hỏi các chiến lược linh hoạt, hiệu quả và toàn diện hơn nhằm nâng cao nhận thức, thay đổi hành vi và cải thiện khả năng tiếp cận dịch vụ dự phòng và điều trị HIV cho nhóm MSM.

Đơn cử như Chương trình điều trị PrEP, một giải pháp hiệu quả giảm nguy cơ lây nhiễm HIV trong cộng đồng MSM đã được Việt Nam triển khai đồng bộ, giúp cải thiện nhận thức và gia tăng số người sử dụng. Tuy nhiên, tỷ lệ nhóm MSM sử dụng PrEP vẫn chưa đạt được mục tiêu đề ra. Một số người sử dụng PrEP không tuân thủ phác đồ điều trị đầy đủ, dẫn đến việc giảm hiệu quả của thuốc. Người sử dụng PrEP vẫn phải đối mặt với sự kỳ thị và phân biệt đối xử, điều này ảnh hưởng đến việc họ tìm kiếm và duy trì sử dụng dịch vụ. Bên cạnh đó, các nhóm dân tộc thiểu số, người di cư chưa được tiếp cận đầy đủ thông tin và dịch vụ PrEP do hạn chế về cơ sở vật chất, nhân lực và thông tin.

Do vậy, để phấn đấu tỷ lệ MSM được điều trị dự phòng PrEP đạt 30% vào năm 2025 và 40% vào năm 2030 theo Chiến lược Quốc gia chấm dứt dịch bệnh AIDS vào năm 2030, cần thực hiện đồng bộ nhiều giải pháp giúp mở rộng tiếp cận các biện pháp dự phòng và điều trị hiệu quả bằng thuốc PrEP. Cụ thể như hoàn thiện các văn bản chính sách và hướng dẫn liên quan đến cung cấp dịch vụ PrEP; đẩy mạnh vai trò của các nhóm cộng đồng, phối hợp với các cơ sở y tế và những người có ảnh hưởng trong cộng đồng, đồng thời đa dạng hóa các hình thức truyền thông để thúc đẩy nhu cầu sử dụng PrEP.

Ngoài ra, các rào cản về tài chính cũng làm hạn chế khả năng tiếp cận dịch vụ phòng, chống HIV/AIDS công bằng, bình đẳng. Hiện, nguồn tài chính cho chương trình phòng, chống HIV/AIDS vẫn còn phụ thuộc tới gần 50% vào các dự án quốc tế, đặc biệt đối với các chương trình dự phòng mang tính then chốt như chương trình PrEP đang dựa hoàn toàn vào các dự án viện trợ. Trong khi Quỹ Bảo hiểm y tế và ngân sách nhà nước đang chưa có căn cứ để chi trả cho dịch vụ can thiệp này.

TUỆ ANH

NGĂN CHẶN HIV TẤN CÔNG GIỚI TRẺ

NỖ LỰC CHẤM DỨT DỊCH BỆNH AIDS VÀO NĂM 2030:

Rất cần sự hỗ trợ không nhỏ từ pháp luật

Mới đây, tại cuộc gặp mặt phóng viên báo chí nhân Tháng hành động quốc gia phòng, chống HIV/AIDS (10/11 - 10/12/2024) do Cục Phòng, chống HIV/AIDS tổ chức, ông Raman Hailevich - Giám đốc Quốc gia UNAIDS tại Việt Nam đã đánh giá cao những thành quả mà Việt Nam đã đạt được trong việc củng cố khung pháp lý về HIV nhằm bảo vệ tốt hơn những người sống chung với HIV và người có nguy cơ cao lây nhiễm HIV, đảm bảo quyền của người dân Việt Nam được tiếp cận các dịch vụ HIV thiết yếu.

Chương trình phòng, chống HIV/AIDS đang đứng trước rất nhiều thách thức

Theo ông Raman Hailevich, hơn 10 năm qua, Việt Nam liên tục giảm 3 chỉ tiêu: giảm số người mới nhiễm HIV, giảm số chuyển sang AIDS và giảm số tử vong liên quan đến HIV/AIDS; kiểm soát tỉ lệ nhiễm HIV trong cộng đồng dưới 0,3%. Số nhiễm mới HIV ở Việt Nam đã giảm khoảng 60% kể từ năm 2010. Mức giảm này không những vượt xa mức giảm trung bình của khu vực châu Á - Thái Bình Dương mà còn cao hơn nhiều so với mức giảm 39% của thế giới. Việt Nam đã được thế giới ghi nhận là một trong 4 quốc gia cùng với Anh, Đức, Thụy Sĩ có chất lượng điều trị HIV/AIDS tốt nhất với tỷ lệ người nhiễm HIV được điều trị có tải lượng virus dưới ngưỡng ức chế đạt 96%, góp phần giảm lây nhiễm HIV trong cộng đồng.

Bên cạnh đó, Việt Nam cũng đã đạt kết quả vô cùng ấn tượng trong công tác phòng chống HIV/AIDS. 95% độ bao phủ bảo hiểm y tế cho những bệnh nhân HIV/AIDS, gần 90% số người điều trị ARV được chi trả từ nguồn bảo hiểm y tế, và hơn 95% những người điều trị ARV đã đạt được tải lượng dưới ngưỡng ức chế.

Các sáng kiến như cấp phát methadone nhiều ngày và điều trị dự phòng trước phơi nhiễm (PrEP) được mở rộng, đảm bảo tiếp cận đa dạng các nhóm nguy cơ. Việc chuyển đổi số trong quản lý dịch đã đạt kết quả tích cực với hệ thống HIV-INFO và HMED triển khai trên toàn quốc... Đây cũng là kết quả của sự quyết tâm và hành động mạnh mẽ của Việt Nam trong việc tiếp nhận và nhanh chóng triển khai những sáng kiến mới, như việc áp dụng tất cả các chiến lược xét nghiệm HIV hiện có, mở rộng liệu pháp điều trị nghiện các chất dạng thuốc phiện bằng Methadone, điều trị dự phòng trước phơi nhiễm PrEP và chiến lược Không phát hiện = Không lây truyền...

Mặc dù đã đạt được nhiều thành tựu, tuy nhiên cũng cần thẳng thắn nhìn nhận, Chương trình phòng, chống HIV/AIDS đang đứng trước rất nhiều thách thức, đòi hỏi cả hệ thống chính trị cần quyết tâm, cùng hành động để đạt được mục tiêu tiến tới chấm dứt dịch bệnh AIDS tại Việt Nam chậm nhất vào năm 2030.

● **Đẩy mạnh truyền thông cũng là giải pháp để nỗ lực chấm dứt dịch bệnh AIDS vào năm 2030 ở Việt Nam.** (Nguồn: ĐBND)

● **Hình minh họa.** (Nguồn: CDC An Giang)

Theo các chuyên gia, còn rất nhiều việc cần phải làm, bởi dịch HIV/AIDS rất có thể bùng phát trở lại nếu chủ quan, thiếu quan tâm, không đầu tư thỏa đáng cho công cuộc phòng, chống HIV/AIDS.

Tiếp tục củng cố khung pháp lý về HIV nhằm bảo vệ tốt hơn

Năm 2020 đánh dấu mốc 30 năm Việt Nam thực sự đối phó với dịch HIV/AIDS. Ngày 14/08/2020, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 1246/QĐ-TTg về việc phê duyệt Chiến lược Quốc gia chấm dứt dịch bệnh AIDS vào năm 2030. Chiến lược Quốc gia chấm dứt dịch bệnh AIDS đến năm 2030 có sự kế thừa các nội dung của Chiến lược Quốc gia phòng, chống HIV/AIDS giai đoạn đến năm 2020, đồng thời có sự điều chỉnh, cập nhật và bổ sung những nội dung mới phù hợp với tình hình giai đoạn 2021 - 2030.

Việc xây dựng Chiến lược mới là yêu cầu cần thiết để bảo đảm cụ thể hóa đầy đủ, kịp thời chủ trương, đường lối của Đảng về công tác phòng, chống HIV/AIDS và phù hợp với tình hình mới. Nghị quyết số 20-NQ/TW ngày 25/10/2017 của Ban Chấp hành Trung ương về tăng cường công tác bảo vệ, chăm sóc và nâng cao sức khỏe Nhân dân đã đặt ra mục tiêu vào năm 2030 Việt Nam về cơ bản chấm dứt dịch bệnh AIDS. Chiến lược quốc gia được phê duyệt cũng thể hiện sự cam kết rất lớn của Việt Nam với công tác phòng, chống HIV/AIDS và với cộng đồng quốc tế,

Chiến lược quốc gia chấm dứt dịch bệnh AIDS vào năm 2030 đặt ra 3 mục tiêu 95 - 95 - 95, đó là: 95% người nhiễm HIV biết tình trạng nhiễm HIV của mình, 95% người chẩn đoán nhiễm HIV được điều trị bằng thuốc ARV và 95% người điều trị bằng thuốc ARV đạt tải lượng virus dưới ngưỡng ức chế. Đến nay trong mục tiêu 95 - 95 - 95, Việt Nam đã đạt 87% người biết tình trạng nhiễm HIV - 79% người biết tình trạng nhiễm HIV được điều trị ARV - 95% người được điều trị ARV có tải lượng vi rút dưới ngưỡng ức chế.

cùng nhau hướng đến chấm dứt dịch bệnh AIDS vào năm 2030.

Để đạt được mục tiêu chấm dứt dịch bệnh AIDS vào năm 2030, Việt Nam phải phấn đấu đưa tỷ lệ người nhiễm HIV xuống dưới 1.000 ca mỗi năm vào năm 2030, phải đẩy mạnh các hoạt động phòng, chống HIV/AIDS để thực hiện mục tiêu to lớn này. Bên cạnh đó, các giải pháp về phòng, chống HIV/AIDS cũng cần phải điều chỉnh để phù hợp tình hình mới, trong đó có thay đổi về tình hình dịch HIV/AIDS, lây truyền HIV qua đường tình dục đang có diễn biến phức tạp, sự gia tăng nhanh nhiễm mới HIV trong nhóm người quan hệ tình dục đồng giới nam, người chuyển giới, cũng như những tiến bộ của khoa học trong các giải pháp phòng, chống HIV/AIDS, bao gồm cả dự phòng, xét nghiệm, điều trị và giám sát dịch HIV/AIDS.

Một trong những nhóm giải pháp để đạt được các mục tiêu của chiến lược là nhóm các giải pháp về pháp luật, chế độ chính sách. Bởi, Việt Nam dù đã có một hệ thống pháp lý về phòng, chống HIV/AIDS khá đầy đủ. Tuy nhiên, mỗi giai đoạn lại có những vấn đề phát sinh nên cần được điều chỉnh bằng văn bản pháp luật và chế độ chính sách phù hợp. Đồng thời cũng cần tăng cường tổ chức việc phổ biến, giáo dục pháp luật về phòng, chống HIV/AIDS cũng như đẩy mạnh công tác thanh tra, kiểm tra và xử lý nghiêm minh đối với các hành vi vi phạm pháp luật về phòng, chống HIV/AIDS.

Bên cạnh Chiến lược Quốc gia chấm dứt dịch bệnh AIDS vào năm 2030, Nghị

định số 141/2024/NĐ-CP quy định một số điều của Luật Phòng, chống nhiễm virus gây ra hội chứng suy giảm miễn dịch mắc phải ở người (HIV/AIDS) cũng đã được ban hành với một số điểm mới.

Thứ nhất, hướng dẫn đầy đủ nội dung quy định chi tiết khoản 6 và khoản 9 Điều 1 của Luật Phòng, chống HIV/AIDS năm 2020, về việc cho phép người nhiễm HIV, người có hành vi nguy cơ cao được thực hiện cung cấp dịch vụ phòng, chống HIV/AIDS và xét nghiệm sàng lọc HIV, xét nghiệm khẳng định HIV dương tính.

Thứ hai, quy định đầy đủ các biện pháp và đối tượng áp dụng các biện pháp can thiệp giảm tác hại trong dự phòng lây nhiễm HIV, đảm bảo việc mở rộng các giải pháp dự phòng lây nhiễm HIV và cụ thể hóa các nhóm đối tượng cần can thiệp nhằm thích ứng với sự thay đổi về tình hình dịch tễ HIV và các nhóm có hành vi nguy cơ lây nhiễm HIV mới nổi theo như quy định của khoản 7 Điều 1 Luật HIV 2020 (sửa đổi, bổ sung Điều 21 Luật HIV 2006).

Thứ ba, việc quản lý, phân phối, sử dụng thuốc kháng HIV phát sinh nhiều điểm chưa phù hợp với Luật Ngân sách nhà nước, Luật Dược, Luật Bảo hiểm y tế cần phải thay đổi. Thực tiễn phát sinh 3 nhóm đối tượng được cấp thuốc ARV miễn phí gồm: người bị phơi nhiễm, người bị nhiễm HIV do tham gia cứu nạn; trẻ em có chỉ định điều trị dự phòng lây truyền HIV từ mẹ sang con; người nhiễm HIV trong cơ sở giáo dục bắt buộc, trường giáo dưỡng, cơ sở cai nghiện ma túy, cơ sở trợ giúp xã hội, trại giam, trại tạm giam, nhà tạm giữ, cơ sở giam giữ khác. Việc thay đổi này nhằm đảm bảo độ bao phủ cho các nhóm đối tượng trên được tiếp cận với thuốc ARV, thể hiện được tính ưu việt của xã hội, Nhà nước và phù hợp với khoản 13 Điều 1, Luật Phòng, chống HIV/AIDS năm 2020 (sửa đổi, bổ sung Điều 39 Luật Phòng, chống HIV/AIDS năm 2006).

Thứ tư, sửa đổi một số quy định đối với người nghiện các chất dạng thuốc phiện tại Nghị định số 90/2016/NĐ-CP đồng bộ thống nhất với quy định đã thay đổi tại Luật Phòng, chống ma túy năm 2021 và Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Xử lý vi phạm hành chính; đồng thời đưa nội dung quy định về cấp phát thuốc thay thế nhiều ngày vào Nghị định tạo hành lang pháp lý cho việc triển khai mở rộng ra toàn quốc trong thời gian tới.

Thứ năm, về hồ sơ, thủ tục đăng ký tham gia điều trị nghiện các chất dạng thuốc phiện bằng thuốc thay thế và hồ sơ, thủ tục cấp thẻ nhân viên tiếp cận cộng đồng quy định phù hợp với thực tế, đáp ứng được yêu cầu về cắt giảm thủ tục hành chính. Việc quy định hồ sơ, thủ tục cấp thẻ nhân viên tiếp cận cộng đồng tại Thông tư liên tịch là không còn phù hợp với quy định ban hành văn bản quy phạm pháp luật về kiểm soát thủ tục hành chính.

Thứ sáu, một số quy định về điều kiện cơ sở vật chất, nhân sự để tổ chức hoạt động của cơ sở điều trị thay thế, cơ sở xét nghiệm khẳng định HIV dương tính thay đổi cho phù hợp với hệ thống văn bản quy phạm pháp luật về khám bệnh, chữa bệnh và an toàn sinh học; đồng thời, quy định bổ sung về điều kiện, thẩm quyền, hồ sơ, trình tự, thủ tục chỉ định, điều chỉnh giấy chứng nhận cơ sở xét nghiệm khẳng định HIV dương tính tham chiếu trước đây chưa được quy định tại Nghị định số 75/2016/NĐ-CP. **HỒNG MINH**

NGĂN CHẶN HIV TẤN CÔNG GIỚI TRẺ

Tuổi thọ bệnh nhân HIV/AIDS đang có chuyển biến tích cực

Quay lại khoảng 20 năm trước đây, khi căn bệnh HIV/AIDS trở thành một cơn ác mộng với các gia đình. Người nhiễm HIV nắm chắc “án tử” trong tay. Họ suy kiệt cả về thể chất lẫn tinh thần. Nhưng chỉ vài năm trở lại đây, căn bệnh HIV dần có những dấu hiệu tích cực.

Theo số liệu thống kê của Bộ Y tế, vào đầu năm 2024, Việt Nam có gần 234 nghìn người nhiễm HIV/AIDS còn sống, trong đó có 12.800 trường hợp nhiễm HIV trong năm 2023. Tính đến năm 2023 là tròn 40 năm nhân loại tìm ra virus HIV, riêng Việt Nam đã trải qua 33 năm ứng phó với đại dịch HIV/AIDS. Trong năm qua, Việt Nam ghi nhận hơn 13 nghìn trường hợp nhiễm HIV mới và khoảng gần 2 nghìn ca tử vong liên quan đến AIDS. Tỷ lệ nhiễm HIV trong cộng đồng đã giảm xuống dưới 0,3%. Số ca nhiễm mới và tử vong liên quan đến HIV/AIDS cũng đã giảm hơn 2/3 so với 10 năm trước.

Thông tin từ Cục Phòng, chống HIV/AIDS cho biết, người đầu tiên ở Việt Nam nhiễm HIV vào 30 năm trước là một phụ nữ sống tại TP HCM. Hiện người phụ nữ này vẫn được theo dõi, điều trị tại Bệnh viện Bệnh nhiệt đới TP HCM và sống khỏe mạnh nhờ tuân thủ điều trị.

Trường hợp đầu tiên nhiễm HIV được phát hiện lần đầu tiên vào năm 1990. Người phụ nữ này lây nhiễm HIV từ chồng sắp cưới (người này nhiễm HIV vì có quan hệ tình dục không an toàn với bạn tình trước đó). Khi đó, bà vừa tròn 30 tuổi. Từ khi phát hiện nhiễm HIV, bà được theo dõi định kỳ và đến năm 1997, bà bắt đầu uống thuốc kháng virus (ARV).

Một trường hợp khác là câu chuyện của chị N.T.T, 30 tuổi, sinh sống quận Nam Từ Liêm. Năm 2017, chị đã có chồng và hai con, trong một lần xô xát với người bạn mang căn bệnh HIV, chị không may bị phơi nhiễm do có vết thương ở cổ tay. Sau khi có kết quả dương tính với căn bệnh HIV, gia đình chị ly tán. Chị T rơi vào thời gian khủng hoảng. Được bố mẹ, anh chị em và bạn bè động viên, chị bắt đầu tích cực điều trị bằng thuốc ARV. Chị T luôn xét nghiệm HIV và lấy thuốc ARV định kỳ tại TTYT quận.

Nhận thấy sự chuyển biến tích cực của cơ thể, chị dần mở lòng và kết hôn lần hai. Năm 2020, chị đã sinh thêm người con thứ 3 với chồng mới. Nhờ tích cực điều trị, con của chị đã có kết quả âm tính với HIV.

Hiện nay, Việt Nam đang mở rộng điều trị ARV là một trong những yếu tố quan trọng nhất giúp tăng tuổi thọ cho người nhiễm HIV tại Việt Nam. Tính đến 31/12/2023, toàn quốc có 534 cơ sở y tế điều trị HIV (513 cơ sở báo cáo trên HMED đã sử dụng thuốc ARV nguồn BHYT) tại 63 tỉnh, thành phố. Số người nhiễm HIV đang quản lý điều trị thuốc ARV là 178.928 người, trong đó 165.733 người đang điều trị thuốc ARV do BHYT chi trả (đạt 93%).

Bên cạnh đó, Việt Nam cũng đã đạt được tiến bộ trong việc nâng cao tỷ lệ bệnh nhân điều trị ARV đạt tải lượng virus dưới ngưỡng ức chế. Tỷ lệ duy trì điều trị thuốc ARV tại Việt Nam luôn đạt kết quả tốt. Trong số người đang điều trị ARV có 82% được làm xét nghiệm tải lượng HIV nhằm theo dõi hiệu quả điều trị ARV, trong số này có 98,3% người bệnh điều trị ARV có tải lượng HIV dưới ngưỡng ức chế.

Mạnh mẽ vượt qua “căn bệnh thế kỷ”

● Người mắc bệnh HIV hoàn toàn có thể đóng góp, cống hiến những điều tốt đẹp cho xã hội.

(Ảnh: Anh Đồng Đức Thành - Nguồn: chinhphu.vn)

Hơn 3 thập niên trước, việc chẩn đoán nhiễm HIV được xem như “án tử” đối với bất kỳ một ai. Không những thế, bản thân những người nhiễm HIV/AIDS phải đối mặt với tình trạng phân biệt đối xử. Nhờ sự phát triển của y học, tiến bộ trong suy nghĩ của xã hội mà rất nhiều bệnh nhân HIV đã có thái độ lạc quan, sống chung với bệnh tật.

Nhờ có thuốc ARV, sức khỏe của nhiều người mắc bệnh HIV đã có những chuyển biến tích cực. Từ đó, giúp cho họ có thể chất, tinh thần tốt hơn để tiếp tục sống và cống hiến những giá trị tốt đẹp cho xã hội.

Giữ tinh thần lạc quan, sẵn sàng cống hiến vượt qua mặc cảm bệnh tật

24 năm trước, chị Phạm Thị Huệ (sinh sống ở Hải Phòng) là người phụ nữ đầu tiên công khai nhiễm HIV/AIDS đầu tiên ở Việt Nam. Trước bão dư luận chị không e ngại, sợ hãi mà tiếp tục điều trị, cống hiến, trở thành nguồn động lực giúp nhiều bệnh nhân HIV vượt qua khó khăn.

Được biết, vào khoảng những năm 2000, khi HIV/AIDS trở thành một cơn ác mộng với xã hội Việt Nam lúc bấy giờ. Chị Huệ không may mắn chẩn đoán dương tính với căn bệnh thế kỷ này. Thời kỳ đó, HIV là một “án tử”, căn bệnh truyền nhiễm khiến mọi người sợ hãi. Những người nhiễm bệnh bị kỳ

● Thuốc ARV đem lại nghị lực sống cho nhiều bệnh nhân HIV.

(Ảnh minh họa - Nguồn: Tiếng chuông)

thị, gia đình có người mất do HIV không được họ hàng, hàng xóm phúng viếng, chia buồn.

Những bà mẹ có con bị phát hiện nhiễm HIV cũng bị xã hội cách ly. Thậm chí cả những cán bộ y tế liên quan đến căn bệnh này cũng bị vạ lây. Muôn vàn khó khăn khiến những người không may bị nhiễm HIV như chị Huệ thực sự bế tắc và tuyệt vọng. Tương chừng cuộc đời của chị sẽ mãi mãi chấm dứt.

Nhưng không vì thế mà chị bỏ cuộc, sau khi sinh đứa con trai út, chị đã tìm lại nghị lực sống, từ đó dần dần vượt qua nỗi đau để trở thành một người có ích. Chị Huệ bắt đầu tích cực tham gia các chương trình chữa bệnh dành cho người nhiễm HIV/AIDS. Chị thường xuyên tham gia các hoạt động từ thiện từ năm 2000 cho đến bây giờ.

Với sự giúp đỡ của các tổ chức đoàn thể và lãnh đạo địa phương, chị đã thành lập ra nhóm tự lực của người nhiễm HIV năm 2003. Đến năm 2005 - 2010, chị

tham gia làm tình nguyện viên Liên hợp quốc trong các chương trình phòng, chống HIV/AIDS. Từ năm 2011 đến nay, chị làm việc cho Trung tâm Hỗ trợ chăm sóc sức khỏe cộng đồng và phòng, chống HIV/AIDS Hải Phòng.

Một câu chuyện nữa là của anh Đồng Đức Thành là thành viên Mạng lưới Người sống với HIV Việt Nam (VNP+), sinh năm 1976, sinh ra và lớn lên tại thành phố Hạ Long, Quảng Ninh. Đã từng học tại Trường Cao đẳng Kỹ thuật mỏ tại Đông Triều, Quảng Ninh. Anh từng chia sẻ, vào ngày sinh nhật năm 25 tuổi, anh nhận được kết quả chẩn đoán mình bị HIV/AIDS. Anh trải qua ngày sinh nhật tuổi 25 đầy tủi nhục, cô đơn, buồn bã, vô định trước biến động cuộc đời.

Không đầu hàng số phận, anh Thành quyết định trở thành một công dân có ích, đóng góp cho xã hội. Anh tìm đến Dự án “Đương đầu với HIV/AIDS” ở Quảng Ninh với mong muốn trở thành tình nguyện viên. Anh muốn được cất tiếng nói để bảo vệ những người vì nhiều lý do khác nhau mà mang trong mình căn bệnh thế kỷ.

Từ đó, anh chính thức về làm việc tại dự án. Cuộc đời anh bước sang một chương mới khi được đưa sang Thái Lan điều trị. Nỗ lực vươn lên, anh Thành không ngừng tự học ngoại ngữ và các kỹ năng nghề nghiệp khác. Anh đã trở thành thành viên Mạng lưới Người sống với HIV tại Việt Nam (VNP+), tham gia vào các diễn đàn với mục đích vận động chính sách về phòng, chống HIV/AIDS và truyền thông giảm kỳ thị và phân biệt đối xử liên quan HIV.

Hiện tại, anh là một trong những người sống chung với HIV tại Việt Nam đã công khai tình trạng có HIV của mình với báo chí, trên truyền hình và tham gia vào các diễn đàn vì mục đích vận động chính sách về phòng, chống HIV/AIDS và truyền thông giảm kỳ thị và phân biệt đối xử liên quan đến HIV.

Đồng thời, anh Thành cũng là một trong những người sống với HIV đầu tiên tại Việt Nam tham gia trong các chương trình Tăng cường sự tham gia đầy đủ và có ý nghĩa của những người sống với HIV trong các hoạt động phòng, chống HIV/AIDS, gọi tắt là chương trình GIPA.

Thực tế, hiện nay, xã hội đã có cái nhìn khác dành cho những người không may mắc căn bệnh thế kỷ. Các nhà khoa học chỉ ra rằng nếu được phát hiện sớm và chăm sóc tốt thì một người nhiễm HIV thì có thể sống khỏe hơn 10 năm, 20 năm hoặc lâu hơn. Nhưng sự kỳ thị, phân biệt đối xử có thể giết chết người nhiễm virus HIV nhanh chóng.

Bên cạnh đó, tập thể dục thường xuyên cũng là một phần của lối sống lành mạnh và rất quan trọng với người nhiễm HIV. Các loại bài tập khác nhau sẽ phù hợp tùy thuộc vào giai đoạn tiến triển của một cá nhân trong quá trình điều trị HIV.

Một số nghiên cứu cho thấy, tập thể dục giúp đóng vai trò kiểm soát một số tác dụng phụ lâu dài của thuốc, chẳng hạn như thay đổi thành phần cơ thể và tăng cholesterol, chất béo trung tính và đường huyết... Nghiên cứu cũng cho thấy tập thể dục nhịp điệu 60 phút với cường độ vừa phải, 3 lần/tuần có thể cải thiện rối loạn tâm lý ở người nhiễm HIV/AIDS, giảm thiểu trầm cảm và lo lắng, nâng cao cảm giác hạnh phúc, cải thiện giấc ngủ hiệu quả. ANH NHI

NGĂN CHẶN HIV TÁN CÔNG GIỚI TRẺ

Nhiều người được giành lại trước “lưỡi hái tử thần”

Bà Lô Thị Dung (bản Tục Pang, xã Đông Văn, huyện Quế Phong, tỉnh Nghệ An) dường như vẫn chưa hết bàng hoàng khi kể lại ngày đón con trai là Lương Văn Tầm làm công nhân ở Khu công nghiệp Đồng Nai về. “Hôm con về, lúc xuống xe, tôi ra đón mà chỉ biết khóc thối, không còn nhận ra con mình nữa. Về nhà, Tầm yếu đến nỗi không mở nổi mắt. Suốt 8 ngày không ăn nổi một hạt cơm”...

Hôm gặp Lương Văn Tầm (SN 1993) sức khỏe cậu đã khá hơn rất nhiều, về ngoài ốm yếu nhưng Tầm đã có thể ngồi nói chuyện. Tầm kể, trước khi về nhà cậu bị ho, sốt dài ngày, cộng với tiêu chảy trong gần 1 tháng làm cậu kiệt sức. Khám tại phòng khám tư ở TP HCM thì bác sĩ nói cậu bị phổi nhưng uống thuốc hoài không đỡ nên Tầm gọi điện về cầu cứu mẹ.

Biết tin, Lộc Văn Hai, thành viên nhóm Sao Va đến thăm và vận động Tầm đi làm xét nghiệm lao, HIV bởi thấy Tầm có đủ triệu chứng điển hình của những bệnh này. Lúc nhận kết quả khẳng định đồng nhiễm cả lao và HIV, Tầm lặng người. Cậu không biết gì về lao và HIV...

Nhóm Sao Va (Quế Phong, Nghệ An) thành lập từ năm 2021, được hỗ trợ kỹ thuật và kinh phí của Trung tâm Hỗ trợ Sáng kiến phát triển cộng đồng (SCDI) thông qua dự án Bảo vệ tương lai.

Nhóm có 9 thành viên chính thức thì chỉ duy nhất trưởng nhóm Lang Chung Hiền có công việc, thu nhập ổn định. 8 thành viên còn lại, trung bình mỗi tháng nhận hỗ trợ 2,2 - 2,7 triệu đồng từ dự án. “Số tiền này nhiều khi anh em chỉ đủ đi xăng đi bán, nếu xe cộ hỏng dọc đường nữa thì âm tiền luôn. Mà đi nhiều, gặp nhiều, thấy nhiều bạn cùng cảnh khổ hơn mình, lại rút tiền túi ra hỗ trợ, hay mua quà bánh để làm quen. Tiếng là đi làm cả tháng nhưng có mang được đồng nào về cho vợ đâu, có khi còn phải xin thêm”, anh Lộc Văn Hai chia sẻ.

Nhóm Sao Va ngoài trưởng nhóm Lang Chung Hiền ra, thì 8 người từng nghiện ma túy, trong số đó 7 người đang mang trong mình căn bệnh thế kỷ. Họ đã từng nghĩ cuộc đời mình bỏ đi, nhưng nay đã tìm được lẽ sống mới - thức tỉnh những người cùng cảnh ngộ bằng câu chuyện của mình, để những bệnh nhân HIV ở huyện nghèo này được điều trị và kéo dài cuộc sống một cách khỏe mạnh. Anh Lang Chung Hiền chia sẻ: “Các thành viên của nhóm là người dân tộc Thái. Với lợi thế cùng cảnh ngộ và thông thạo ngôn ngữ nên các anh, chị, em thuận lợi hơn trong việc tiếp cận và truyền thông tới nhóm có nguy cơ tại địa bàn hơn các cán bộ y tế. Tuy nhiên, bằng tâm huyết, trách nhiệm, các thành viên đều khắc phục khó khăn, hoàn thành tốt công việc của mình”.

Điều đặc biệt, mặc dù các dịch vụ cung cấp hoàn toàn miễn phí nhưng những người có nguy cơ cao hay người nhiễm HIV được xác định là khách hàng. Với mục

Đi về phía mặt trời...

● Thành viên nhóm đồng đẳng Sao Va cấp phát vật phẩm cho người nhiễm HIV. (Ảnh: NVCC)

Từ những vết trượt của bản thân, họ đã đứng lên làm lại cuộc đời. Họ không chỉ tạo cơ hội giúp đỡ những người cùng cảnh ngộ mà họ nỗ lực từng ngày để lan tỏa những thông điệp về phòng, chống lây truyền HIV. Đồng thời, họ lên tiếng để giảm kỳ thị đối với bệnh AIDS trong cộng đồng...

tiêu phục vụ và cung cấp dịch vụ tốt nhất cả về sức khỏe và tâm lý, việc xem người nhiễm HIV là khách hàng đã giúp giảm tự ti của bản thân người nhiễm HIV và giảm sự kỳ thị trong cộng đồng.

Thời điểm phóng viên đến, nhóm đang chăm sóc 275 khách hàng tích cực, 375 khách hàng truyền thông. Với khách hàng tích cực, thành viên của nhóm gặp gỡ một tháng một lần để truyền thông, vận động uống Methadone cai nghiện ma túy và đưa vào chương trình điều trị ARV hoặc tiếp tục điều trị ARV.

Đối với khách hàng truyền thông, 3 tháng, các thành viên phụ trách địa bàn sẽ tiếp cận một lần để test và cung cấp vật phẩm như bao cao su, bơm kim tiêm và truyền thông nâng cao kiến thức tự bảo vệ cho bản thân và những người xung quanh.

Quế Phong nhiều năm trước đây từng là “điểm nóng” trung chuyển ma túy nơi cửa ngõ biên giới. Anh Ngân Văn Un (44 tuổi) là một trong những người đầu tiên ở huyện Quế Phong tham gia nhóm đồng đẳng hỗ trợ người nhiễm HIV trước khi đến với nhóm Sao Va. Anh Un từng là cán bộ y tế thôn bản nhưng nghiện ma túy từ năm 2012. “Thời đấy heroin ở đây sẵn lắm, người ta mời nhau hít heroin như hút điếu thuốc lá. Lúc đầu thì hít, sau thì chuyển sang chích rồi

● Chị Lô Thị Loan - Sao Va vận động người nhiễm HIV đi xét nghiệm và sử dụng thuốc ARV và Methadon ở Trung tâm Y tế huyện Quế Phong. (Ảnh: PV)

“Bảo vệ tương lai 2.0” là dự án được thực hiện từ năm 2020 - 2024 ở 7 tỉnh, thành ở Việt Nam (Hà Nội, Hải Phòng, Ninh Bình, Thái Bình, Nghệ An, Quảng Ninh, TP Hồ Chí Minh) với mục tiêu tăng cường các can thiệp mới dựa vào cộng đồng nhằm kiểm soát lây nhiễm HIV trong nhóm thanh niên có nguy cơ sử dụng ma túy.

nhiễm HIV từ những lần chích chung ấy, cũng không rõ ai lây cho ai nữa”, anh Un kể.

Là người có kinh nghiệm nên anh Un cùng một thành viên khác được phân công phụ trách địa bàn xã Tiên Phong - nơi có số người nhiễm HIV bằng 1/4 ca nhiễm H của Quế Phong. Dù vậy, anh sẵn sàng hỗ trợ những khách hàng không thuộc địa bàn mình phụ trách. Có những trường hợp được anh giành giật trở về từ tay “tử thần”.

Nói về nhóm đồng đẳng Sao Va, bác sĩ Lê Quang Trung - Phó Giám đốc Trung tâm Y tế huyện Quế Phong khẳng định, nhóm đã giúp hàng trăm người có HIV được tiếp cận với thuốc điều trị. Mỗi thành viên đều trang bị cho mình kiến thức từ cơ bản đến chuyên sâu về cơ chế lây bệnh, biện pháp ngăn ngừa lây lan, cách thức điều trị. Dù tiền phụ cấp ít ỏi, không đủ để trang trải cuộc sống nhưng họ đều hoạt động rất tích cực, nhiệt tình, góp phần ngăn chặn việc lây lan HIV trong cộng đồng.

“Sự phối hợp của cán bộ y tế và nhóm Sao Va rất hiệu quả vì cán bộ y tế ở trạm y tế chỉ có tối đa 7 người, có trạm chỉ 4 người, trong khi địa

bàn rộng, như xã Tiên Phong có hơn 10 nghìn dân rộng 40km, phụ cấp chỉ 600 - 700 nghìn đồng/tháng. Nhờ đội nhóm hỗ trợ tốt, cơ quan chủ quản là Sở Y tế tỉnh và CDC tích cực vào cuộc chỉ đạo, tình trạng nghiện, chích đang giảm dần”, bác sĩ Lê Quang Trung cho biết.

Niềm hạnh phúc... ế khách

Dự án “Bảo vệ tương lai 2.0” với sự tham gia của hơn 100 tiếp cận viên. Phần lớn thành viên trong các nhóm đã có nhiều năm hỗ trợ người sử dụng ma túy, nhiễm hoặc ảnh hưởng bởi HIV. Đa số các tiếp cận viên là người “trong cuộc”, bởi vậy, họ đồng cảm, thấu hiểu những khó khăn và có khả năng hỗ trợ hiệu quả cho cộng đồng của mình.

Khi được hỏi về việc hỗ trợ các bạn thanh, thiếu niên, các tiếp cận viên đều cho rằng đó là hành trình khó khăn và dài hơi hơn nhiều so với việc hỗ trợ người sử dụng chất, người có HIV lớn tuổi. “Ở tầm tuổi 16 - 24, các em không muốn bộc lộ tình trạng của mình, chỉ muốn che giấu vì lo sợ nhiều thứ: sợ gia đình, sợ nhà trường cho thôi học, sợ mọi người xung quanh biết sẽ dị nghị, xa lánh,... Phần lớn mọi người xung

quanh phản ứng với việc sử dụng chất một cách rất tiêu cực, không đủ bình tĩnh và quan tâm để tìm hiểu lý do đằng sau hay làm thế nào để giúp đỡ các em. Nếu không có sự thấu hiểu và đồng cảm, các em sẽ ân hận và có thể sẽ không nhận được sự hỗ trợ kịp thời”. Một điều khác biệt của dự án Bảo vệ tương lai là các hoạt động can thiệp được thiết kế cá nhân hóa với từng khách hàng. Ngoài ra, bảo mật thông tin luôn được đặt lên hàng đầu.

Chị Khánh, tiếp cận viên nhóm Niềm tin xanh tại Hà Nội chia sẻ. “Có nhiều nguyên nhân dẫn tới việc sử dụng chất của thanh, thiếu niên. Phần lớn những khách hàng tới nhóm là sinh viên, các bạn vẫn đi học, vẫn có trợ cấp từ cha mẹ nên có nguồn kinh tế để sử dụng chất. Một vài bạn đi làm thêm bên ngoài và cũng vì tính chất công việc nên các bạn ấy cần dùng. Có bạn thì xuất phát từ hoàn cảnh gia đình, bố mẹ ly thân, cảm thấy không được yêu thương hoặc không thể chia sẻ với những người xung quanh”.

Cùng trong độ tuổi 16 - 24, nhưng tại mỗi địa bàn dự án, các bạn trẻ lại có những đặc điểm riêng biệt và gặp các vấn đề khác nhau. “Ở Sài Gòn, khách hàng gặp nhiều khó khăn trong cuộc sống, không chạm được tới những dịch vụ cơ bản nhất như chăm sóc sức khỏe. Các bạn không có đủ giấy tờ tùy thân để mua được bảo hiểm y tế, xét nghiệm HIV hoặc vào điều trị ARV, thậm chí nhiều bạn còn không có nơi ở, phải lang thang sống ngoài công viên” - anh Đỗ Quốc Tuấn, trưởng nhóm My Hands triển khai dự án Bảo vệ Tương lai tại TP Hồ Chí Minh chia sẻ. Ngoài các can thiệp của dự án, nhóm linh động kêu gọi những hỗ trợ về dinh dưỡng, nơi ở an toàn và các hỗ trợ khẩn cấp khác để giúp các bạn bảo đảm an toàn, có một cuộc sống đầy đủ, ý nghĩa hơn.

Ở “điểm nóng” về ma túy như tỉnh Nghệ An, số người nghiện ma túy và nhiễm HIV/AIDS ngày càng trẻ hóa. Đặc biệt ở khu vực miền núi Quế Phong có đặc thù địa hình xa xôi và người dân chủ yếu là đồng bào dân tộc, bởi vậy, việc tiếp cận thông tin và các dịch vụ y tế nói chung về HIV còn gặp nhiều khó khăn. Tiếp cận, vận động những người có nguy cơ cao đi xét nghiệm đã khó, nhưng để đưa họ vào chương trình can thiệp dự phòng bằng Methadone hay điều trị ARV lại càng khó hơn, đặc biệt là các bạn thanh, thiếu niên. Lô Văn Nhất, thành viên của nhóm Sao Va chia sẻ, có bạn không đi uống Methadone hàng ngày được vì nhà nghèo quá, không có phương tiện, nhà cách trung tâm y tế rất xa.

Ở Quảng Ninh, Ninh Bình, Thái Bình, Hải Phòng, những nơi có địa bàn rộng, tình hình sử dụng ma túy phức tạp, các nhóm phải phân công công việc cụ thể. Tuy công việc nhiều vất vả, nhưng mọi người cố gắng vượt lên, giúp đỡ những người cùng cảnh ngộ được trở lại với cuộc sống đời thường. Và dù là công việc nhiều ý nghĩa, nhưng họ chỉ thực sự hạnh phúc khi được... ế khách. **UYÊN NA**

“Ở văn phòng tôi có cái cân. Nửa tháng sau gặp lại, các bạn ấy lên được nửa cân hay một vài cân. Bạn tôi sẽ hoan nghênh, tặng quà này, khen này. Khi thấy các bạn lên cân chứng tỏ các can thiệp về giảm tác hại về sử dụng chất của chúng tôi đã có hiệu quả. Các bạn không còn thức cả đêm khi chơi ma túy đá nữa, các bạn sử dụng những kỹ năng mà chúng tôi hướng dẫn là điều mà tôi cảm thấy rất hạnh phúc”.

Thành viên Nhóm Niềm tin xanh

“Các anh còn giúp đỡ mình nhiều trong cuộc sống nữa. Lúc mình bệnh, tiền thuốc thang rồi phòng trọ, không có các anh ở nhóm là em có thể đã không qua khỏi”. “Lúc sắp sinh, mình không có một nghìn nào ở trong người, anh mới qua đưa mình đi viện. Cái ngày đó mình nhớ hoài luôn, mình không bao giờ quên”.

Đối tượng được nhóm giúp đỡ

Vị đại thần nhà Nguyễn gắn với phong trào Cần Vương

● Quan Phụ chính Đại thần Thượng thư Bộ binh Tôn Thất Thuyết (1839-1913). (Nguồn: VOV)

Tôn Thất Thuyết sau khi sang Trung Quốc cầu viện không thành, biết tin Vua Hàm Nghi bị bắt, ông đã ở lại đất khách. Ông mất năm 1913, tại quê người, không một lần trở về cố hương.

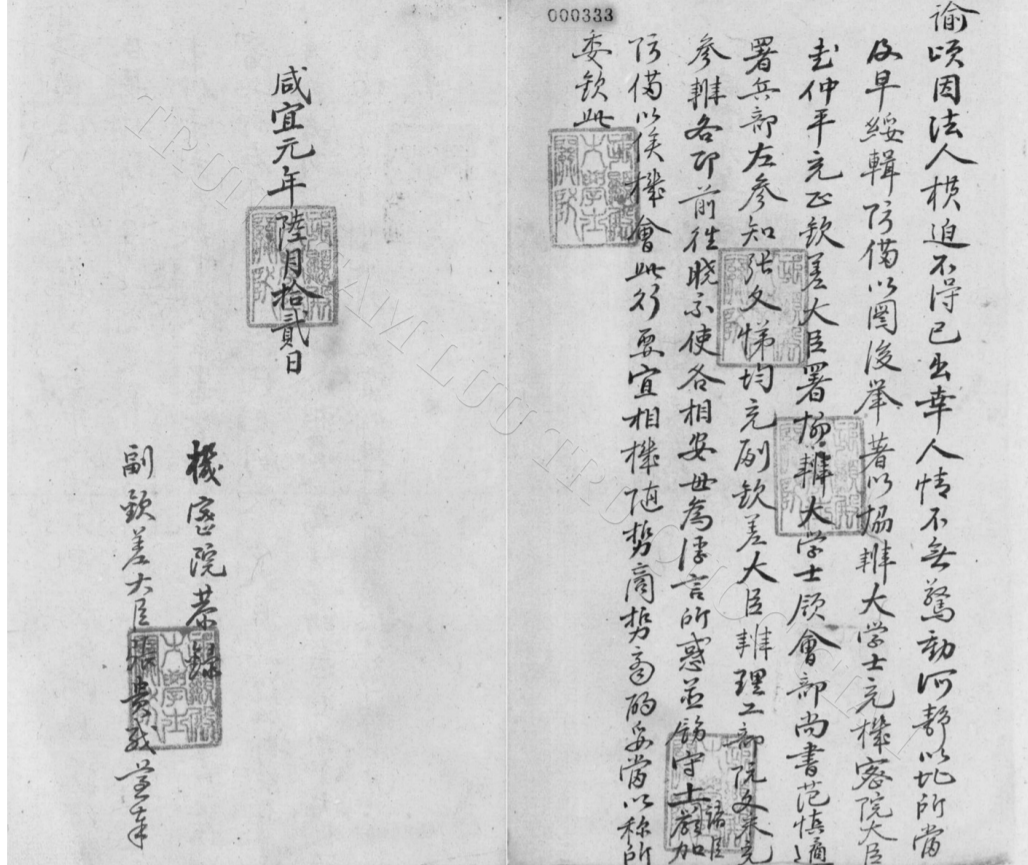
Con đường kháng chiến gian nguy

Vào cuối thế kỷ 19, sau khi chiếm xong một phần Bắc kỳ, tháng 8/1883, thực dân Pháp tấn công cửa biển Thuận An để buộc triều đình Huế phải ký các hiệp ước bán nước. Trong bối cảnh đó, nội bộ nhà Nguyễn chia làm hai phe, phe thân Pháp và phe chủ chiến kiên quyết đánh đuổi quân thực dân Pháp xâm lược.

Tôn Thất Thuyết và Nguyễn Văn Tường là hai đại thần có tư tưởng chống Pháp. Nguyễn Văn Tường có tư tưởng ôn hoà hơn và sau này ông không theo Vua Hàm Nghi tham gia phong trào Cần Vương mà chủ trương hoà đàm với người Pháp sau khi kinh thành Huế thất thủ vào năm 1885. Tôn Thất Thuyết mạnh mẽ hơn đã cùng Vua Hàm Nghi kêu gọi phong trào kháng chiến toàn quốc nơi rừng rậm Quảng Trị dưới đây Trường Sơn hùng vĩ.

Cuộc mai phục quân Pháp ở đồn Mang Cá đêm 4/7/1885 không thành. Tôn Thất Thuyết đã bàn với nhà vua rời bỏ kinh thành. Cuộc ra đi lúc mờ sáng 5/7/1885 đó đã mở đầu một cuộc trường chinh kéo dài của dân tộc và Tôn Thất Thuyết là người có ảnh hưởng lớn lúc đó trong phong trào chống Pháp rộng khắp đất nước.

Với tư cách Phụ chánh, đại thần đương triều, Tôn Thất Thuyết truyền hịch kêu gọi chống Pháp, với một phong trào Cần Vương rộng khắp đất nước kéo dài tới 28 năm, ngay cả sau khi Vua Hàm Nghi bị bắt. “Khấp chón vương triều, tất cả phải lo toan vì chính nghĩa của đức vua. Chúng ta hãy tin cậy vào trời đất chỉ mong điều tốt lành cho xứ sở. Tất cả chúng ta phải nỗ lực để giành lấy xã tắc từ tay quân thù” (Trích “Chiếu Cần Vương”).

● Bản Dụ Cần vương trong Châu bản triều Nguyễn đề ngày 12 tháng 6 năm Hàm Nghi nguyên niên (1885).

(Nguồn: Trung tâm Lưu trữ quốc gia I - Châu bản triều Nguyễn)

Hưởng ứng lời kêu gọi của nhà vua, các văn thân và chí sĩ yêu nước lãnh đạo các cuộc khởi nghĩa rộng khắp. Rất nhiều nhà nho yêu nước đã tự nguyện bỏ quan cố vũ cho phong trào kháng chiến. Các cuộc nổi dậy trong năm 1885 và 1886 có ảnh hưởng lớn như cuộc khởi nghĩa của Phạm Bành, Đinh Công Tráng và Hà Văn Mao tại Thanh Hoá; khởi nghĩa của Nguyễn Xuân Ôn và Lê Doãn Nha tại Nghệ An; Lê Ninh và Âm Võ tại Hà Tĩnh; Trương Đình Hội và Nguyễn Tử Nha tại Quảng Trị; Trần Văn Dư và Nguyễn Duy Hiệu ở Quảng Nam; Mai Xuân Thưởng, Bùi Điền và Nguyễn Đức Nhuận tại Bình Định... Người Pháp đã đóng quân tại Đồng Hới nhằm ngăn chặn con đường ra Bắc của nghĩa quân Vua Hàm Nghi, sau đó chiếm đóng cả Vinh. Nhưng họ không thể ngăn cản nổi của vùng Thanh - Nghệ dấy lên một phong trào kháng chiến rầm rộ. Tháng 2/1913, khi đầu của lãnh đạo khởi nghĩa Yên Thế Hoàng Hoa Thám bị thực dân Pháp treo lên để thị uy dân chúng, thì phong trào mới tạm lắng xuống.

Kể từ khi Vua Hàm Nghi và Tôn Thất Thuyết khởi phát phong trào Cần Vương và người Pháp dựng lên vị vua mới niên hiệu Đồng Khánh, “người Pháp dùng từ “phản nghịch” để chỉ những ai nổi loạn, kể cả Vua Hàm Nghi và Tôn Thất Thuyết, là những kẻ thù của nhà vua mới do họ lập nên và là ông vua duy nhất hợp pháp, trước con mắt của họ, Đồng Khánh ra lệnh gạch tên Tôn Thất Thuyết và gia đình ông khỏi danh sách hoàng gia. Ông cựu Phụ Chánh cận thân ấy, từ đây, sẽ gọi theo tên họ: Lê Thuyết” (theo “Bước mở đầu của sự thiết lập hệ thống thuộc địa Pháp ở Việt Nam” của tác giả TS. Nguyễn Xuân Thọ, NXB Hồng Đức).

Vua Hàm Nghi khi ẩn trú ở dãy Trường Sơn vẫn có cựu Thượng thư Nguyễn Phạm Tuấn và ba con trai của Tôn Thất Thuyết là Tôn Thất Đạm, con trai cả, 23 tuổi; Tôn Thất Thiệp, 19 tuổi và con trai thứ ba lúc Vua Hàm Nghi bị bắt khoảng 8 tuổi. Hai con trai đầu của Tôn Thất Thuyết đều bỏ mạng vì Vua Hàm Nghi. Bảo vệ Vua Hàm Nghi lúc bị bắt, Tôn Thất Thiệp bị đâm chết bởi một mũi lao, còn Tôn Thất Đạm tự tử khi nghe tin vua bị bắt.

Chuyến đi phương Bắc và sống đời lưu vong

Tôn Thất Thuyết thuộc dòng dõi hoàng tộc. Tôn Thất Thuyết sinh tại làng Phú Mộng, bên bờ sông Bạch Yến, thuộc kinh thành Huế, nay là thôn Phú Mộng, phường Kim Long, thành phố Huế. Ông là con thứ hai của Đề đốc Tôn Thất Đính và bà Văn Thị Thu và là cháu 5 đời của Hiến vương Nguyễn Phúc Tần.

Theo nhiều sử gia ghi nhận lại thì Tôn Thất Thuyết có tính cách bốc đồng, nhưng là người giỏi thao lược dụng binh. Ông giải quyết mâu thuẫn với tính bộc phát theo cách ông đã chỉ huy quân lính của mình. Ông ra Bắc khi xảy ra vụ thương nhân Dupuis đòi buôn bán trên sông Hồng để qua Trung Quốc mà không cần xin phép triều đình Huế. Ông phụ trách các tỉnh Sơn Tây và Bắc Ninh. Vào năm 1883 ông được bổ nhiệm Thượng thư Bộ Binh, rồi tham gia Viện Cơ Mật vào tháng 6/1883.

Nói về vóc dáng của ông, sử gia Francois Thierry viết: “Hình dáng bên ngoài phần nào thể hiện tính cách của ông: thân hình trông vạm vỡ, chắc nịch, thậm chí gần như thừa cân. Không theo truyền thống người thời đó với người có búi tóc, ông để tóc ngắn, theo đó

khăn đóng thường đội lệch đi, ông chẳng lấy đó làm phiền vì tự thân chẳng hề quan tâm đến vẻ bề ngoài” (theo “Kho báu kinh thành Huế” của tác giả Francois Thierry, NXB Hà Nội).

Cũng theo cuốn “Kho báu kinh thành Huế”, từ cuối tháng Giêng 1886, Tôn Thất Thuyết cùng Trần Xuân Soạn đi ra hướng Bắc. Ông đã quyết định sang Trung Hoa để cầu viện và ký kết một hiệp ước liên minh quân sự, trong khi đó các cơ quan dưới quyền tướng De Courcy đã thông báo một khoản tiền thưởng hấp dẫn đối với đám thù hạ của ông Thuyết nếu nộp ông cho người Pháp.

Tôn Thất Thuyết đến Thanh Hóa, ở đây ông đã cẩn thận gửi mười nén vàng cho một trong số anh em của ông, rồi đi ngược sông Đà đến Lai Châu vào khoảng tháng 6 để đến nhà ông Đèo Văn Trí, một tộc trưởng người Thái vốn đã thiết lập ở vùng này một lãnh địa tự trị. Ông ngã bệnh và lưu lại đây 5 tháng, để rồi chứng kiến sự tan rã của phong trào Cần Vương.

Tôn Thất Thuyết cũng đa nghi, đã cho giết nhiều thân cận xung quanh mình. Sử gia Trần Trọng Kim viết về Phụ chánh Tôn Thất Thuyết cho biết: “Khi Tôn Thất Thuyết đến Lai Châu còn có mấy chục người đi theo. Lên đây ở một độ, chém giết gần hết. Xem như thế thì ông Thuyết là một người cuồng dại mà lại nhất gan. Một người như thế mà làm đại tướng để giữ nước, thì tài gì mà nước không nguy được” (theo “Việt Nam sử lược” của tác giả Trần Trọng Kim).

“Vào tháng 2/1887, Tôn Thất Thuyết sang Trung Hoa, đặt chân đến đất Vân Nam, cùng đi có Đèo Văn Trí và khoảng 20 người. Thuyết được giới thiệu với Phiên Vương của Vân Nam - Quý

Châu, Sầm Dục Anh, nhưng không có cam kết gì cụ thể từ cuộc gặp này, dù Tôn Thất Thuyết trao cho Phiên Vương Trung Hoa 500 lạng và 50 xâu tiền từ kho báu triều đình Huế. Ông được đưa đi Quảng Đông, nơi ông muốn gặp Trương Chi Động, Tổng đốc Lương Quảng, nhưng Thuyết đã không sao thu xếp được một buổi tiếp kiến ngắn ngủi... Thực tế người Trung Hoa không còn quan tâm đến vấn đề Bắc Kỳ và căn cứ vào những hiệp ước đã ký với Pháp, nước Trung Hoa từ khước mọi can thiệp” (theo “Kho báu kinh thành Huế” của tác giả Francois Thierry, NXB Hà Nội).

Không còn đường lui, Tôn Thất Thuyết ở lại Trung Quốc và sống bằng trợ cấp và bị quản thúc nghiêm ngặt. Vào tháng 2/1891, ông được đưa đi Thiệu Quan, khu vực giáp với tỉnh Hồ Nam. Ông mất tại đây vào ngày 28/6/1913. Kết thúc cuộc đời của đại thần có nhiều công trạng, uy lực trong triều đình, nhưng cũng đầy tranh cãi.

Những nhân sĩ Trung Hoa cảm phục nghĩa khí của ông đã đến phúng điếu rất đông, họ có câu đối viếng: “Thù nhưng bất cộng đái thiên, vạn cổ phương danh lưu Tượng Quận/Hộ giá biệt tâm tinh địa, bách niên tàn cốt ký Long Châu”. Nghĩa là: “Thù Tây không đội trời chung, muôn thuở danh thơm lưu đất Việt/Giúp vua riêng tìm cõi thác, trăm năm cốt rụi gọi Long Châu”.

Tôn Thất Thuyết được phối thờ tại Phủ thờ của dòng họ. Theo nhà nghiên cứu Tôn Thất Phước, cũng là hậu duệ của Tôn Thất Thuyết, Phủ thờ này được chính Tôn Thất Thuyết cho xây dựng khoảng năm Tự Đức thứ 19 (1866) với ý nghĩa phụng thờ tổ tiên. Sau ngày Tôn Thất Thuyết mất, dòng họ lấy Phủ này làm nơi thờ ông.

Với triều đình nhà Nguyễn, Tôn Thất Thuyết là bậc tôi trung, là quan Phụ chính đại thần yêu nước. Với dòng họ và con cháu, ông là một tấm gương xứng đáng cho đời sau ngưỡng mộ. Nhưng vẫn còn một niềm mong mỏi đau đáu với các con cháu trong dòng họ, đó là làm sao tìm được nhiều thư vật, kỷ vật của cụ cũng như đưa hài cốt của cụ về quê hương.

Theo các nhà nghiên cứu lịch sử, phong trào Cần Vương là một cuộc đấu tranh do các sĩ phu văn thân yêu nước, có mục tiêu rõ ràng là đấu tranh giành chủ quyền, có lãnh đạo cấp cao là quan đầu triều và cả Hoàng đế Hàm Nghi nhưng còn thiếu nhiều điều kiện về phương pháp chính trị cũng như kinh nghiệm chiến đấu, dẫn tới sự thất bại. Dù không giành lại được độc lập dân tộc từ tay thực dân Pháp cuối thế kỷ 19, nhưng phong trào Cần Vương cũng để lại những bài học giá trị trong lịch sử đấu tranh giải phóng dân tộc ở nước ta như phải xây dựng được sức mạnh khối đại đoàn kết dân tộc, phải có một ngọn cờ lãnh đạo thống nhất, có lực lượng và đường lối chính trị để đi tới thắng lợi cuối cùng.

TUẤN NGỌC

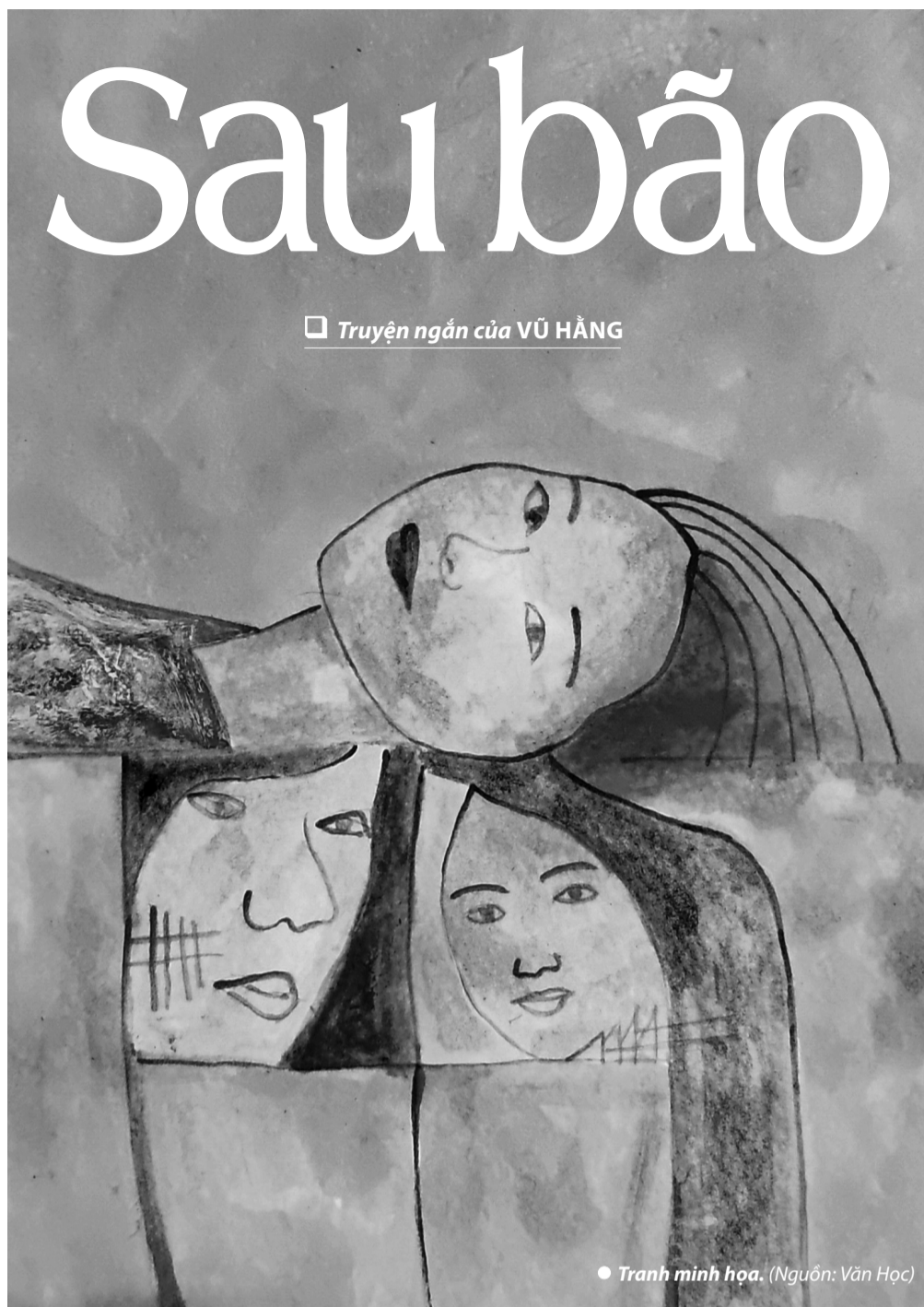
Trận bão quét qua làm cây cối ngã quỵ. Vùng vốn nghèo khó nay đôi mắt mỗi nguy sạt lở đất đá. Vì sự cảm thương với bà con mà Hiền ngồi lên chuyến xe này. Đường xa, nhiều đoạn như phi ngựa vì xóc. Xe vừa đến xã thì trời ngớt mưa. Phía núi mây thấp như sũng nước. Từ đây đến địa điểm cần cứu trợ chừng vài cây số nhưng sẽ phải dùng xuồng. Anh em thu xếp việc nhanh để tiếp cận sớm điểm cần cứu trợ. Đoàn của Hiền xếp xong đồ lên xuồng, chuẩn bị cùng cán bộ thôn đi chuyên vào thôn Thia đang bị cô lập thì gặp đoàn đi ra. Cán bộ thôn Thia bảo: "Họ đi ra từ thôn Nậm đây. Xã có tám thôn thì một nửa ngập nặng". Nhìn như ai quen quen. Hiền sững lại, nhìn kỹ hơn, trên tay anh vẫn cầm cây gậy.

- Hoàn, Hoàn phải không?

Hiền gọi. Người được gọi mặc áo xám, bên ngoài khoác áo phao đang bước khỏi xuồng cũng lặng trong vài giây. Những sợi mưa nhỏ đang xiên chéo không gian. Hoàn lộ qua vùng nước cạn, tiến lại gần ủy ban cho gần người vừa hỏi mình. Anh cười phá lên khi nhận ra người quen là Hiền. "Ôi trời ơi! Là Hiền, ông khỏe không? Chẳng ngờ chúng ta gặp nhau trong hoàn cảnh này". Hai người bắt tay nhau thật chặt. Hiền vui vì được gặp lại Hoàn trong hoàn cảnh này, khi ở vùng trời khác nhau, tụ về đây làm việc nghĩa. Trong quá vãng, thế giới hai người quen biết nhau mới nhớp nhúa, tàn ác làm sao! Đó là thế giới đánh lộn, cướp giết, chích hút và chết chóc. Điều gì giúp Hoàn thoát khỏi thế giới đó? Trong đầu Hiền lóe lên vài câu hỏi giữa nơi ngút ngàn trời đất. Anh chợt nghĩ ra mình phải đi, nên trao đổi số điện thoại với Hoàn, rồi tạm biệt để theo đoàn cứu trợ...

Quê Hiền có con đê cong cong. Năm lên sáu gã theo bố mẹ về thành phố biển làm ăn. Mỗi năm gia đình gã về quê vài lần, nhưng ồn ào, khoe mẽ. Mấy anh em Hiền sinh ra đã ngậm thìa vàng. Bọn trẻ con trong làng nhìn những thứ gia đình gã mang về quê mà lác cả mắt. Còn đám thanh niên lớn hơn thì bĩu môi. Bĩu môi không hẳn vì khinh nhà giàu, mà coi thường cái bản mặt vênh vác của anh em Hiền.

Hoàn là trai phố biển nhưng quanh năm sống ven đường tàu, với những góc u tối của đêm đen. Đêm đen nuôi nấng những mầm họa mà những thanh niên

Truyện ngắn của VŨ HẰNG

Tranh minh họa. (Nguồn: Văn Học)

chăm ăn, lười làm dễ vương phải. Hoàn và Hiền là bạn chích hút. Mấy lần Hoàn được Hiền cho theo về quê chơi, hai thằng thường xô xát với đám thanh niên làng. Bọn Hiền cậy lắm tiền, ra đường luôn mang theo về xác xược, vênh vác. Họ thích chòng ghẹo gái làng, các cô gái lành hiền cứ nhìn thấy là chạy. Hối, các cô bảo nhà nó giàu quá, nên sợ. Bọn Hiền và Hoàn phóng xe vèo vèo, một lần đâm gãy chân con gái nhà Cấn Nga, làm sập quầy hàng bà Thiêm, bị dân đến bắt đền. Anh

em Hiền xách dao ra thách thức. Mẹ Hiền đẩy mấy đứa vào, rồi tỏ vẻ xin lỗi. Rồi đầu vào đó, chẳng có chuyện bồi thường, ăn năn. Dân làng đành tặc lưỡi, thôi không dính đến hối, tỏ mang vạ vào thân. Bố mẹ Hiền sinh được ba anh em, cả ba gã đều nghiện. Sau lần Hiền đại náo miền quê chừng một tháng, anh cả gã chết vì HIV.

Bố gã mất vì ung thư vào cái năm mưa tối tăm mặt mũi, mưa thối đất, thối cát. Nhiều vùng quê dân nhớn nhác vì mất mùa. Làng vẫn giang tay đón một người con về

đất mẹ. Từ đó gia đình gã làm ăn sa sút, anh em Hiền dật dẹo, lúc nào cũng còm nhom như con ma đói. Tài sản gia đình "đội nón ra đi" theo những con vật vĩa và mấy lần lo lót cho anh em Hiền giảm án tù. Mẹ Hiền mang hai anh em gã về tá túc làng quê. Lúc này Hiền đã có tám năm ăn cơm tù, mặc áo số. Xấu hổ, đôi mắt mẹ gã cụp xuống. Chẳng bao lâu thằng em chết vì sốc thuốc, Hiền cầu chỗ nợ, véo chỗ kia để nuôi con ngáo ộp trong người gã, hề ai nói là dọa đánh, dọa giết. Mẹ gã cạn nước mắt cai nghiện cho con không được, khuyên can chẳng xong, bà lại bỏ về thành phố biển làm thuê. Hiền lêu bêu ở căn nhà heo hút còn sót lại, lúc cùng quần, gã sang xã bên ăn trộm, bị đánh thâm tím mặt mày. Đám trai làng giờ hà hê vì thằng sĩ diện đã làm đường cùng. Có lần Hiền ăn trộm hoa quả nhà chú Ất, bị đám con trai của chú tấn một trận nhừ tử. Gã lang thang một mình, lúc ngồi ở bãi tha ma, khi thì bờ đê, lúc quay về lần la vào sân ngôi chùa nhỏ của làng.

Chùa Hồng Ân chỉ có lão Đức trông coi chùa, là cựu chiến binh, khuôn mặt phúc hậu, hằng ngày tụng kinh, đọc sách. Ma không sợ, quỷ không sợ nên lão chẳng ngần thẳng Hiền nghiện. Lão tin thằng nghiện không dám động tay, động chân. Quả nhiên, sau hai ngày lần la, thằng nghiện ngoan như chú cún con, quỳ sụp xuống đất xin làm con nuôi lão Đức. Lúc đầu, lão từ chối bởi không muốn kết thân với một người nghiện, một tay anh chị có số má như gã, nhưng với ý nghĩ "cứu một người phúc đặng hà sa" nên nhận lời, với điều kiện, gã phải quyết tâm cai nghiện. Hiền lặng đi một hồi, rồi cúi đầu: "Con xin nghe theo lời bố nuôi".

Gã muốn cai thật. Lão Đức đã vật vĩa, quần quai cùng thằng nghiện mỗi lần lên con. Lúc Hiền bình tĩnh, lão nói chuyện Phật pháp, phân tích đúng, sai, đạo lý ở đời, giúp gã nhận ra được giá trị cuộc sống và càng quyết tâm cai nghiện... Mái chùa thâm nghiêm, bóng cổ thụ lồng lộng, lòng lão Đức phá cái ân đức lên tâm hồn kẻ đánh mất mình. Hôm nào người làng còn nghi ngờ khả năng của ông. Bây giờ họ đã thấy lão tẩy rửa tâm hồn Hiền thế nào. Còn Hiền, gã không thể ngờ lại có người tốt với mình đến thế. Những giảng xé, quặng quật, rách nát của đời nghiện ngập phải đẩy trôi vào quá vãng để trả ơn người đã cứu đời mình. Hiền tự nhủ. Nhưng lão Đức là người

TIẾNG LÒNG

Âm thanh của chuyển động

Ảnh minh họa. (Nguồn: Top 10 chạy bộ)

Đạo gần đây, tôi rất mê những bộ môn thể thao thiên về thể lực và sức bền. Tôi thường chọn những bộ môn ngoài trời để hít thở không khí và ngắm nhìn thế giới xung quanh. Tôi chợt nhận ra, mọi âm thanh trong cuộc đời này nghe mới hấp dẫn, tinh tế và sinh động làm sao.

Tôi nhớ những ngày xỏ đôi giày chạy bộ, cùng vài người bạn chạy xé gió lao vào màn đêm. Giữa không gian tĩnh mịch, chỉ có ánh trăng sáng, những vì sao lấp lánh và chúng tôi. Tiếng thở,

tiếng bước giày chạy đập gót trên mặt đất. Có lúc, chúng tôi lệch nhịp chạy của nhau. Nhưng có những lúc đoàn tàu hàng nghìn người trong giải chạy lại đồng đều đến kỳ lạ. Tiếng chạy như giai điệu "bình bịch, cộp cộp". Âm thanh ấy tựa tiếng mõ gõ trên mặt đất, hòa nhập làm một vào bầu không khí vắng lặng. Lúc đấy, dù mồ hôi nhễ nhại khắp cả khuôn mặt, mệt đến nỗi chẳng thể nói được câu nào, nhưng chỉ cần nhìn vào mắt nhau, chúng tôi như có thần giao

cách cảm của tình đồng đội. Cả trăm người, lại tiếp tục cùng nhau cố gắng, kiên trì, không dừng lại để chinh phục các cung đường chạy dài hàng chục km.

Và các bạn biết không, đêm Hà Nội đẹp lắm, có dòng sông Hồng tắm ánh trăng bạc vắt ngang thành phố. Có những tòa nhà chọc trời đang ngủ yên. Có những người đang vát và dọn dẹp đường phố khi chúng ta ngủ. Bước chân của chúng tôi lặng lẽ khám phá thế giới này như vậy. Gót giày chúng tôi lướt qua con đường ngàn năm văn hiến và tự hỏi cả trăm năm nữa liệu có ai giống chúng tôi, cũng đang chậm chậm chạy ở nơi đây không?

Chạy bộ chỉ khám phá một phần rất nhỏ của khung cảnh thiên nhiên Việt Nam tươi đẹp. Vì vậy, chúng tôi thường có những buổi bơi lội, leo núi ở trên rừng, dưới con suối, hồ nước nông an toàn và có thuyền cứu hộ đi kèm. Lấy ví dụ, một buổi sáng sớm, đến vùng nông thôn ở Hà Nội, các bạn sẽ hòa mình vào bầu không khí yên bình, trong vắt đến kỳ lạ. Không còn bụi phố, tiếng ồn, tòa nhà kính cao vút. Nơi đây chỉ có rừng núi xanh mướt một màu ngọc bích.

Chúng tôi lội bì bõm xuống nước, rồi tung mình vào dòng sữa mẹ của tự nhiên ấy. Dòng nước cuối hè đầu thu, vừa ấm áp ở những tầng trên, nhưng có chút se se lạnh khi chân ta chạm vào nơi sâu hơn. Có người bơi sải, có người bơi ếch, chúng tôi lặng lẽ ngắm nhìn thế giới này từ dưới mặt nước. Giống như những nàng, chàng tiên cá ngưỡng vọng không gian bao la của loài người.

Chúng tôi lặng lẽ nghe tiếng nước đập bì bõm từ chân, từ tay chúng tôi. Chúng tôi song song sóng cập ba, cặp bốn bên nhau. Khoảng lặng này không có đơn vì chúng tôi có nhau. Những người vốn chẳng quen biết, vì có chung đam mê lại trở thành "đồng bơi" với nhau. Bạn có biết không, tiếng ta dùng đôi tay, bàn chân rẽ nước để lướt người về phía trước giống như tiếng châu ngọc rơi trên mâm, trong vắt không chút tạp chất. Đó là tiếng của những kẻ đang hòa mình vào vũ trụ bao la.

Lúc đó, bạn mới nhận ra, dải đất hình chữ S của chúng ta kỳ diệu đến mức nào. Mỗi nơi chốn đều ẩn chứa trong đó những vẻ đẹp thiên nhiên tuyệt diệu. Có chỗ hùng vĩ với những thác nước như giếng trời đổ suối xuống nhân gian. Nơi

tốt đến tận cùng. Lão thấy Hiền cô đơn thế sẽ chẳng ổn định. Muốn ổn định phải yên bề gia thất, có việc làm. Đàng nào lão cũng có cô con gái chưa chồng, đang làm công nhân. Lão liền động viên con gái lấy Hiền, nhưng cô con gái giãy nảy, chối từ. Lão Đức đâu phải người dễ dừng bước trước khó khăn, với chiêu mưa dầm thấm lâu, cô con gái cũng ưng cái bụng...

Dựng vợ xong, lão lại dựng nhà, giúp vợ chồng gã con rể mở rộng đồng điền để làm ăn. Chuyện lão Đức cứu đời một con nghiện lan ra cả vùng. Chẳng ít kẻ nghiện ngập lấy hình ảnh tàn tạ của Hiền ra làm gương, tự đi cai nghiện. Rồi chẳng mấy chốc bụng vợ gã đã lùm lùm. Gã lao vào làm lụng, tăng gia sản xuất, chăm lo gia đình. Ông bố vợ nhân đức hành thiện với dân làng, đi đâu cũng được ca ngợi...

Hoàn đây rồi. Đón bạn ở ngõ, Hoàn đưa ra cái bắt tay thật chặt. Hiền theo địa chỉ Hoàn cho mà đi tìm gặp gã. Chẳng ngờ cơ ngơi của Hoàn khá thật. Cái vẻ trịch thượng, bất cần đời của Hoàn bay biến đâu hết, chỉ còn lại một người đàn ông hiền khô, ăn nói đĩnh đạc. Và chẳng, trên người Hoàn còn sót lại những hình xăm kỳ quái của một thời quậy phá. Hoàn nói:

- Hôm đó, trong hoàn cảnh bão lũ, các đoàn đi cứu trợ, giúp đỡ người dân đông quá. Gặp Hiền ở đó, tôi nghĩ, ông bạn đã làm lại cuộc đời thành công, chỉ có như vậy mới có điều kiện đi cứu trợ. Thật may, trong khi làm việc nghĩa, chúng ta đã gặp nhau.

Hiền gật gù. Điều Hoàn phỏng đoán đã diễn ra đúng như thế. Hiền kể sơ qua việc mình được cứu như thế nào và đã cải tà quy chính ra sao. Con người ta sau khi quy ngã, nếu biết đứng dậy sẽ có những bàn tay xòe ra đỡ lấy. Hoàn bảo:

- Ông bạn là người quá may mắn, đúng là gặp một quý nhân vĩ đại.

Hiền cười:
- Chuẩn không cần chỉnh. Ông bố vợ không chỉ tái sinh ra tôi, mà còn cho tôi một cuộc sống đúng nghĩa. Nếu không có ông ấy... Thế còn bạn, hẳn chuyện cũng có thể viết thành tiểu thuyết?

Lúc này, vợ Hoàn đã gọt xong hoa quả, bung lên đơn đã mời khách và chồng. Vợ Hoàn xin phép đi nấu cơm. Nhìn thoáng qua người phụ nữ có mái tóc dài, gương mặt trái xoan, điềm tĩnh, Hiền đoán, Hoàn hạnh phúc vì có người vợ đẹp nết.

Hoàn đưa Hiền vào câu chuyện đầy thăng trầm của mình. Năm ấy, Hoàn lâm đường cùng, bạn bè xa lánh, gia đình ghê lạnh, gần như không có khả năng nhắc mình khỏi vũng bùn. Hoàn vốn gầy yếu, lại luôn bị những kẻ khỏe hơn bắt nạt, đánh đập nên càng giống cây dưa héo.

Đêm đó sau cơn vật vã, Hoàn bị đánh toi bởi vì cướp mấy ổ bánh mì. Một lá, rừ rươi, gã đi thế nào, vô tình ngã rồi nằm gục trước công nhà thầy. Chính thầy đã ra tay cứu giúp, cho ăn uống, ngủ nhờ. Gã nhớ ra, năm học cấp ba, chính đôi tay đầy tội lỗi của mình đã đánh thầy ngay trên bục giảng. Gã hỏi, thưa thầy, thầy còn nhớ chuyện năm xưa con phạm tội...? Thầy gật đầu. Gã hỏi, thầy nhớ vậy tại sao thầy vẫn cứu con? Thầy Thường bảo, chuyện đó nhỏ mà. Xưa nay thầy vẫn luôn quý mến những người ghét thầy. Người nào càng ghét, đồ tiếng xấu, thậm chí hại thầy, thầy càng đối xử tốt với người đó. Thầy có tâm niệm theo gương người xưa "lấy chí nhân để thay cường bạo", chỉ như thế, cuộc sống mới tốt đẹp hơn. Thầy Thường đưa Hoàn đi cai nghiện, trả toàn bộ chi phí, lại thường xuyên thăm nom, động viên, còn hứa sẽ tạo việc làm sau khi gã bỏ hẳn ma túy.

Hiền vỗ tay tán thưởng.
- Làm được chứ - Hoàn cười - thầy đã mở ra cho tôi con đường sáng. Ông có biết thầy còn nói gì với tôi không? Thầy bảo: "Nhiều người hăm hại, thầy còn tốt lại được, huống hồ chỉ một lần bị học trò gây gỗ...".

Hoàn được thầy Thường giới thiệu làm tài xế cho một doanh nghiệp làm ăn phát đạt, còn cô vợ buôn bán ở nhà. Có của ăn, của để, gã về mở xưởng mộc, nhận hơn chục thợ làm việc. Họ là những người từng nghiện ngập đã cải tà quy chính, được Hoàn đưa tay cu rơm. Rồi Hoàn hỏi:

- Cơ duyên nào dẫn ông bạn đi đến chuyện thiện nguyện?
- Là sự thôi thúc của cuộc đời. Bố vợ, vợ tôi cũng khuyến khích chuyện này. Lá rách đùm lá rách hơn.

Hoàn cười sáng khoái:
- Phải. Cái cơ duyên gặp Hiền ở vùng núi ảnh hưởng bởi bão lũ đó, trong đoàn tôi toàn anh em hoàn cảnh giống mình. Bọn họ hăng hái, vui vẻ lắm. Thật mừng là toàn thể anh em sau bão đời, lại được làm người.

Hiền lặng lẽ trong hơi men. Gã xôn xang nghĩ về những nghĩa nhân đã thấp tin yêu, làm sáng lại cuộc đời này. **V.H**

lại ồn ào sóng vỗ, dập dềnh như dải lụa. Có chỗ lại sâu hun hút như vực vô đáy của nhân gian này. Mà muốn khám phá những không gian này, chúng ta không thể không biết chơi thể thao.

Bạn có biết không, đạp xe cũng rất lãng mạn. Để tôi kể các bạn nghe, nhóm chúng tôi có ba người. Chúng tôi không sở hữu con xe đạp trăm triệu dành cho các cuộc đua. Chúng tôi chỉ có những chiếc xe bình dị đủ để sử dụng. Cứ mỗi khi rảnh rỗi, chúng tôi lại xách balo lên vai, men theo những con đường dành cho xe thô sơ đến vùng ngoại ô thành phố.

Nhiều người chê cười chúng tôi không thể đạp đi xa được. Nhưng bạn biết đó, Hà Nội giờ đây cũng rất rộng lớn. Có những buổi chúng tôi đạp 50 - 60km vẫn chưa thể khám phá hết thành phố xinh đẹp này. Chúng tôi đến Ba Vì ngắm dòng suối mát lạnh, chinh phục những con dốc ngắn, thường thức phong cảnh núi rừng núi bát ngát. Tôi đến các làng nghề, dựng xe đạp một góc, tâm tình, nói chuyện với các cụ bán nước đầu ngõ. Chúng tôi lai rai đến vùng thôn quê Hà Nội vào mùa gặt lúa, mùi lúa chín thơm ngát cả không gian. Có những hôm may mắn, chúng tôi

đến được một vùng quê xinh đẹp nào đó, ngắm cánh chim di cư cuối mùa thu chao liệng trên không gian bao la.

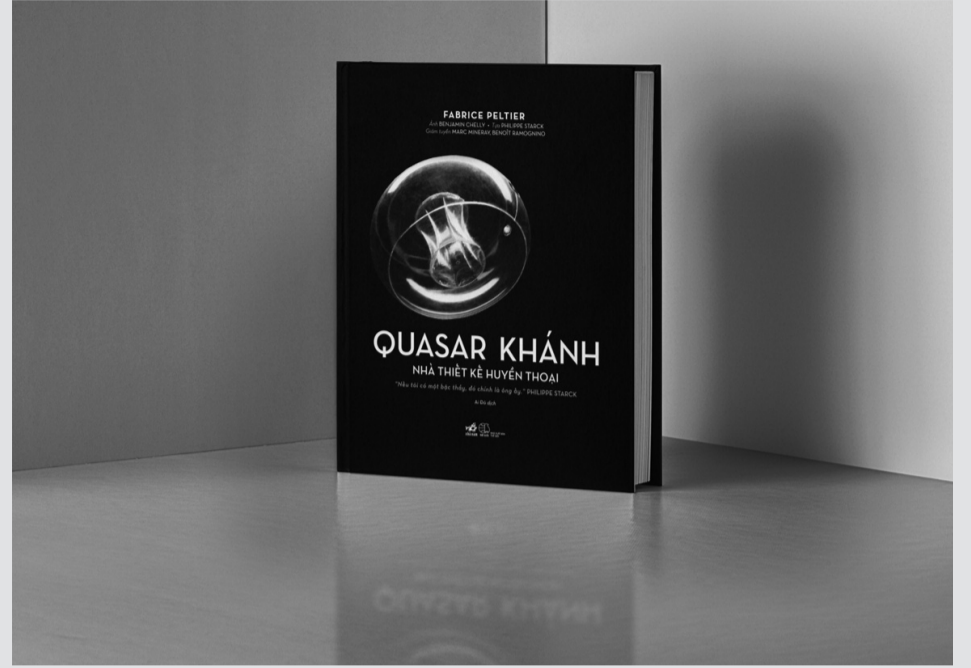
Bạn có biết không, tiếng bánh xe đạp lăn trên mặt đất nghe cũng rất quyến rũ. Đó là tiếng chiếc lốp "xẹt xẹt" trên con đường nhựa giao thoa giữa trung tâm và ngoại ô thành phố. Đó là tiếng chiếc lốp giòn tan nghiền nát những hòn sỏi, hòn đất bé xinh trên đường. Là tiếng phanh khe khẽ khi đổ dốc. Là tiếng thì thào của những đụn lá khô khi chúng tôi đạp xe lướt qua.

Và nếu như chạy bộ, bơi lội khiến cho bạn khó cảm nhận mùi hương trong không gian thì đạp xe lại khác, chúng tôi ngửi thấy mùi xăng dầu ngai ngái trên những con đường trong thành phố. Mùi cỏ non xanh biếc trong vùng rừng núi. Mùi mồ hôi của những người làm công ăn lương đang vất vả trong dòng đời mưu sinh. Mùi khói khi mùa gặt kết thúc. Còn hơn nữa đó mùi của tự do, những kẻ sử dụng đôi chân, ý chí của mình để chậm chậm khám phá cuộc sống này. Tìm cho bản thân một góc nhìn khác để thêm yêu và kết nối máu thịt hơn nữa với quê hương, đất nước của mình.

HƯƠNG NGỌC

ĐỌC SÁCH

"Quasar Khánh - Nhà thiết kế huyền thoại"

● Cuốn sách "Quasar Khánh - Nhà thiết kế huyền thoại".

Cuốn sách "Quasar Khánh - Nhà thiết kế huyền thoại" tái hiện cuộc đời sáng tạo đầy ấn tượng của Quasar Khánh, một trong những nhà thiết kế tiên phong của thế kỷ 20. Từ niềm đam mê thiết kế với chất liệu, kiêu dáng đến tinh thần đổi mới vượt thời đại, ông đã góp phần định hình ngành thiết kế và trở thành nguồn cảm hứng cho nhiều thế hệ sau.

Trong cuốn sách, thành tựu nổi bật của Quasar Khánh là dòng nội thất bom phòng Aerospace. Dòng sản phẩm này không chỉ mở ra một xu hướng mới trong thiết kế nội thất mà còn khắc họa rõ nét tinh thần tự do, phóng khoáng của những năm 1960 - 1970. Aerospace đại diện cho phong cách thiết kế tiên phong, đậm tinh thần không tưởng và phá vỡ mọi quy tắc truyền thống trong lĩnh vực nội thất.

Bắt đầu từ nền tảng kỹ sư cầu đường, Quasar Khánh không ngừng sáng tạo và thử nghiệm, tìm kiếm sự cân bằng giữa thiết kế và tính ứng dụng. Ông đã khám phá, tạo dựng nhiều sản phẩm, từ nội thất đến phương tiện di chuyển và các vật dụng đời sống, tất cả đều thấm đẫm phong cách tiên phong của ông. Dòng sản phẩm Aerospace là minh chứng rõ ràng nhất cho sự đổi mới của Quasar Khánh gồm các sản phẩm nội thất bom phòng từ nhựa trong suốt, mang lại phong cách tự do, nhẹ nhàng và linh hoạt trong không gian sống.

Cuốn sách còn giới thiệu các bài viết của Othello Khánh và Emmanuelle Khánh, những người đồng hành và cũng là người "truyền lửa" tiếp nối di sản sáng tạo của Quasar Khánh. Qua các bài viết và hình ảnh được trích từ kho lưu trữ cá nhân, người đọc sẽ hiểu hơn về cuộc đời và sự nghiệp của một nhà thiết kế huyền thoại đã cống hiến hết mình cho nghệ thuật và thiết kế.

Cuốn sách kết thúc bằng những phân tích chi tiết về cách Quasar Khánh tiên phong trong việc sử dụng vật liệu nhựa và tre, góp phần vào phong trào thiết kế bền vững và đổi mới, tạo ra những sản phẩm mang tính ứng dụng cao trong xã hội. Những nỗ lực của ông trở thành nền tảng quan trọng cho các nhà thiết kế hiện đại, khuyến khích họ dám bước ra khỏi giới hạn truyền thống.

Fabrice Peltier là một tên tuổi lớn trong lĩnh vực thiết kế bao bì và sản phẩm tại Pháp, Peltier là người sáng lập P'Réfrence, nơi sản xuất hơn 12.000 sản phẩm tiêu dùng phổ thông. Ông cũng là sáng lập viên của Designpack Gallery, không gian đầu tiên tại Paris dành riêng cho thiết kế bao bì. Với vai trò là cố vấn thiết kế tại Liên hợp quốc và nhiều hội thảo quốc tế, ông là chuyên gia hàng đầu về thiết kế bền vững, từng nhận nhiều giải thưởng trong và ngoài nước.

Benjamin Chelly - nhiếp ảnh gia người Pháp với nhiều năm kinh nghiệm, Benjamin Chelly từng làm việc cho các tạp chí uy tín như Le Monde, Vogue và Les Echos. Ông nổi tiếng với những bức ảnh chân dung đầy chiều sâu và loạt ảnh về các công trình kiến trúc, lao động, nghệ thuật. Nhờ phong cách chân thực và đa dạng, Chelly là một trong những nhiếp ảnh gia được yêu thích trong các lĩnh vực nghệ thuật, du lịch và quảng cáo.

Marc Minery - nhà giám tuyển chuyên sâu về nghệ thuật trang trí thế kỷ 20, Marc Minery là chuyên gia uy tín về đồ nội thất và kiến trúc Pháp. Ông là người sáng lập Galerie 47 và là thành viên hội đồng quản trị của nhiều hiệp hội chuyên nghiệp. Minery cũng tham gia tổ chức các triển lãm quy mô lớn và đóng góp trong nhiều bộ sưu tập quan trọng như bộ sản phẩm của Nicolas Schöffer, các tác phẩm của Jean Prouvé và Quasar Khánh.

Benoît Ramognino - nhà giám tuyển có hơn ba thập kỷ kinh nghiệm trong việc sưu tầm và nghiên cứu các đồ nội thất và sản phẩm văn hóa "pop" từ những năm 1960 - 2000. Ông là sáng lập viên của Gallery Velvet tại Saint-Ouen và là nhà giám tuyển quen thuộc tại các chợ thiết kế lớn ở Pháp. Ông có bằng tiến sĩ và thạc sĩ tại Đại học Yale, bằng cử nhân lịch sử tại Đại học Harvard. Ông hiện là Phó Giáo sư chuyên ngành Lịch sử quốc tế tại Trường Luật và Ngoại giao Doanh nghiệp Mỹ. **MIÊN THẢO**

Giới trẻ và hành trình tới thế giới tinh thần lành mạnh

● Nhiều bạn trẻ đang trên hành trình xây đắp những giá trị sống tốt lành cho mình và cộng đồng.

Nếu xây dựng được đời sống tinh thần lành mạnh, một tâm hồn phong phú, người trẻ có thể dễ dàng chống lại những cám dỗ của lối sống nhanh, sống gấp, sống buông thả hiện nay, bảo vệ được chính mình trong một xã hội mà giá trị vật chất đang lên ngôi...

Đánh mất giá trị tinh thần là đánh mất chính mình

Giữa guồng quay hối hả của xã hội hiện đại, một bộ phận giới trẻ dường như đang bị cuốn vào những cám dỗ của lối sống buông thả, dẫn đến sự mệt mỏi, kiệt quệ về tinh thần và thân thể. Những hậu quả như tệ nạn xã hội, lối sống không lành mạnh và các căn bệnh thế kỷ như HIV đã gióng lên hồi chuông cảnh tỉnh về việc cần xây dựng một đời sống tinh thần khỏe mạnh, lành mạnh để tự bảo vệ chính mình.

Trong một chương trình về “phút nói thật” do một công ty giải trí thực hiện được đăng tải trên kênh Youtube, có một số phát sóng gây được sự chú ý của nhiều người xem, khi nhân vật chính là một bạn trẻ giấu mặt đã kể lại câu chuyện nhiều bi kịch của mình. Bạn vốn là một học sinh giỏi, từng được trường cử đi thi quốc gia về môn Văn, từng là niềm tự hào của cha mẹ, từng là một người yêu đọc sách, thích văn chương. Thế nhưng, khi bắt đầu lên đại học, kết bạn với những người bạn “sành điệu”, cô gái trẻ choáng ngợp trước một lối sống rất khác. Những cuộc chơi vui

thâu đêm suốt sáng, những bữa tiệc xa hoa, những món đồ đắt tiền, ánh mắt ngưỡng mộ của chúng bạn... tất cả đã khiến cô không còn tâm trí để gắn bó với sách vở, trường lớp nữa. Cô từ bỏ những người bạn tốt, chân phương, không còn giữ những thói quen tích cực như đọc sách, sáng tác. Cuộc sống của cô chỉ đơn giản là những cuộc vui bất tận ngày nối ngày. Nhưng gia đình hoàn cảnh trung lưu, cô gái cũng khó lòng đeo đuổi cuộc sống vui chơi phù phiếm như chúng bạn. Thế là cô được bạn giới thiệu đi vào con đường làm “suga baby”. Chỉ một lần tặc lưỡi, cô sinh viên đại học đã trượt dài. Cô không còn lên giảng đường thường xuyên mà chỉ là những cuộc vui hết mình, những món đồ hiệu, những buổi gặp gỡ, trao đổi thân xác lấy vật chất với các “suga dady”. Cho đến lúc cô bị bắt khi đường dây môi giới mại dâm bị phanh phui. Do vắng học nhiều, cô cũng đã bị đuổi học. Ở tuổi hai mươi, cô gái trẻ thấy tương lai mình mù mịt, phải đối mặt với vô vàn ánh mắt cùng cực của cha mẹ. Sau lần tự sát không thành, cô bắt

đầu quyết tâm làm lại và đang chấp chứng từ con số “âm”.

Có thể thấy, trong thời đại mà những giá trị vật chất được đề cao, một bộ phận giới trẻ đang dần đánh mất sự cân bằng trong cuộc sống. Họ chạy theo những tiêu chuẩn phù phiếm, xem số lượng lượt thích, lượt theo dõi trên mạng xã hội là thước đo giá trị bản thân. Những món đồ hàng hiệu, những bữa tiệc xa hoa và những hình ảnh “sang chảnh” trở thành mục tiêu để khẳng định chỗ đứng trong xã hội.

Hậu quả của lối sống này không chỉ dừng lại ở việc tiêu tốn thời gian, tiền bạc mà còn gây ra sự kiệt quệ về mặt tinh thần. Áp lực phải sống theo kỳ vọng của người khác khiến họ rơi vào trạng thái căng thẳng, trầm cảm, hoặc mất phương hướng. Nhiều nghiên cứu xã hội học gần đây cũng chỉ ra rằng giới trẻ chạy theo lối sống vật chất thường có nguy cơ cao sa vào các hành vi nguy hiểm như sử dụng chất kích thích, quan hệ tình dục không an toàn, hoặc lao vào các mối quan hệ độc hại.

Lối sống buông thả không chỉ xuất phát từ sự thiếu kiểm soát bản thân mà còn là hệ quả của việc thiếu sự giáo dục tinh thần từ gia đình và xã hội. Thực tế, có không ít trường hợp giới trẻ vì thiếu định hướng đã tìm đến những thú vui tạm bợ để khóa lấp cảm giác trống rỗng.

Ví dụ, tỷ lệ lây nhiễm HIV ở người trẻ tuổi tại nhiều quốc gia, trong đó có Việt Nam, đang có xu hướng gia tăng. Theo báo cáo của Bộ Y tế, phần lớn các ca nhiễm mới đến từ hành vi quan hệ tình dục không an toàn và sử dụng ma túy. Điều này phản ánh thực trạng đáng lo ngại khi thiếu hiểu biết và

sự buông thả đã đẩy họ vào những hậu quả nghiêm trọng.

Ngoài ra, các nền tảng mạng xã hội phổ biến hiện nay cũng vô tình trở thành nơi khuyến khích các xu hướng sống thử, tiêu xài phung phí và cổ súy lối sống tự do thái quá. Một bộ phận giới trẻ dần đánh mất khả năng tự kiểm soát, thậm chí chấp nhận những hành vi nguy hiểm để đổi lấy sự chú ý tạm thời.

Quay về với chính mình

Để vượt qua những cám dỗ của lối sống sa đọa, việc xây dựng đời sống tinh thần khỏe mạnh không chỉ là một lựa chọn, mà là điều bắt buộc. Một tâm hồn khỏe mạnh sẽ giúp mỗi người trẻ tự bảo vệ mình trước những nguy cơ, đồng thời tìm được niềm vui và ý nghĩa thực sự trong cuộc sống.

Giá trị của mỗi người không nằm ở những gì họ sở hữu, mà ở cách họ sống và cống hiến. Thay vì chạy theo hào nhoáng bên ngoài, điều nên làm là tập trung vào việc phát triển trí tuệ, lòng nhân ái và sự kiên cường.

Theo các chuyên gia, hành trình xây dựng một đời sống tinh thần lành mạnh là sự kết hợp của các yếu tố: Vun đắp đời sống tâm hồn và tạo nên những thói quen sống tích cực hàng ngày. Những hoạt động như thiền, yoga, hoặc đơn giản là dành thời gian cho thiên nhiên có thể giúp giảm căng thẳng và tăng cường sự kết nối với bản thân. Tại Nhật Bản, phong trào “tâm rừng” (shinrin-yoku) đã chứng minh hiệu quả trong việc cải thiện sức khỏe tinh thần và thể chất, giúp nhiều người chữa lành được tổn thương, vun bồi sự phong phú và cởi mở tinh thần.

Môi trường sống và những người bạn đồng hành cũng đóng vai trò quan trọng trong hành trình chữa lành và xây dựng đời sống tinh thần. Tham gia các hoạt động thiện nguyện, câu lạc bộ thể thao, hay các lớp học kỹ năng không chỉ giúp mở rộng mối quan hệ mà còn thúc đẩy những giá trị tích cực.

Một đời sống tinh thần lành mạnh không thể tách rời kiến thức đầy đủ về sức khỏe tâm lý và giới tính. Chẳng hạn, các chương trình giáo dục giới tính toàn diện tại nhiều nước trên thế giới, trong đó có Việt Nam đã giúp giảm đáng kể tỷ lệ mang thai ngoài ý muốn và lây nhiễm HIV ở thanh, thiếu niên.

Tại Việt Nam, những năm gần đây, bên cạnh một bộ phận giới trẻ chạy theo lối sống vội, đề cao giá trị vật chất thì còn rất nhiều bạn trẻ đang trên hành trình xây đắp những giá trị sống tốt lành cho mình và cộng đồng. Đó là những người trẻ không chú trọng hướng ra bên ngoài mà quay về bên trong, nâng cao giá trị tinh thần. Có những bạn trẻ bỏ phố về làng quê, đeo đuổi nông nghiệp sạch và các giá trị bền vững, tạo ra nhiều công ăn việc làm cho bà con nông dân. Nhiều bạn trẻ không dùng mạng xã hội để “sống ảo” mà xây dựng những kênh có nội dung tích cực, phản ánh sự thay đổi nội tâm để tốt lên mỗi ngày của chính bản thân, hay lan tỏa giá trị của việc đọc sách, trồng cây, kể những câu chuyện đẹp, nhân văn trong cuộc sống. Có những nhóm bạn trẻ làm phong phú đời sống tinh thần bằng những chuyến đi xa khám phá thế giới, hay lan tỏa lối sống xanh, sống tích cực bằng cách làm sạch rác trong cộng đồng...

Tại Việt Nam, trong lĩnh vực phòng, chống HIV/AIDS, có những bạn trẻ được gọi là “đồng đẳng viên”. Họ là những người đang “có AIDS”, từng nghiện ngập, từng tham gia đường dây mại dâm, từng sa vào những mối quan hệ phóng đãng... Họ hiểu rõ lối sống thác loạn của một bộ phận giới trẻ, nhưng bằng sức mạnh tinh thần, họ đã thoát ra được lối sống ấy, làm lại cuộc đời. Và họ dùng tất cả những bài học của chính mình, những kiến thức, kinh nghiệm trang bị được để quay lại giúp đỡ những người hiện đang bị HIV, đang sa chân vào một lối sống không lành mạnh. Cách mà họ đang làm cũng chính là hành trình chữa lành cho bản thân, vun đắp những giá trị đẹp đẽ về tinh thần trong đời sống.

Xây dựng đời sống tinh thần lành mạnh là một hành trình dài, đòi hỏi sự kiên nhẫn và quyết tâm. Khi người trẻ nhận ra giá trị thực sự của một tâm hồn lành mạnh, họ sẽ tìm được hướng đi bền vững cho cuộc đời. Hành trình này không chỉ giúp họ tránh xa những nguy cơ xã hội mà còn mở ra cánh cửa đến một cuộc sống đầy ý nghĩa, tràn ngập năng lượng tươi trẻ và niềm vui thực sự. **NGỌC MAI**

● Một bộ phận giới trẻ ngày nay chạy theo lối sống thác loạn, đề cao giá trị vật chất. (Ảnh: CA)

Tình trạng đáng báo động

Các dữ liệu cảnh báo từ Tổ chức Y tế Thế giới (WHO), Chương trình Phối hợp của Liên hợp quốc về HIV/AIDS (UNAIDS) và Quỹ Nhi đồng Liên hợp quốc (UNICEF) đã nhấn mạnh một thực tế đáng lo ngại: HIV/AIDS không chỉ tiếp tục lây lan mà còn đang ảnh hưởng nghiêm trọng đến nhóm dân số trẻ tuổi, đặc biệt là tại các khu vực đang phát triển.

Theo báo cáo của UNAIDS, năm 2022 ghi nhận khoảng 1,3 triệu ca nhiễm HIV mới trên toàn cầu. Trong số này, 210.000 ca thuộc nhóm tuổi 15 - 24, chiếm khoảng 16% tổng số ca nhiễm mới. Tại khu vực châu Phi hạ Sahara, nơi chịu gánh nặng HIV/AIDS cao nhất thế giới, tỷ lệ nhiễm mới ở giới trẻ vẫn ở mức cao, mặc dù đã có những tiến bộ trong việc giảm số ca nhiễm. Ngoài ra, các khu vực như Đông Âu và Trung Á cũng chứng kiến sự gia tăng các ca nhiễm HIV trong nhóm tuổi này, đòi hỏi sự chú ý và can thiệp kịp thời. Đặc biệt tại khu vực Caribe, các quốc gia như Guyana và Suriname ghi nhận tỷ lệ nhiễm HIV trong nhóm tuổi 15 - 24 lên đến 14%, trong khi con số này ở Barbados là 37%. Nhóm độ tuổi này chiếm 27% trong tổng số 15.000 ca nhiễm mới tại Caribe và 28% các ca nhiễm mới toàn cầu.

Giám đốc UNAIDS, Tiến sĩ Richard Amaneah nhấn mạnh sự cần thiết của hành động khẩn cấp để đạt mục tiêu xóa bỏ AIDS vào năm 2030. Ông lưu ý rằng, dù đã có tiến bộ, tốc độ giảm các ca nhiễm ở thanh, thiếu niên vẫn chậm. Đến cuối năm 2023, có 2,38 triệu người trẻ sống chung với HIV trên toàn cầu, trong đó 90.000 ca tử vong liên quan đến AIDS thuộc nhóm dưới 20 tuổi. Đặc biệt, nữ giới tuổi 10 - 19 chịu ảnh hưởng nặng nề, chiếm 71% ca nhiễm mới. Một số yếu tố cản trở phòng ngừa và điều trị hiệu quả bao gồm chuẩn mực xã hội, hành vi nguy cơ cao và chính sách hạn chế. Sự kỳ thị HIV khiến nhiều người trẻ e ngại xét nghiệm và điều trị, đặc biệt là các cô gái và phụ nữ trẻ đối mặt với bất bình đẳng giới và bạo lực. UNAIDS kêu gọi ưu tiên các dịch vụ thân thiện với giới trẻ, tích hợp sức khỏe tâm thần và sử dụng công nghệ để cải thiện tiếp cận. Các nền tảng số và y tế từ xa đang mở ra hướng đi mới, giúp giảm rào cản trong việc tiếp cận thông tin và dịch vụ. Tiến sĩ Amaneah nhấn mạnh, việc xây dựng chính sách toàn diện, bảo mật và không phân biệt đối xử là chìa khóa bảo vệ sức khỏe và phẩm giá của người trẻ.

Tổ chức UNICEF cũng cảnh báo rằng ở nhiều nơi, người trẻ không được tiếp cận đầy đủ với các dịch vụ chăm sóc sức khỏe sinh sản, giáo dục về giới tính, và phòng, chống HIV. Sự thiếu hiểu biết về cách lây truyền và phòng tránh HIV, cùng với sự

Nỗ lực toàn cầu phòng, chống HIV

● Các tổ chức quốc tế cảnh báo HIV/AIDS đang ảnh hưởng nghiêm trọng đến nhóm dân số trẻ tuổi. (Ảnh: UNICEF)

Trong những năm gần đây, sự gia tăng các ca nhiễm HIV/AIDS ở người trẻ đã trở thành mối lo ngại lớn của các cơ quan thuộc Liên hợp quốc, các tổ chức y tế toàn cầu, cũng như các chính phủ và toàn xã hội.

kỳ thị xã hội, đã khiến họ dễ bị tổn thương hơn trước căn bệnh này. UNICEF đặc biệt quan ngại về tác động của HIV/AIDS lên trẻ em gái. Theo dữ liệu của tổ chức này từ năm 2016, cứ hai phút trôi qua lại có thêm một trẻ vị thành niên, chủ yếu là bé gái, sẽ bị nhiễm HIV, chủ yếu do thiếu tiếp cận với thông tin và dịch vụ y tế.

Tổ chức WHO nhấn mạnh rằng, cần có sự đầu tư toàn diện hơn vào các chương trình phòng, chống HIV, bao gồm mở rộng xét nghiệm và điều trị, cung cấp PrEP (thuốc dự phòng trước phơi nhiễm) và tăng cường giáo dục giới tính toàn diện. Bên cạnh nỗ lực từ các tổ chức quốc tế, cộng đồng địa phương và cá nhân cũng đóng vai trò quan trọng trong việc phòng, chống HIV/AIDS. Các nhà lãnh đạo địa phương cần thúc đẩy nhận thức và giảm kỳ thị liên quan đến HIV/AIDS. Người trẻ cần được khuyến khích chủ động tìm kiếm thông tin, thực hiện xét nghiệm định kỳ và tham gia các chương trình giáo dục giới tính.

Đẩy mạnh hơn nữa nỗ lực chấm dứt HIV

Theo Tiến sĩ Daniel Magesa, Trưởng chi nhánh Dịch vụ Lâm sàng tại Trung tâm Kiểm soát và Phòng ngừa Dịch bệnh Hoa Kỳ (CDC), các sáng kiến như xét nghiệm HIV tự nguyện và Dự phòng trước phơi nhiễm (PrEP) là những biện pháp đổi mới nhằm giảm tỷ lệ nhiễm HIV ở giới trẻ. Theo Khảo sát Tác động HIV tại Tanzania 2022 - 2023, giới trẻ đang dẫn đầu trong các ca nhiễm mới, điều này đòi hỏi sự ưu tiên trong tiếp cận và triển khai các biện pháp phòng ngừa như PrEP và xét nghiệm tự nguyện. CDC đã phối hợp cùng nhóm quản lý y tế địa phương ở các tiểu bang để triển khai dịch vụ chăm sóc toàn diện, từ phòng ngừa HIV và lao đến sàng lọc ung thư cổ tử cung và quản lý tăng huyết áp. Tiến sĩ Magesa kêu gọi sự hợp tác chặt chẽ hơn giữa các tổ chức và chính phủ nhằm nâng cao chất lượng dịch vụ y tế liên quan đến HIV. Cam kết từ phía Chính phủ Hoa Kỳ và các đối tác cũng đóng vai trò

quan trọng trong việc cải thiện khả năng tiếp cận và chất lượng chăm sóc tại các trung tâm y tế.

Mới đây, Gilead Sciences, một công ty dược phẩm sinh học hàng đầu từ Hoa Kỳ chuyên nghiên cứu và phát triển các loại thuốc kháng virus để điều trị HIV/AIDS, viêm gan B, viêm gan C, cúm và COVID-19, đã công bố thỏa thuận sản xuất phiên bản giá rẻ của lenacapavir. Đây là loại thuốc ngăn ngừa HIV mang tính đột phá, dự kiến sẽ được cung cấp tại 120 quốc gia có thu nhập thấp và trung bình, nhằm tăng cường khả năng tiếp cận của các cộng đồng dễ bị tổn thương bởi HIV/AIDS. Lenacapavir, chỉ cần tiêm hai lần một năm, đã chứng minh hiệu quả cao trong việc ngăn ngừa lây nhiễm HIV, đặc biệt qua các thử nghiệm tại Nam Phi, Uganda và các quốc gia Mỹ Latinh. Tuy nhiên, quyết định này vấp phải chỉ trích vì loại trừ nhiều quốc gia có tỷ lệ nhiễm HIV cao, nhất là tại Mỹ Latinh và các nước thu nhập trung bình cao. Dù được bán tại

Mỹ với giá 42.250 USD/năm, các nhà nghiên cứu ước tính thuốc này có thể sản xuất với giá chỉ 40 USD mỗi năm mà vẫn có lợi nhuận. Gilead đã hợp tác với sáu nhà sản xuất để cung cấp lenacapavir giá rẻ, ưu tiên các nước có nguồn lực hạn chế như Botswana, Nam Phi và Thái Lan. Trong khi đó, công ty cũng cam kết cung cấp thuốc từ chính dây chuyền của mình cho đến khi các nhà sản xuất khác sẵn sàng.

Bên cạnh các giải pháp mới trong lĩnh vực y tế, giáo dục cộng đồng cũng vô cùng quan trọng. Tổ chức WHO và UNAIDS đã phối hợp với các chính phủ để triển khai các chiến dịch giáo dục giới tính toàn diện, nhấn mạnh sự cần thiết của quan hệ tình dục an toàn. Các sáng kiến như "Start Free, Stay Free, AIDS Free" của UNAIDS đã tạo ra môi trường thuận lợi cho việc phòng ngừa HIV ở người trẻ. UNICEF hợp tác cùng các tổ chức phi chính phủ triển khai các chương trình nhằm nâng cao nhận thức cộng đồng về HIV/AIDS, hướng đến giảm thiểu sự kỳ thị đối với người sống chung với HIV. Những chương trình này tập trung vào giáo dục, thông tin và tạo môi trường hỗ trợ để người nhiễm HIV có thể tiếp cận dịch vụ y tế, giáo dục và việc làm một cách bình đẳng. UNICEF cũng nhấn mạnh vai trò của cộng đồng trong việc thay đổi thái độ, khuyến khích sự đồng cảm và hỗ trợ tích cực, từ đó góp phần xóa bỏ rào cản xã hội và cải thiện chất lượng sống của người nhiễm HIV.

WHO khuyến nghị tận dụng công nghệ để cải thiện tiếp cận thông tin về HIV/AIDS, đặc biệt trong giới trẻ. Các ứng dụng di động và mạng xã hội đã trở thành công cụ hữu hiệu để truyền tải kiến thức về phòng ngừa HIV, giúp người dùng nhận thức rõ hơn về nguy cơ và biện pháp bảo vệ. Đồng thời, những nền tảng này còn kết nối người trẻ với các dịch vụ y tế như xét nghiệm, tư vấn và điều trị. Đây là bước tiến quan trọng trong việc giảm kỳ thị, tăng cường nhận thức, cải thiện tiếp cận các dịch vụ chăm sóc sức khỏe liên quan đến HIV.

Nhìn chung, HIV/AIDS vẫn là một thách thức lớn đối với sức khỏe cộng đồng, đặc biệt trong nhóm người trẻ. Tuy nhiên, thông qua sự phối hợp của các tổ chức quốc tế như WHO, UNAIDS và UNICEF, cùng với nỗ lực của các quốc gia, doanh nghiệp và cộng đồng, có thể hy vọng rằng tỷ lệ nhiễm HIV/AIDS sẽ được kiểm soát. Đầu tư vào giáo dục, y tế và giảm kỳ thị là những bước đi cần thiết để bảo vệ thế hệ trẻ khỏi căn bệnh nguy hiểm này, góp phần xây dựng một thế giới không còn HIV/AIDS.

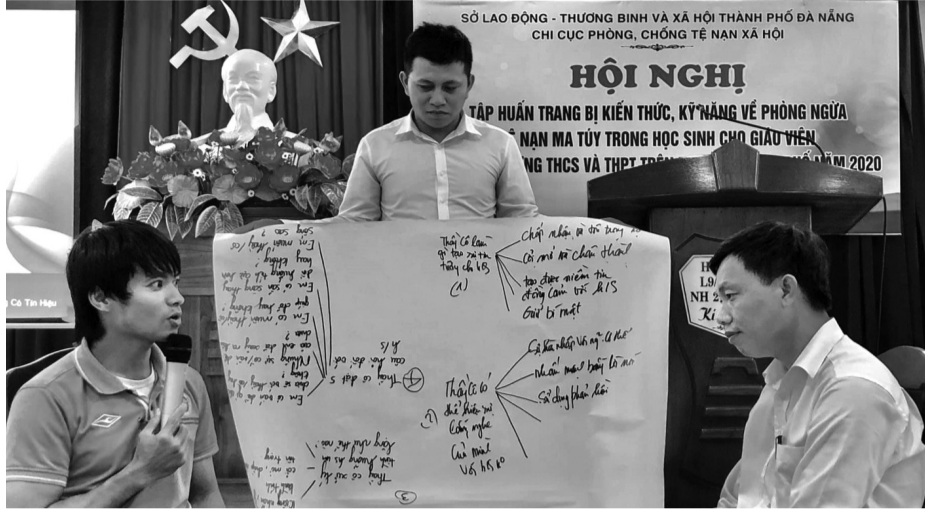
DIỆU BÁO

● Các cộng đồng chung tay đẩy lùi định kiến xã hội về người nhiễm HIV. (Ảnh: The Jakarta Post)

Tạo “khiên chắn” phòng, chống HIV/AIDS cho người trẻ

Tệ nạn xã hội (TNXH) ngày càng gia tăng đã trở thành mối lo ngại cho gia đình, nhà trường và toàn xã hội. Trong đó, đối tượng giới trẻ thực sự đáng lo ngại. Để phòng tránh tệ nạn như nghiện ma túy, lây nhiễm HIV/AIDS,... cần có sự phối hợp của gia đình, nhà trường, chính quyền, các tổ chức xã hội và ý thức mỗi thanh, thiếu niên.

● **Giáo dục và truyền thông xây dựng một cuộc sống lành mạnh hơn cho người trẻ.**
(Ảnh minh họa - Nguồn: Báo Công An Đà Nẵng)

● **Mạng xã hội ẩn chứa nhiều kênh “mại dâm” trá hình, khiến nhiều người trẻ quan hệ không an toàn mắc căn bệnh thế kỷ HIV.**
(Ảnh minh họa - Nguồn: Phương Nam vina)

● **Môi trường sống lành mạnh và hạnh phúc giúp giới trẻ tránh được những cám dỗ từ các tệ nạn trong xã hội.** (Ảnh minh họa - Nguồn: Tinibuds)

Xây dựng môi trường sống hạnh phúc cho các em

Chị Nguyễn Thanh Huyền (47 tuổi, Nhật Tân, Hà Nội) chia sẻ, chị có hai người con đang trong độ tuổi học sinh, sinh viên. Đây là lứa tuổi nhạy cảm, dễ bị bạn bè, kẻ xấu rủ rê lôi kéo vào con đường sai trái. Theo chị, cách để tạo ra những “viên thuốc kháng sinh” đầu tiên cho giới trẻ chính là gia đình, môi trường sống hạnh phúc và được bố mẹ thấu hiểu.

Chị tâm sự: “Xã hội phát triển, lớp trẻ có nhiều điều kiện tiếp xúc với những luồng thông tin mới. Các cháu ngày càng tự tin bộc lộ “cái tôi” của mình. Đây vừa là điều tốt, ngược lại sẽ là một thách thức cho các bậc cha mẹ khi phải định hướng cho con cái trong tương lai. Đối với tôi, cách tốt nhất là luôn dành thời gian cho con, cùng tâm sự, chia sẻ với các cháu. Ủng hộ những hành động đúng đắn và điều hướng các mối quan hệ xã hội của con cái”.

Dù công việc bận rộn, phải thường xuyên đi công tác. Nhưng mỗi tuần hai lần, chị lại cùng các con ra ngoài mua sắm, xem phim, ăn uống. Đây là khoảng thời gian cả gia đình vui chơi, tâm sự, trò chuyện với nhau. Chị Huyền chia sẻ một kỷ niệm đáng nhớ: “Trong độ tuổi dậy thì, con trai lớn của tôi tò mò về nhiều thứ. Cháu có vốn ngoại ngữ tốt, tiếp xúc với phim ảnh, sách báo, âm nhạc nước ngoài từ sớm. Được bạn bè rủ rê, con từng đến quán bar dành cho các anh chị sinh viên. Sau khi vợ chồng tôi biết được, chúng tôi đã khéo léo tách cháu ra khỏi những người bạn xấu, giúp cháu tạo dựng mối quan hệ với những anh chị gia sư ở các trường đại học lớn và bạn bè có ý chí, nghị lực phấn đấu trong học tập, rèn luyện”. Hiện tại, con trai chị Huyền đã hơn 19 tuổi và đang là một sinh viên

tốt đầu về học tập, tích cực tham gia những hoạt động ngoại khóa.

Cũng giống như chị Huyền, anh Nguyễn Văn Phong (50 tuổi, Hoàn Kiếm, Hà Nội) chia sẻ, anh có ba người con hai trai, một gái. Anh cho biết, nền tảng giúp giới trẻ tránh khỏi các tệ nạn xã hội như HIV là một gia đình hạnh phúc và tràn ngập tình yêu thương. Anh tâm sự: “Tình yêu thương, quan tâm của cha mẹ dành cho con cái sẽ giúp các con có sức khỏe tinh thần, ý chí kiên cường chống lại các cám dỗ của những tệ nạn xã hội”.

Ngay từ khi các con bước vào tuổi dậy thì, anh và vợ đã dạy các cháu về sức khỏe tình dục. Anh chia sẻ: “Giới trẻ ngày nay sống thoải mái và tự do hơn chúng tôi khi xưa. Việc các cháu phát sinh quan hệ sớm hoàn toàn có thể xảy ra. Để đảm bảo an toàn cho các con, vợ chồng tôi đã có những buổi nói chuyện về giới tính, biện pháp an toàn tình dục cho các con từ năm 12, 13 tuổi”. Anh cho biết, đây là “tám khiên” giúp các con không gặp phải hệ lụy khi quan hệ không an toàn như: có thai ngoài ý muốn, mắc các bệnh phụ khoa và đặc biệt là lây nhiễm HIV.

Thực tế, do cuộc sống kinh tế ngày càng phát triển, nhiều bậc cha mẹ cứ nghĩ đời mình đã khổ nhiều nên muốn con cái được sống trong đủ đầy. Tuy nhiên, các bậc cha mẹ ít khi nghĩ chính điều này đã làm cho con họ có cơ hội tham gia vào các cuộc vui, cuộc chơi mà từ đó, mắc phải các TNXH lúc nào không hay biết. Đôi lúc người lớn không hiểu nổi tại sao con trẻ lại có thể vừa ăn nhậu, vừa nhảy nhót ngả nghiêng với tiếng nhạc xập xình đau cả đầu. Thậm chí, nhiều bậc phụ huynh chưa bao giờ đi bar hay đi pub... trong khi đó, đây lại là tụ điểm yêu thích của

nhiều thanh, thiếu niên ngày nay. Từ việc tụ tập ăn chơi dẫn đến cá độ, đề đóm, rồi bị rủ rê hút thuốc, tiêm thuốc ma túy, quan hệ tình dục không an toàn... dần dần sa vào tệ nạn, nghiện ngập, nặng hơn mang căn bệnh thế kỷ HIV từ khi nào không hay biết.

Cũng có trường hợp, do gia đình thiếu quan tâm, chăm sóc, vì vậy các em coi mạng xã hội như ngôi nhà thứ hai. Thế kỷ XXI, với sự bùng nổ của công nghệ thông tin và truyền thông, bên cạnh mặt tích cực vẫn còn nhiều mặt tiêu cực nếu không có sự quản lý chặt chẽ. Nhiều kẻ đã lợi dụng mạng xã hội, lan truyền các loại hình văn hóa độc hại, game online, phim ảnh bạo lực, đồi trụy... đã làm cho một bộ phận thanh, thiếu niên thiếu sự quản lý của gia đình bị tiêm nhiễm, mê muội, học đòi dẫn đến lối sống sa ngã. Trong đó, không ít thanh, thiếu niên đã “bán dâm” thông qua những app tìm “bạn tình” trên mạng, rồi không may mắc nhiễm HIV sau khi quan hệ tình dục không an toàn. Đây là một cú sốc rất lớn đối với những thanh, thiếu niên mới 14, 15 tuổi. Nhiều em do nghĩ quần đã kết thúc cuộc đời để trốn tránh sự thật, để lại tiếc nuối, đau đớn cho gia đình, người thân thiết.

Tăng cường tuyên truyền giúp thanh, thiếu niên tránh xa HIV

N.T.M (18 tuổi, sinh sống ở Hà Nội) cho biết, em thường xuyên sử dụng các ứng dụng hẹn hò trên các app. T.M hay nhận được tin nhắn hẹn hò, gặp mặt và phát sinh các mối quan hệ. May mắn, T.M thường xuyên theo dõi các tin tức trên các kênh truyền thông dành cho giới trẻ, nên em luôn dùng các biện pháp an toàn. Em chia sẻ: “Thông qua báo đài, em biết được trên các app hẹn

hò tiềm ẩn rất nhiều rủi ro. Có những trường hợp sau khi phát sinh quan hệ mới, “đối tác” mới tiết lộ mình bị HIV, nguy cơ lây nhiễm lên đến 90%. Vì vậy, em luôn cảnh giác và cẩn thận trong các mối quan hệ”.

T.T.A (28 tuổi, sống ở Hà Nội) cho biết, ngay từ thời học cấp III, trường của anh đã giáo dục rất kỹ vấn đề phòng tránh tệ nạn xã hội. Anh nói: “Tôi biết có ba con đường lây nhiễm HIV, đó là đường tình dục, lây từ máu và từ mẹ sang con”. Điều này giúp T.A không bao giờ chủ quan khi tiếp xúc với người lạ như ăn chung, uống chung, động chạm khi cơ thể đang có vết thương. Đặc biệt, T.A luôn đảm bảo an toàn quan hệ tình dục với bạn gái. Ngay trước khi kết hôn, anh cùng vợ đi xét nghiệm để phòng tránh các bệnh truyền nhiễm. Anh chia sẻ: “Tỷ lệ trẻ em sinh ra bị nhiễm HIV từ những người mẹ bị nhiễm HIV là 25 - 30%. HIV có thể lây từ mẹ sang bé qua nhau thai khi bé trong bụng mẹ, qua máu và chất dịch của mẹ khi sinh hoặc qua sữa mẹ khi mẹ cho con bú. Trẻ sơ sinh nhiễm HIV thường không sống được quá 3 năm. Vì vậy, sức khỏe của người mẹ, người bố rất quan trọng”.

Thực tế, tại báo cáo Ủy ban Quốc gia Phòng, chống AIDS, ma túy, mại dâm về công tác phòng, chống mại dâm những tháng đầu năm 2023, Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội cho biết, các đối tượng liên quan thường tiến hành giao dịch trên không gian mạng. Cách thức thanh toán cho hành vi “mua, bán” qua khâu trung gian, bằng tài khoản ngân hàng không chính chủ, nạp tiền qua các đại lý game online, thậm chí dùng tiền ảo, nên các lực lượng chức năng rất khó phát hiện...

Tình trạng lây nhiễm HIV đang trẻ hóa và tăng nhanh là mối đe dọa rất lớn đến nền kinh tế vì giới trẻ là lực lượng lao động chính của xã hội. Không chỉ vậy, nó còn ảnh hưởng tới chất lượng dân số, sức khỏe nòi giống của quốc gia vì đây là độ tuổi kết hôn, sinh con chủ yếu. Nếu chúng ta không nghiêm túc hoặc không thực sự quyết liệt trong công tác phòng, chống HIV thì sự gia tăng số ca nhiễm mới ngoài việc tác động đến sức khỏe, đến nòi giống, chất lượng dân số sẽ còn ảnh hưởng đến văn hóa, an ninh chính trị. Vì vậy, cần nâng cao chất lượng công tác truyền thông giáo dục về phòng, chống HIV tại các trường đại học và giới trẻ nói chung, coi công tác truyền thông nâng cao nhận thức của thanh, thiếu niên là vấn đề cốt lõi nhằm kiểm soát tỷ lệ lây nhiễm theo mục tiêu đã đề ra...

Ngoài công tác truyền thông, các gia đình, nhà trường và các tổ chức xã hội cần nâng cao trách nhiệm giáo dục, cảnh báo và tuyên truyền giúp giới trẻ hiểu được tác hại của TNXH. Từ đó kiểm soát hành vi của mình, đồng thời tác động đến bạn bè, người thân để phòng, tránh TNXH.

Việc tuyên truyền, giáo dục có thể thông qua sách, báo, các phương tiện truyền thông đại chúng; qua các trang thông tin hoặc thông qua hoạt động dạy và học tại nhà trường với các hoạt động ngoại khóa, ngoài giờ lên lớp; nói chuyện chuyên đề hoặc tích hợp lồng ghép trong dạy học các môn học, cũng như các hoạt động xã hội của các tổ chức đoàn, đội, hội, nhóm... Bên cạnh đó, các cơ quan chức năng cần phải có giải pháp quản lý chặt chẽ và hiệu quả các hoạt động, ngành nghề, lĩnh vực có liên quan đến TNXH và có chế tài xử phạt nghiêm đối với những người có hành vi vi phạm.

HƯƠNG NGỌC

Cuộc chiến không ai là người chiến thắng

“Tôi không có ý niệm gì về bố. Còn mẹ chỉ thực sự xuất hiện trong cuộc sống của tôi kể từ khi lên năm, sau khi bà trả xong món nợ án. Tôi chưa từng được đi học. Mọi quan hệ xung quanh tôi chỉ có mẹ, hai anh trai, một chị gái. Nhưng không một ai trong số đó thực sự cần tôi. “Nhiều khi tôi tự hỏi, tại sao mình lại được sinh ra trên cuộc đời”.

Tuổi thơ của anh chị em tôi thiếu vắng hình ảnh của bố mẹ. Bốn đứa trẻ neho nhóc, như đám cỏ dại dựa vào nhau mà lớn lên. Không sự chi bảo, không ai quan tâm hay dạy dỗ, giữa chúng tôi đã có rất nhiều chuyện xảy ra trong khoảng thời gian ấy. Những kỷ ức kinh hãi luôn rõ mồn một bất kể thời gian trôi qua bao lâu. Một đứa trẻ con như tôi khao khát có được sự chở che của mẹ. Nhưng khi bà quay trở lại, sự thiếu thốn trong tôi cũng chẳng được lấp đầy. Tôi cảm thấy mẹ không yêu thương tôi. Tôi kể cho mẹ nghe những gì xảy ra khi bà vắng mặt, nhưng tất cả những gì bà ấy làm chỉ là bảo tôi giữ bí mật, không sẽ xấu mặt gia đình. Không một lời an ủi, không một câu bênh vực hay đòi lại công bằng cho tôi, dù chỉ trong phạm vi gia đình. Mẹ luôn dung túng cho anh chị. Tôi không phải con của mẹ ư? Tại sao mẹ lại đối xử với tôi như vậy? Tôi ghét mẹ. Tôi làm những điều khiến mẹ tức giận. Tôi tìm đến ma túy, nương vào những cảm xúc ngán ngùi mà nó mang lại để quên đi thực tại. Tôi “đi khách” ngay tại nhà, phần để “trả đũa” mẹ, phần để kiếm được tiền và rời khỏi nơi này càng nhanh, càng xa. Và bà đã tức giận thật. Bà day nghiến, chỉ chiết tôi nhiều hơn. Bà nói “giá như không có đứa con là tôi”. Cuộc chiến trong gia đình không ai là người chiến thắng. Thay vì hả hê, càng ngày, tôi càng đi sâu vào ngõ cụt.

Khi có tiền, tôi liền chuyển ra khỏi nhà. Dù thực hiện được ước mơ rời khỏi mẹ, cảm giác hạnh phúc cũng chẳng xuất hiện. Ngược lại, việc nương nhờ vào sử dụng chất khiến tôi càng lệ thuộc, cuốn sâu hơn vào vòng xoáy luân quần mà nỗi đau thì vẫn hiện hữu. Cuộc đời của tôi cứ trôi đi trong ngóng cuồng như vậy”...

“Ba má mình có 7 người con, mình là con thứ tư trong nhà. Ba mình đi bán vé số qua ngày. Má mình đi phu hồ, ngày có việc, ngày không. Lúc không có việc thì má cũng đi bán vé số. Ba có bệnh về thân kinh, lúc uống thuốc vô thì tỉnh, lúc không uống thì bệnh tái phát. Anh ba của mình cũng bệnh giống ba. Nhưng đến mình thì không sao cả. Gia đình khó khăn, mình nghỉ học đi làm sớm để phụ ba má. Lần đầu tiên sử dụng nào biết đá là gì, ham vui nên dùng, thể rồi không dứt ra được...”

Mình giấu gia đình việc mình sử dụng đá. Bốn đến năm năm liền mình sử dụng không ai phát hiện ra cả. Cho tới thời điểm mình bị bắt và phải đi 15 tháng. Lúc đó mọi người trong nhà mới biết. Sau khi về, mình nhận ra sự thay đổi của

Nếu kiên nhẫn nhìn sâu vào câu chuyện của người trẻ ở độ tuổi đôi mươi sử dụng chất gây nghiện và đặt sang bên những ý nghĩ tiêu cực và kỳ thị, có thể ta sẽ thấy ở đâu đó những nỗi buồn ấu thơ, những chấp chới của tuổi trẻ, những vụn vỡ của tình yêu hay gánh nặng mưu sinh...

● Những ám ảnh, nỗi đau thời thơ ấu cần được lắng nghe. (Ảnh trong bài: SCDI)

● Tỷ lệ mắc chứng trầm cảm ngày càng nhiều. (Ảnh minh họa - Nguồn: Dự án Bảo vệ tương lai)

● Khi họ có thể kể về câu chuyện của mình với đồng đẳng viên.

mọi người xung quanh. Bà con làng xóm không ai dám nói chuyện với mình, thậm chí anh em, họ hàng ngày xưa thân thiết cũng vậy. Có khoảng thời gian mình làm việc nhiều quá nên bị sụt cân, họ nói này, nói kia: “Ừ, nó chơi lại rồi”. Mình giải thích nhưng họ không tin. Nhiều khi chán chường muốn bỏ mặc tất cả mọi thứ, nhưng lại nghĩ về gia đình của mình”...

“Mình lao ra đời từ năm 14 tuổi, để lo cho bản thân, lo cho cả gia đình nữa. Từ bé tới lớn, mình khó gần gũi với gia đình lắm. Mình cảm giác trước giờ ba mẹ chỉ sống với mình vì tiền mà mình kiếm ra. Có tiền thì sống được, không thì hắt hủi, lạnh nhạt. Mình không được dành tình thương giống như mấy đứa em. Nhiều khi cũng có suy nghĩ mình không phải con của ba mẹ hay sao, mà lúc nào họ cũng chỉ tiền, tiền, tiền. Lần đầu mình sử dụng đá là vào năm 15 tuổi. Ở ngoài xã hội mình gặp đủ loại áp lực, buồn chuyện gia đình và cũng còn nhỏ, còn dại dột nên bị kéo vào sử dụng mấy chất đó. Cùng lúc ấy mình đã dọn ra ngoài ở cùng với bạn trai. Chúng mình ở trong một căn trọ nhỏ thó và xập xệ, nhưng điều đó tốt hơn rất nhiều khi ở cùng với ba mẹ. Cảm giác mình có gia đình của riêng mình. Rồi đến ngày mình có thai. Cuộc sống trở nên khó khăn hơn gấp bội”...

Trên đây là những chia sẻ, những câu chuyện có thật của khách hàng thuộc Dự án Bảo vệ tương lai (Trung tâm Sáng kiến và Phát triển cộng đồng - SCDI) - Dự án Tăng cường các can thiệp mới dựa vào cộng đồng nhằm kiểm soát lây nhiễm HIV trong nhóm thanh, thiếu niên sử dụng ma túy tại Việt Nam. Theo nghiên cứu trên gần 600 thanh, thiếu niên có sử dụng ma túy độ tuổi 16 - 24 tại Hà Nội, Hải Phòng, TP HCM do Dự án Bảo vệ tương lai thực hiện, đến 43% người tham gia khảo sát cho biết có những dấu hiệu trầm cảm ở mức độ từ trung bình đến nghiêm trọng. Việc điều trị rối loạn tâm thần và điều trị nghiện là hai phạm trù bệnh khác biệt, nhưng nếu chỉ điều trị một trong hai, kết quả hồi phục sẽ thấp hơn so với việc điều trị cả hai cùng một lúc.

Trong độ tuổi thanh, thiếu niên, não bộ vẫn tiếp tục phát triển, đến 24 - 25 tuổi mới hoàn thiện. Nếu trong quá trình đó, thanh, thiếu niên sử dụng các chất kích thích gây tác động lên thần kinh trung ương như ma túy, rượu... sẽ ảnh hưởng đến sự phát triển não bộ dẫn đến nguy cơ bị mắc các bệnh về sức khỏe tâm thần nhiều hơn, nguy cơ nghiện cao hơn.

Và hành trình không đơn độc

Theo chia sẻ của ThS. BS. Nguyễn Song Chí Trung, giảng

viên bộ môn tâm thần, Trường Đại học Y dược TP Hồ Chí Minh, giảng viên tại Trung tâm chuyên giao công nghệ điều trị nghiện chất và HIV, phối hợp với Dự án Bảo vệ tương lai trong tầm soát và điều trị các vấn đề về sức khỏe tâm thần cho các bạn trẻ sử dụng chất: “Với các bạn trẻ tôi có dịp tiếp xúc trong dự án, tôi thấy các bạn có điểm chung là gặp những vấn đề khá phức tạp, về hoàn cảnh gia đình, điều kiện sống hoặc tính chất công việc khiến vấn đề sử dụng chất bị tác động không chỉ bởi một mà rất nhiều yếu tố”...

ThS. BS. Nguyễn Song Chí Trung chia sẻ, bên cạnh việc điều trị HIV/nghiện chất hoặc hỗ trợ về mặt kinh tế - xã hội, quan tâm đến sức khỏe tâm thần cũng là một phần rất quan trọng giúp giảm bớt vấn đề về sử dụng chất, tuân thủ điều trị tốt hơn. “Đối với trải nghiệm cá nhân, mình gặp không ít các bạn gặp phải những vấn đề về tâm thần liên quan đến sử dụng chất. Những điều tiếng, kỳ thị trong xã hội đối với các bạn ấy nặng nề hơn. Ngoài sự nỗ lực để thay đổi từ chính bản thân các bạn, cộng đồng chung cũng nên có sự thấu hiểu và tạo điều kiện. Nếu chúng ta thật sự mở lòng và lắng nghe, sẽ thấy có những bạn thực sự muốn phấn đấu để vươn lên chứ không phải muốn buông xuôi. Bản thân tôi mỗi lần khám,

mỗi một câu chuyện tôi lại học được điều gì đó từ các bạn. Tôi rất mong muốn cộng đồng có cái nhìn thiện cảm và rộng mở hơn, để các bạn trẻ sử dụng chất đó có thể đóng góp gì đó giúp cho cuộc đời này thêm tốt đẹp”...

Dựa vào mối quan hệ và sự tác động đa chiều giữa các yếu tố tâm lý và hành vi nguy cơ, Bảo vệ tương lai xây dựng nền tảng cho những can thiệp toàn diện: không chỉ giải quyết các yếu tố trực tiếp trong hiện tại, mà còn đánh giá và can thiệp những rủi ro tiềm ẩn là vấn đề sức khỏe tâm thần và trải nghiệm tiêu cực thời thơ ấu của khách hàng.

Hoạt động Vòng tròn chữa lành xây dựng cho khách hàng một không gian gần kết và an toàn để chia sẻ những câu chuyện cá nhân, được lắng nghe và thể hiện cảm xúc, thấu hiểu câu chuyện của người khác và cùng nhau chia sẻ phương pháp ứng phó các trải nghiệm tiêu cực trong đời sống.

“Với sự đồng hành của các anh chị trong dự án, tôi đã dần dần bỏ được việc sử dụng chất, sức khỏe cải thiện hơn. Tôi cũng vay mượn để mở một quán nước mưu sinh. Thu nhập không dư dả gì, cuộc sống vẫn khó khăn và phải chạy ăn từng bữa. Nhưng dù khó nhọc đến đâu, tôi gắng gồng gánh để con được đi học, để con nhận được những điều tốt nhất và có một tương lai tươi sáng hơn. Tôi đưa con về nhà bà ngoại. Để lại phía sau những câu chuyện quá khứ, tôi mong con được kết nối và yêu thương. Sau tất cả, lòng khoan dung và sự chấp nhận là cách để chúng ta trân trọng nhau hơn”... “Hiện tại mình cũng có ước mơ trong tương lai sẽ mở một tủ vé số cho gia đình mình vì ba mẹ mình lớn tuổi rồi, làm sao cho ba mẹ mình bớt khổ hơn”...

“Đi được đến đây, mình đã hiểu được việc dùng ma túy có hại như thế nào. Khi gặp những người giống mình ngày trước, mình sẽ khuyên nhủ họ. Mình sẽ kể cuộc đời của mình cho họ nghe, tác hại và ảnh hưởng đến tinh thần như thế nào, mình sẽ áp dụng kiến thức theo cái cách mà dự án đã chia sẻ với mình, nhẹ nhàng, kiên nhẫn và thấu hiểu”...

“Giờ mình cũng chẳng giận ba mẹ nữa. Mình mạnh mẽ sống vì con. Mình không ở gần ba mẹ nhưng mình cầu chúc ba mẹ luôn khỏe mạnh. Bây giờ động lực của mình là vì con mình thôi, vì con mình càng ngày càng lớn, nếu như mình làm những chuyện xấu hoài thì người ta sẽ nhìn vô, người ta sẽ nói con mình. Mình mong con sẽ không giống mình ngày trước. Mình cố gắng lên, mình sẽ làm những điều gì đó để con mình có tương lai sáng hơn”...

Theo các chuyên gia, hành trình tự thương là không hề dễ dàng, đặc biệt là những bạn trẻ đã trải qua nỗi đau trong quá khứ. Nhưng với sự thấu hiểu, kiên nhẫn, hỗ trợ và cảm thông từ cộng đồng, họ cho mình cơ hội kết nối, yêu thương bản thân và những nỗi đau sẽ không còn tiếp diễn... **NGUYỄN MỸ**

Đi tìm vẻ đẹp xưa giữa nhịp sống hiện đại

● Biệt thự cổ Nơ Trang Long tuổi đời hàng trăm năm đã bị tháo dỡ trong sự tiếc nuối của giới kiến trúc vào nhiều năm trước. (Ảnh: TL)

Nhắc đến TP Hồ Chí Minh, người ta thường nghĩ ngay đến một đô thị sầm uất với nhịp sống hiện đại, những tòa nhà cao tầng chọc trời và ánh đèn rực rỡ không bao giờ tắt. Thế nhưng, giữa dòng chảy không ngừng nghỉ ấy, có một thành phố khác âm thầm hiện hữu, nơi những câu chuyện lịch sử được lưu giữ qua từng di tích, từng công trình.

● Căn biệt thự gần 100 tuổi tại 110-112 Võ Văn Tần, công trình cổ giá trị hiếm hoi tại TP Hồ Chí Minh mới được xếp vào nhóm 13 biệt thự "độc bản". (Ảnh TL)

Những "báu vật" xưa trong lòng thành phố

Mới đây, Trung tâm Nghiên cứu Kiến trúc (thuộc Sở Quy hoạch và Kiến trúc TP Hồ Chí Minh) đã có báo cáo sơ kết công tác kiểm kê, phân loại biệt thự cũ trên địa bàn TP Hồ Chí Minh. Theo đó, TP mang tên Bác đã kiểm kê 1.253 biệt thự cũ theo danh mục giao từ UBND TP và 327 căn phát sinh mới đến tháng 10/2023. Trong gần 1.300 biệt thự xây dựng trước năm 1975, Hội đồng phân loại biệt thự đã tham mưu cho UBND TP quyết định công nhận 13 biệt thự cổ thuộc nhóm 1, gồm các căn biệt thự có giá trị điển hình về kiến trúc, nhà cổ, nhiều biệt thự còn là chứng nhân lịch sử, góp phần làm giàu bản sắc đô thị, còn được gọi là "biệt thự độc bản". Đó là các căn biệt thự được nhiều người biết đến như 60 Võ Văn Tần (tòa nhà trụ sở du lịch Hòa Bình), số 110 - 112 Võ Văn Tần, 124 Cách Mạng Tháng Tám, 169 Nam Kỳ Khởi Nghĩa...

Theo quy định, các căn biệt thự này được giữ gìn nguyên trạng hình dáng kiến trúc bên ngoài, cấu trúc bên trong cũng như mật độ xây dựng tầng cao. Ngoài ra, Hội đồng phân loại biệt thự TP Hồ Chí Minh còn tham mưu xếp loại 226 căn biệt thự nhóm 2, chủ sở hữu các biệt thự này phải giữ nguyên kiến trúc bên ngoài. Trong quá trình kiểm kê, phát hiện thêm 327 căn biệt thự chưa có trong danh mục từ trước đến nay. Số biệt thự này sẽ được Hội đồng phân loại biệt thự tiếp tục kiểm kê, phân loại để trình UBND TP ra quyết định công nhận.

Về công tác bảo tồn này của TP Hồ Chí Minh, Giám đốc Sở Quy hoạch và Kiến trúc TP Hồ Chí Minh Nguyễn Thanh Nhã cho

biết: "Không thể chấp nhận một đô thị chỉ có những nhà hộp mới, những công trình mới mà song song đó phải có các yếu tố được bảo tồn từ lịch sử, ký ức. Thành phố hòa mình cùng cả nước bước vào kỷ nguyên mới và ngành kiến trúc phải làm sao để người ta thấy những công trình nhỏ bé nhưng rất có ý nghĩa. Sở rất tâm huyết và đặt kỳ vọng vào việc bảo tồn các công trình này".

Đây là tin vui cho người dân TP Hồ Chí Minh, đặc biệt là những người quan tâm đến công tác bảo tồn văn hóa của thành phố. Bởi lẽ, nhiều năm qua, mối lo cánh cánh về việc các biệt thự cổ dần "biến mất" khỏi đời sống đô thị đã hiện hữu. Tại Hội thảo khoa học "Di sản đô thị ở TP Hồ Chí Minh trong quá trình hiện đại hóa: Bảo tồn để phát triển bền vững" tổ chức cách đây vài năm, Tiến sĩ Nguyễn Minh Hòa từng đưa ra một danh sách gồm 18 công trình quan trọng đã biến mất trong quá trình xây dựng và phát triển TP Hồ Chí Minh khiến nhiều người phải "giật mình". Có thể kể ra những cái tên quen thuộc một thời như địa điểm lưu niệm Chủ tịch Tôn Đức Thắng tại khu vực Ba Son; ụ tàu, cầu sắt trong Thảo Cầm Viên; cầu Ba Cẳng độc nhất vô nhị ở Đông Nam Á trên kênh Hàng Bàng, quận 6; tháp quan sát phòng cháy, chữa cháy đầu tiên của TP Hồ Chí Minh; trại Davis trong sân bay Tân Sơn Nhất; công viên Chi Lăng; quán cà phê Givral; Nhà đèn Chợ Quán; cầu Nhị Thiên Đường; vòng xoay Quách Thị Trang cùng tượng Trần Nguyên Hãn...

Đó là chưa kể đến hàng trăm biệt thự cổ đã được hoặc chưa kịp xếp hạng di tích văn hóa bị quá trình đô thị hóa "xóa sổ". Như trường hợp hai căn biệt thự cổ ở địa chỉ 243

Cách Mạng Tháng Tám, phường 4, quận 3, mặc dù từ nhiều năm trước Sở Quy hoạch và Kiến trúc TP Hồ Chí Minh đã có văn bản gửi UBND quận 3 đề nghị ngưng việc tháo dỡ để Sở này và Trung tâm Nghiên cứu Kiến trúc kiểm kê, đánh giá, tuy nhiên, bất chấp mọi nỗ lực, hai căn biệt thự cổ tuyệt đẹp đã bị thay thế bởi tòa nhà 7 tầng hoành tráng. Còn có biệt thự 237 Nơ Trang Long (quận Bình Thạnh) với tuổi đời 100 năm cùng kiến trúc độc đáo, khi bị phá hủy mang theo nhiều tiếc nuối cho giới kiến trúc. Hay như trường hợp Thương xá Tax, một công trình cổ đẹp nổi tiếng với nhiều giá trị về kiến trúc, nội thất xưa, bị đập bỏ cho dự án trung tâm thương mại hiện đại, dù cho có nhiều phản đối từ các kiến trúc sư, các nhà nghiên cứu. Cho đến nay, dự án này vẫn chưa được triển khai.

Giữ di tích là giữ cội nguồn

Trong số 13 biệt thự "độc bản" mới được công nhận gần đây, người dân TP biết nhiều đến căn biệt thự gần 100 tuổi tại 110 - 112 Võ Văn Tần, quận 3 nằm ở góc đường 3 mặt tiền Võ Văn Tần - Bà Huyện Thanh Quan - Nguyễn Thị Diệu với diện tích hơn 2.800m², thường được gọi là biệt thự Phương Nam. Đây là công trình độc nhất vô nhị và hiếm hoi còn tồn tại ở TP Hồ Chí Minh, từ kiến trúc đến các bức tranh được vẽ trong từng căn phòng. Căn biệt thự được xây dựng vào những năm 1920 - 1930 do cụ Đặng Kim Chi (sinh năm 1938) và cụ Nguyễn Kim Sa Dạng (sinh năm 1934, định cư tại Mỹ) là chủ sở hữu. Năm 2015, cụ Chi và cụ Dạng chuyển nhượng quyền sở hữu nhà ở,

quyền sử dụng đất và toàn bộ nội thất bên trong cho Công ty Cổ phần Minerva với giá 35 triệu USD. Hiện tại, Công ty CP Minerva đang trùng tu biệt thự cổ này.

Kiến trúc sư (KTS) người Pháp Nicolas Viste - Trưởng nhóm trùng tu căn biệt thự 110 - 112 Võ Văn Tần đã phân tích, biệt thự này được xem là báu vật quốc gia nhờ vào các thiết kế mô phỏng một cách đặc biệt về văn hóa Việt Nam mà đã bị bỏ quên theo thời gian. Nghiên cứu cũng khẳng định rằng, biệt thự đã được sử dụng một phần làm trường dạy ngoại ngữ vào những năm 1960 - 1970. Khi đó, do nhu cầu gia tăng diện tích các phòng học, khối công trình mới nhất ở mặt đường Bà Huyện Thanh Quan đã được xây dựng thêm.

Một căn biệt thự khác cũng nổi tiếng không kém, là một chứng nhân của nhiều giai đoạn lịch sử của thành phố, là biệt thự 169 Nam Kỳ khởi nghĩa. Tòa nhà này được bà de la Souchère (Madame de la Souchère), chủ đồn điền cao su, cho xây vào năm 1927. Không lâu sau đó khủng hoảng kinh tế thế giới xảy ra năm 1929. Trong những năm đầu thập niên 1930, cao su rớt giá làm nhiều đồn điền phá sản, trong đó có bà de la Souchère. Từ năm 1933, bà phải cho một số nhân vật và đoàn thể mượn tòa biệt thự. Đến năm 1936, tòa nhà trở thành nơi Giám đốc Ngân hàng Đông Dương (Banque de l'Indochine) trú ngụ. Từ năm 1945 đến năm 1954, tòa nhà được quân đội Pháp trưng dụng, lúc đầu là nhà ở của tướng Philippe Leclerc (1945 - 1946), chỉ huy quân đội Pháp ở Đông Dương, theo chân quân đội Anh có nhiệm vụ giải giới quân đội Nhật sau khi thế chiến thứ hai chấm dứt. Sau khi Pháp bại trận và rời Đông Dương, vào thập niên 1960, tòa nhà được dùng làm Phân khoa Y Dược của Đại học Sài Gòn. Sau đó là nhà của Phó Tổng thống Việt Nam Cộng hòa. Sau khi đất nước thống nhất, tòa nhà được dùng làm Nhà Văn hóa Thiếu nhi, nay là Nhà Thiếu nhi Thành phố.

TP Hồ Chí Minh còn nhiều căn biệt thự nổi tiếng, tồn tại trong ký ức và giai thoại của người dân như các biệt thự của gia đình chú Hòa; Dinh Gia Long hiện là tòa nhà Bảo tàng TP Hồ Chí Minh, nơi gắn với nhiều sự kiện lịch sử quan trọng của thành phố; Dinh Norodom - biểu tượng cho sức mạnh và sự hiện diện của người Pháp ở Nam Kỳ, hiện nằm trong khuôn viên Dinh Độc lập... và nhiều căn biệt thự tuyệt đẹp nằm ẩn mình trong những con đường, góc phố rất thơ mộng, góp phần tạo dáng vẻ trầm mặc, cổ điển của một thành phố hiện đại. Các biệt thự và di tích này rất cần sự trân trọng, chung tay bảo tồn để không bị "biến mất" một ngày nào đó, như nhiều công trình biệt thự cổ giá trị trước đây.

Bảo tồn di tích không đơn thuần là giữ lại những công trình xưa cũ, mà là cách thành phố nhắc nhở về cội nguồn, về những giá trị đã tạo nên nền tảng cho sự phát triển hôm nay. Đó là trách nhiệm không chỉ với lịch sử mà còn với tương lai, bởi mỗi viên gạch, mỗi bức tường đều ẩn chứa trong mình những câu chuyện, bài học và khát vọng về một đất nước trường tồn.

Giữa những biến đổi chóng mặt của đô thị hóa, TP Hồ Chí Minh vẫn dành chỗ cho lịch sử "cất tiếng nói". Đó là hình ảnh của một thành phố biết lắng nghe quá khứ để xây dựng tương lai - nơi văn hóa, lịch sử và hiện đại cùng hòa quyện, tạo nên bản sắc riêng. Những nỗ lực bảo tồn không chỉ gìn giữ linh hồn của thành phố mà còn nuôi dưỡng niềm tự hào và tình yêu quê hương trong lòng mỗi người dân. **NGỌC MAI**

Giúp phụ nữ yếu thế thay đổi cuộc đời

Trải qua hơn 15 năm với sứ mệnh trao quyền để thay đổi cuộc sống, hàng chục ngàn phụ nữ yếu thế đã tự tin khẳng định mình thông qua chương trình đào tạo kỹ năng trong ngành làm đẹp “Vi cuộc sống tốt đẹp hơn”. Chương trình đã truyền cảm hứng và trở thành nguồn động lực mạnh mẽ cho những phụ nữ dám mơ ước và quyết tâm vượt qua khó khăn để thành công trong cuộc sống.

● Các thí sinh đạt giải cuộc thi tài năng ngành tóc. (Ảnh: BTC)

● Đào tạo kỹ năng để phụ nữ yếu thế tự tin hơn. (Ảnh: BTC)

● Thay đổi cuộc sống cho các gia đình khó khăn. (Ảnh: T.N)

Niềm hạnh phúc đong đầy
“Vi cuộc sống tốt đẹp hơn” là chương trình hỗ trợ những người có hoàn cảnh sống khó khăn, đặc biệt là phụ nữ dễ bị tổn thương về kinh tế và xã hội, nạn nhân của bạo hành và những thanh, thiếu nữ đã rời khỏi gia đình hoặc bỏ học. Khóa đào tạo thợ tóc cung cấp kỹ năng cao cấp trong ngành làm đẹp và hỗ trợ việc làm cho 100% người học, giúp họ cải thiện cuộc sống nhờ việc làm ổn định và thu nhập khá của ngành nghề này tại Việt Nam.

Rung rung niềm xúc động, chị Nguyễn Thị Bích (24 tuổi, Yên Bái) tâm sự: “Tôi lấy chồng từ năm 21 tuổi. Gia đình chồng có trang trại nuôi 50 con lợn. Tôi vừa mang thai, vừa phải chăm sóc đàn lợn. Công việc vất vả cộng thêm không được bồi dưỡng thai nhi, tôi bị kiệt sức và hư thai. Đau đớn vì mất con, sức khỏe lại yếu, tôi thu mình trong góc nhà. Chồng tôi thấy vậy liên tục mắng chửi tôi là “đồ vô tích sự, có con không biết giữ”. Khi uống rượu say, chồng lại hành hạ, đánh đập tôi. Tôi sống trong cảnh bị bạo hành tinh thần và thể xác

suốt ba năm trời. Sau lần mang thai đó, gia đình chồng giục có con nhưng tôi không mang thai thêm được. Đi khám, bác sĩ nói tôi không thể có thai nữa. Biết tôi không thể có con, chồng tôi và gia đình nhà chồng càng hắt hủi, chửi rủa và đánh đập tôi. Không thể chịu được nữa, tôi đã li hôn và về nhà bố mẹ.

Không có nghề, không có việc làm để tự nuôi mình, tôi chán chường, bế tắc cùng cực. May thay, trong một lần chia sẻ hoàn cảnh mình với một người bạn, tôi được giới thiệu vào học chương trình đào tạo kỹ năng ngành tóc và làm đẹp miễn phí. Lúc đầu tôi khá lo lắng vì từ trước tới nay chỉ biết làm ruộng, chăm sóc đàn lợn, chân tay vụng về làm sao biết cầm kéo, cầm máy sấy tóc làm đẹp cho người khác. Nhưng rồi, được sự động viên của mọi người, tôi bình tâm hơn. Nhờ hướng dẫn tận tình của các chuyên gia cộng thêm sự quyết tâm, học chăm chỉ, sau 16 tuần học, tôi đã biết cách gội đầu, cắt tóc, uốn tóc... Được người thân cho vay vốn, tôi mở cửa hàng làm tóc nhỏ ở ngay nhà bố mẹ tôi. Thu nhập tăng lên

Nhân dịp kỷ niệm 15 năm thành lập chương trình “Trao quyền cho phụ nữ Việt - “Vi cuộc sống tốt đẹp hơn”, tại TP Hồ Chí Minh đã diễn ra Cuộc thi “L’Oréal Sắc màu cuộc sống” - một sân chơi dành cho những tài năng trẻ đã vượt lên nghịch cảnh để khẳng định bản thân trong ngành tóc. “Sắc màu cuộc sống” không chỉ là một cuộc thi tài năng mà còn là nơi để những câu chuyện truyền cảm hứng của 300 học viên được lan tỏa, trở thành nguồn động lực tinh thần cho cộng đồng phụ nữ yếu thế.”

hàng năm theo lượng khách và tay nghề của tôi. Trung bình tôi kiếm được từ 10 - 12 triệu đồng/tháng. Số tiền đó, tôi có thể tự nuôi mình, để dành trả nợ và phụ giúp sinh hoạt phí cho bố mẹ. Tôi thấy hạnh phúc khi tự mình đi trên đôi chân của mình”.

Cũng đang đây niềm hạnh phúc, chị La Thị Ái (32 tuổi) sau khi ra tù đã được học nghề làm đẹp qua dự án “L’Oréal - Vi cuộc sống tốt đẹp hơn” và chị cũng có thu nhập khá khá nghề này. Sau 5 năm tích lũy được chút vốn liếng và tay nghề vững vàng, chị mở cửa hàng spa làm tóc, chăm sóc da thu hút nhiều khách hàng. Chị Ái đã tìm được người chồng hiểu vợ và có con gái 2 tuổi đáng yêu. Chị Ái nghẹn lại vì xúc động: “Tôi không ngờ người đã từng đi tù như tôi lại có được cuộc sống tốt đẹp và niềm hạnh phúc gia đình như thế này. Tôi không bị kỳ thị nữa. Tôi biết ơn và càng cố gắng để bước tới tương lai tươi sáng hơn, rũ bỏ quá khứ đau buồn đầy nước mắt”.

15.000 phụ nữ yếu thế tự tin hướng tới tương lai

Chương trình “Vi cuộc sống tốt đẹp hơn” được sáng lập tại Việt Nam với sự hỗ trợ tài chính từ L’Oréal Việt Nam đã cung cấp liên tục các chương trình đào tạo kỹ năng ngành tóc và làm đẹp ở các địa bàn khó khăn, vùng sâu, vùng xa trên cả nước cho mọi phụ nữ, thanh niên nam nữ có hoàn cảnh khó khăn và tạo điều kiện cho họ tham gia vào mạng lưới salon tóc trên toàn quốc.

Từ khi ra mắt vào năm 2009, chương trình đã tiếp cận và thay đổi cuộc sống của hơn 15.000 phụ nữ, giúp họ độc lập tài chính và tự tin hướng tới tương lai. Trong đó có hơn 200 phạm nhân nữ từ Trại giam Đồng Sơn của Bộ Công an đã nhận được sự trợ giúp của chương trình và đã tạo lập cuộc sống ổn định sau khi học xong.

Nói về sự ra đời “L’Oréal - Vi cuộc sống tốt đẹp hơn”, bà Nguyễn Ngọc Tuyết Trinh - nhà sáng lập chương trình này cho hay: “Hơn chục năm trước, tôi tình cờ gặp được một phụ nữ kể

chuyện trong nước mắt về hoàn cảnh gia đình chồng tước đoạt quyền nuôi con khi đứa bé còn trong tháng tuổi và đẩy cô ra khỏi nhà. Thương con nhưng vì không có tiền nên cô đành phải chấp nhận ra đi. Tôi lại đọc được những câu chuyện về hoàn cảnh thương tâm của hàng trăm cô gái trẻ bị lừa bán qua biên giới chỉ qua chiêu trò học nghề có việc làm kiếm tiền phụ giúp gia đình qua những trang báo.

Tôi hiểu rằng chỉ khi nào người phụ nữ được độc lập về tài chính thì họ mới có được quyền lựa chọn cuộc sống cho chính mình và được sống cuộc sống của mình. Chúng tôi đã quyết định tạo ra chương trình đào tạo nghề và cung cấp việc làm trong ngành làm đẹp - một ngành mà tiềm năng phát triển rất tốt và lâu dài cho những người phụ nữ yếu thế để mang đến cho họ quyền năng vươn lên trong cuộc sống. Chúng tôi không chỉ chọn những người phụ nữ có hoàn cảnh khó khăn mà mục tiêu chính là tìm đến những người phụ nữ quyết tâm vươn lên, thay đổi cuộc đời mình. Như tài xế của một chuyến tàu, bạn không thể đưa hành khách về đích nếu hành khách ấy không sẵn sàng, thậm chí không dừng cảm bước lên chuyến tàu cùng bạn, để cùng trải qua một hành trình về được điểm đến”.

Với thành công và hiệu quả đạt được tại các tỉnh, thành, chương trình “L’Oréal - Vi cuộc sống tốt đẹp hơn” đã nhận được nhiều yêu cầu từ các tổ chức phi lợi nhuận trong và ngoài nước, Hội Chữ thập đỏ, Hội Doanh nhân Đức, lực lượng Biên phòng... và sự giúp đỡ của các sở, ban, ngành, đối tác đã phối hợp thực hiện chương trình đào tạo ngành tóc tại các địa phương vùng sâu, vùng xa thuộc các tỉnh: Hậu Giang, Yên Bái, Hà Giang, Lai Châu, Thanh Hóa, Đồng Tháp, Sóc Trăng, Thanh Hóa, Điện Biên và đảo Thạnh An, Cần Giờ...

Học viên của chương trình được cung cấp toàn bộ sản phẩm, dụng cụ, trang thiết bị cho việc học, tham gia vào các chương trình hoạt động làm đẹp cho cộng đồng khó khăn và đã phục vụ cho hơn 75.000 người dân từ các vùng sâu, vùng xa không có điều kiện tiếp cận các dịch vụ chăm sóc tóc và da.

Trải qua 15 năm với biết bao thăng trầm, khó khăn và thử thách, chương trình “Vi cuộc sống tốt đẹp hơn” đã mang đến cho ngành tóc hơn 10.000 thợ tóc và hàng ngàn tiệm tóc tham gia vào thị trường tóc. Chương trình đã mang lại cuộc sống mới cho rất nhiều gia đình.

Không thể phủ nhận thực tế rằng phụ nữ có khả năng thay đổi cuộc sống. Những người phụ nữ được trao quyền đúng cách, được đối xử công bằng, tôn trọng... họ có thể làm nên nhiều điều kỳ diệu. Đây chính là mục tiêu của “Vi cuộc sống tốt đẹp hơn”, là tham vọng giúp cho phụ nữ yếu thế trở nên mạnh mẽ hơn, giúp họ luôn hướng về phía trước, khuyến khích họ lao động để thể hiện vai trò của mình trong sự phát triển đất nước. **THUY DƯƠNG**

Chương trình “L’Oréal Vi cuộc sống tốt đẹp hơn” đã được trao giải thưởng Platinum The Global CSR Award 2020 trong hạng mục “Nâng cao quyền năng cho phụ nữ” bởi Tổ chức Pinnacles Group, Bằng khen của Trung ương Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam (2015) và Doanh nghiệp FDI tiêu biểu về phát triển cộng đồng từ Bộ Kế hoạch và Đầu tư (2009).

Món ăn ẩn chứa tinh hoa văn hóa các dân tộc

“Đồng Đăng có phố Kỳ Lừa/Có nàng Tô Thị, có chùa Tam Thanh...”. Câu ca dao quen thuộc luôn mời gọi du khách gần xa một lần đến với xứ Lạng. Lạng Sơn sở hữu hệ thống hơn 330 di tích, danh thắng nổi tiếng như: Thành Nhà Mạc, đền Mẫu Đồng Đăng, khu di tích lịch sử Chi Lăng, núi Mẫu Sơn, động Tam Thanh - Nhị Thanh, núi Tô Thị...

Tiềm năng du lịch Lạng Sơn không chỉ dừng lại ở những di tích và danh lam thắng cảnh mà còn ở nét đẹp văn hóa độc đáo của các dân tộc: Nùng, Tày, Kinh, Dao, Hoa, Sán Chay... Sự đa dạng về dân tộc tạo nên một bức tranh văn hóa phong phú với những phong tục tập quán, trang phục, ẩm thực độc đáo, mang hương vị riêng biệt.

Đối với cộng đồng các dân tộc xứ Lạng, văn hóa ẩm thực không chỉ đơn giản là ở cách trưng bày hay chế biến món ăn, mà thông qua đó, còn thể hiện cả tín ngưỡng, cũng như những nét văn hóa đặc sắc, tiêu biểu của mỗi dân tộc. Tri thức dân gian của đồng bào các dân tộc tỉnh Lạng Sơn rất phong phú, từ những kinh nghiệm trong sản xuất nông nghiệp, những bài thuốc gia truyền cho đến những phương pháp chế biến ẩm thực, đồ uống đặc sản như: lợn quay, vịt quay, khâu nhục, lạp xưởng, bánh chưng đen, xôi cốm, lấu cháo, khâu nhục, cao sắng, bánh cóc, cóng phù, phồng dăm, xôi ngũ sắc, nem nướng Hữu Lũng, bánh ngải, rượu Mẫu Sơn... Đây là một trong những điều kiện thuận lợi để phát triển loại hình Foodtour (du lịch ẩm thực).

Nhắc đến đặc sản Lạng Sơn, du khách không thể không kể đến món vịt quay nổi tiếng, được tuyển chọn từ giống vịt Bầu Thất Khê. Giống vịt này khi quay chín vẫn giữ được độ dày mình, chắc thịt, ít xương, da giòn ngậy nhưng không béo. Chị Hồng Xiêm (thành phố Lạng Sơn) sinh ra trong gia đình có 4 đời làm món vịt quay chia sẻ: “Để làm ra sản phẩm vịt quay thơm ngon, béo ngậy, điều quan trọng nhất là phải chọn được con vịt ngon sẵn chắc, tỷ lệ nạc cao. Vịt sau khi làm sạch đến công đoạn tẩm ướp hơn 20 loại gia vị, trong đó không thể thiếu: quả mắc mật, đinh hương, thảo quả, hoa hồi, đậu tương lên men... Sau đó, vịt được bơm hơi giúp cho phần da tách rời phần thịt và tạo độ giòn. Để tạo màu cánh gián, da giòn, ngọt mềm, vịt được “tắm” nước mật ong rừng pha với nước. Tiếp đến, vịt được cho vào lò để hong khô khoảng 1 tiếng đồng hồ, công đoạn này giúp vịt ngấm đều gia vị, vịt càng khô thì khi chín da càng căng bóng và tròn. Vịt sau khi hong khô sẽ được cho vào lò nướng. Sau khi được nướng từ 40 - 45 phút, vịt sẽ chín. Khi chặt vịt, phần nước trong bụng vịt sẽ được rưới lên từng miếng thịt vịt, khi thưởng thức, du khách có thể cảm nhận được vị thơm của hương mắc mật, ngọt bùi vị mật ong”.

Cũng như vịt quay, lợn quay là món ăn đặc sản không thể thiếu trong các mâm cỗ ở Lạng Sơn bởi không chỉ ngon mà món ăn này còn mang hương vị riêng trong văn hóa của đồng bào các dân tộc, đặc biệt là dân tộc Tày ở xứ Lạng. Người Lạng Sơn thường chọn giống lợn Móng Cái có xương nhỏ, chắc thịt và nạc nhiều để quay. Lợn được làm sạch, để cả con, khéo léo không làm rách da sao cho đến khi quay chín da lợn không bị vỡ làm mất nước ngọt và mùi thơm của thịt. Gia vị để tẩm ướp lợn quay bao gồm nhiều loại như muối tiêu, lá mốt mật... nhồi vào trong bụng lợn. Dùng mật ong hòa

Ẩm thực xứ Lạng níu chân du khách

● Các món nướng ở phố đi bộ Kỳ Lừa hấp dẫn du khách. (Ảnh trong bài: Thùy Dương)

Đến với Lạng Sơn, du khách không chỉ được ngắm nhìn cảnh sắc non xanh hùng vĩ, nên thơ, với các danh lam thắng cảnh đẹp mà còn được thưởng thức nhiều món ăn đặc sản, đong đầy hương vị núi rừng Đông Bắc dung dị mà tinh tế.

● Du khách khám phá cách làm món ăn vịt quay Lạng Sơn trứ danh.

● Du khách thưởng thức quà chiều là bánh áo cháo nhân vịt.

● Món lấu cháo độc đáo.

với giấm bôi kỹ lên da lợn, vừa quay lợn, vừa bôi để khi chín được giòn và có màu vàng sẫm. Món thịt lợn quay Lạng Sơn khi ăn có vị ngọt của thịt chín tới, mùi thơm của lá mốt mật đậm đà, ăn một lần ai cũng nhớ mãi.

Ngoài vịt quay, món phở vịt ở đây cũng rất nổi tiếng. Thịt vịt mềm ngọt, nước dùng béo ngậy và vị chua của măng tạo nên sức hấp dẫn khó cưỡng cho ẩm thực xứ Lạng.

Mỗi đồ ăn, thức uống, trái cây đặc sản của xứ Lạng đều ẩn chứa những nét văn hóa đặc trưng, là tính cách, là phong vị, là thành quả của cả một quá trình lao động sản xuất sáng tạo, nét phong tục, tập quán và những tri thức dân gian quý báu mà vẫn được người dân bảo tồn, gìn giữ và duy trì từ bao đời nay.

Food tour là loại hình nhằm tìm kiếm và thụ hưởng sự độc đáo và đáng nhớ từ những trải nghiệm về đồ ăn và thức uống. Theo Tổ chức Du lịch thế giới, du khách thường chi trung bình 1/3 chi phí chuyến đi cho ẩm thực. Đồng thời, có tới hơn 80% số đơn vị, tổ chức du lịch khi được điều tra đều xác định, du lịch ẩm thực là yếu tố chiến lược đối với điểm đến, là động lực quan trọng cho phát triển du lịch.

Phát triển tour du lịch ẩm thực

Tại chuyến trải nghiệm “Tour Du lịch ẩm thực Lạng Sơn” do Trung tâm Xúc tiến Đầu tư và Thương mại và Du lịch Lạng Sơn tổ chức vào cuối tháng 11/2024, bà Nguyễn Thúy Hiền (Công ty Du lịch Sen Vàng) hào hứng: “Tôi đã trải nghiệm du lịch văn hóa ẩm thực ở nhiều nơi nhưng với “Food tour Lạng Sơn” tôi thấy thú vị, mới mẻ, đa dạng hơn cả. Tôi thích món phồng dăm. Tôi tìm hiểu và được biết, đây là một món ăn lâu đời của người dân tộc Tày, Nùng xứ Lạng, nguyên liệu chính là gạo nếp và thịt lợn. Để làm nhân bánh phồng dăm, người ta cho thịt lợn lên bếp xào khô, thêm mộc nhĩ, nấm hương, miến dong, hạt tiêu... và đảo đều trên bếp lửa trong khoảng từ 15 đến 20 phút cho đến khi thịt se lại, dậy mùi thơm. Lạng Sơn có nhiều món ăn ngon. Dù vậy, xứ

Lạng cần chất lọc hơn những đặc sản của mình và những quán ăn, nhà hàng cần được trang trí bắt mắt, sinh động, người chủ và nhân viên nên mặc trang phục mang bản sắc dân tộc món ăn đó thì sẽ thu hút được nhiều du khách trong và ngoài nước”.

Bà Thùy Dương (Mosaic Tour) cho hay: “Trong chuyến trải nghiệm food tour, tôi được thưởng thức các món ăn đặc sắc của Lạng Sơn. Đặc biệt, trong những ngày lạnh của vùng núi xứ Lạng, tuyệt vời nhất là được thưởng thức những viên cóng phù dẻo dai nóng hôi và xuýt xoa hít hà cái hương vị cay nồng của gừng, thơm ngọt của đường. Tôi thấy khá ấn tượng và đã chụp lại chia sẻ các món ăn trên mạng xã hội, trang các nhân của tôi và nhận được nhiều phản hồi, bình luận của người thân, bạn bè, du khách. Họ sẽ dành thời gian để tham quan các danh lam, thắng cảnh của Lạng Sơn cũng như tận hưởng hương vị ẩm thực nơi này. Tôi thấy yêu Lạng Sơn và trân trọng hơn khi bản sắc, nét đẹp văn hóa các dân tộc nơi đây được gìn giữ, phát huy.

Bà Trần Thị Bích Hạnh, Phó Giám đốc Trung tâm Xúc tiến, Đầu tư, Thương mại và Du lịch Lạng Sơn cho biết, những năm gần đây, du lịch ẩm thực (hay gọi là food tour) đang là xu hướng mới phát triển tại Việt Nam thúc đẩy sự phát triển của ngành công nghiệp không khói. Nắm bắt xu hướng này, Lạng Sơn đã mời chuyên gia khảo sát, đánh giá, xây dựng sản phẩm du lịch “Tour du lịch ẩm thực Lạng Sơn”; tổ chức cho các nhà hàng, quán ăn, khách sạn, hợp tác xã nông sản trên địa bàn tỉnh đăng ký tham gia; xây dựng trailer giới thiệu về các sản phẩm ẩm thực, trải nghiệm ẩm thực Lạng Sơn; xây dựng bản đồ food tour Lạng Sơn; quảng cáo tiếp cận khách du lịch trên truyền thông báo chí, các nền tảng mạng xã hội để nhiều người ở khắp mọi nơi biết đến và thưởng thức, trải nghiệm.

Lạng Sơn khuyến khích các nghệ nhân dân gian tìm tòi, sưu tầm, tích cực đưa thêm nhiều món ẩm thực đặc sản quê hương vào thực đơn phục vụ du khách; nghiên cứu, tổ chức các hoạt động như hội thi, triển lãm, trình diễn về chế biến ẩm thực; tham quan các cơ sở sản xuất đặc sản quê hương; nghiên cứu xây dựng những phố chợ, góc chợ ẩm thực xứ Lạng... Ví như, Hội thi “Hương sắc ẩm thực xứ Lạng”, trưng bày gian hàng đẹp; các đội thi đã chế biến, trình diễn những món ăn ngon, những sản vật độc đáo của xứ Lạng, thu hút hàng chục ngàn du khách đến tham quan, thưởng thức. Hội thi tạo cơ hội cho các đơn vị giao lưu, giới thiệu sản phẩm tour, tuyến du lịch ẩm thực; đồng thời liên kết hợp tác phát triển du lịch vùng Đông Bắc Bộ.

Bên cạnh đó, hằng năm, Trung tâm Xúc tiến Du lịch tỉnh xây dựng từ 2 đến 5 video; in ấn, phát hành từ 3.000 đến 4.000 tờ rơi, ấn phẩm quảng bá về du lịch, trong đó đều lồng ghép quảng bá ẩm thực và sản vật Lạng Sơn. Đặc biệt, trong tất cả các gian hàng tham gia các sự kiện hợp tác, xúc tiến, quảng bá du lịch trong nước và quốc tế, trung tâm đều dành riêng 1 gian để trưng bày về ẩm thực xứ Lạng.

Đặc biệt, từ tháng 10/2020 đến nay, khi tuyên phổ đi bộ Kỳ Lừa - thành phố Lạng Sơn được đưa vào hoạt động thì ẩm thực Lạng Sơn lại có thêm một không gian mới để trình diễn, khẳng định giá trị thu hút khách du lịch. Hiện nay, phố đi bộ Kỳ Lừa có các gian hàng bán đồ ăn, uống với nhiều món ăn đa dạng, hấp dẫn như: phở chua, vịt quay, cóng phù, cao sắng, đồ nướng...

... Qua trải nghiệm “Food tour Lạng Sơn”, thưởng thức những món ngon, du khách có thêm cảm nhận những nét đẹp văn hóa, phong tục tập quán của đồng bào các dân tộc miền biên cương của Tổ quốc.

THÙY DƯƠNG

Theo kế hoạch, Lạng Sơn đặt mục tiêu năm 2024 phấn đấu thu hút được khoảng 4,06 triệu lượt khách, trong đó có 160 nghìn lượt khách du lịch quốc tế và 3,9 triệu lượt khách du lịch nội địa. Tổng thu từ du lịch phấn đấu đạt khoảng 4.300 tỉ đồng.

Người trẻ bền bỉ “gieo mầm” tình yêu môi trường đến xã hội

Striped Project là dự án về môi trường và cộng đồng được thành lập vào tháng 6/2015 bởi nhóm học sinh THPT trên địa bàn Hà Nội, với mục đích để khắc phục một phần tình trạng sử dụng giấy và các tài nguyên gỗ một cách lãng phí. Đến nay, các em đã bền bỉ tổ chức nhiều sự kiện, hoạt động nhằm lan tỏa thông điệp sâu sắc về bảo vệ môi trường đến các cộng đồng trong xã hội.

● Các bạn trẻ cùng nhau thu gom, tái chế đồ cũ. (Ảnh trong bài: Striped Project)

● Thế hệ trẻ đang lan tỏa đến cả cộng đồng người trẻ ý thức bảo vệ môi trường.

● Hành động của người trẻ có thể tác động đến người lớn.

Bắt đầu từ những sáng tạo, nhiệt huyết của tuổi trẻ

Hà Nội, Thủ đô nhận nhíp của Việt Nam đang phải đối mặt với những vấn đề môi trường ngày càng nghiêm trọng. Từ ô nhiễm không khí, rác thải tràn lan, đến tình trạng cạn kiệt tài nguyên, mọi khía cạnh đều đang tạo nên một bức tranh đáng báo động. Tuy nhiên, giữa những thách thức ấy, một lực lượng trẻ trung và nhiệt huyết đang dần trở thành những nhân tố dẫn dắt sự thay đổi: học sinh trung học. Nhận thức rõ trách nhiệm của mình đối với môi trường sống, nhiều nhóm học sinh Hà Nội đã bắt đầu thực hiện các sáng kiến nhằm giảm thiểu tác động tiêu cực và lan tỏa thông điệp bảo vệ hành tinh. Trong số đó, Striped Project là một ví dụ tiêu biểu, minh chứng cho tinh thần bền bỉ và sáng tạo của giới trẻ trong việc bảo vệ môi trường.

Được thành lập vào tháng 6/2015 bởi một nhóm học sinh trung học từ các trường trên địa bàn Hà Nội, Striped Project đã xác định sứ mệnh của dự án là nâng cao nhận thức cộng đồng về bảo vệ môi trường thông qua những hoạt động thiết thực và sáng tạo. Qua hơn 8 năm, dự án không chỉ khẳng định vai trò tiên phong trong cộng đồng học sinh mà còn trở thành nguồn cảm hứng mạnh mẽ cho giới trẻ

thông qua nhiều chương trình thường niên mang tính giáo dục và thực hành cao, hướng đến việc tạo ra thay đổi tích cực từ chính cộng đồng.

Một hoạt động nổi bật, có sức lan tỏa tới truyền thông của nhóm các bạn trẻ này là “Lượm Đây” - chương trình thu gom các vật dụng cũ như chai nhựa, sách báo và quần áo đã qua sử dụng và thúc đẩy ý thức tái chế trong cộng đồng. Những sản phẩm thu gom được tái chế thành các món đồ hữu ích và xinh xắn bởi bàn tay của các thành viên dự án. Hành động nhỏ nhưng ý nghĩa này không chỉ giảm lượng rác thải mà còn lan tỏa thói quen tận dụng tài nguyên. Đáng chú ý, trong 9 mùa hoạt động trước đó, dự án đã thu về tổng cộng 36 tấn giấy vụn và sách truyện. Trong đó, năm 2023, sự kiện “Lượm Đây: JARETE” thu gom hơn 2 tấn giấy, 252 kg bìa, 47kg chai lọ và hơn 12.000 sản phẩm quần áo cũ. Cùng năm, “Lượm Đây II: VAGARY” đạt được con số đáng chú ý với 1,3 tấn quần áo cũ và 2,7 tấn giấy, sách truyện.

Gần đây nhất, Striped Project vừa tổ chức thành công sự kiện “Lượm đây II 2024: AN-THERAL”, diễn ra vào ngày 28 - 29/09 tại Trường Mầm non Quang Trung, Đống Đa, Hà Nội. Đây là sự kiện thứ ba trong chuỗi

hoạt động kỷ niệm chặng đường thứ 10 của dự án, thu hút hơn 160 bạn học sinh tham gia tổ chức và sự ủng hộ nhiệt tình từ người dân. Về kết quả, hơn 3,2 tấn giấy và sách truyện, gần 3,7 tấn quần áo cũ và hơn 150kg chai lọ được quyên góp và thu gom. Để đưa sự kiện đến gần hơn với cộng đồng, Striped Project đã tổ chức các trạm thu gom tại nhiều khu dân cư như Royal City và Vinhomes Green Bay từ những ngày trước đó. Những vật phẩm quyên góp được phân loại, một phần được đưa đi xử lý đúng cách, phần còn lại được tái chế thành các sản phẩm đồ đạc và bày bán tại hội chợ tái chế. Đây là cách dự án khơi dậy ý thức bảo vệ môi trường thông qua các trải nghiệm thực tế, sáng tạo.

Bạn Nguyễn Đặng Hà Anh (10 Pháp 2 - THPT Chuyên Hà Nội Amsterdam) - Trưởng ban Tổ chức Striped Project chia sẻ: “Chúng em hy vọng “Lượm Đây” sẽ trở thành cầu nối đưa mọi người đến gần hơn với môi trường xung quanh. Từ việc thu gom và phân loại các vật phẩm, chúng em mong rằng có thể lan tỏa thói quen tái chế và tình yêu môi trường đến mọi người”. Ngoài ra, Ban Tổ chức Striped Project cũng mong muốn gửi gắm thông điệp: “Chúng ta không chỉ cần phải sống chan hòa cùng thiên nhiên,

mà còn cần có ý thức gìn giữ, “làm đẹp” môi trường từ những hành động dù là nhỏ bé nhất và không lãng quên người bạn thân thành của ta - thiên nhiên”.

Nỗ lực bền bỉ “gieo mầm” trách nhiệm cho cộng đồng

Ngoài sáng kiến “Lượm Đây”, Striped Project còn có các hoạt động sáng tạo khác như Striped Tour, Giờ Phe và Ngày Tình nguyện. Striped Tour là sự kiện giáo dục và giải trí dành riêng cho trẻ em, nơi các em được học về bảo vệ môi trường xanh thông qua các hoạt động vui nhộn, bổ ích. Bằng cách tiếp cận sáng tạo, Striped Tour không chỉ mang lại kiến thức mà còn khơi gợi ý thức trách nhiệm từ khi còn nhỏ, tạo nền tảng cho một thế hệ hiểu và yêu môi trường. Năm 2022, sự kiện được tổ chức tại Làng trẻ em Hòa Bình và Trung tâm Hy vọng Kim Mã, mang đến niềm vui và những bài học bổ ích cho các em nhỏ. Đến năm 2023, “Striped Tour: METROVILLE” đã thu hút sự tham gia của gần 100 em học sinh. Dự án còn trao tặng 4 thùng sữa Vinamilk, hơn 50 cuốn sổ tái chế và nhiều sản phẩm handmade cho các em nhỏ có hoàn cảnh khó khăn.

Giờ Phe là hội chợ thủ công (handmade) thường niên tổ chức sau sự kiện Lượm Đây, cũng là

nơi trưng bày và bán các sản phẩm tái chế. Ngoài việc mua sắm, người tham gia còn được tự tay trải nghiệm làm đồ tái chế, tham gia các trò chơi và hoạt động gắn kết, thông qua đó vừa truyền cảm hứng sáng tạo vừa nâng cao nhận thức về bảo vệ môi trường. Năm 2022, sự kiện “PHE PLAY” thu hút gần 1.000 người tham gia, với các trò chơi và gian hàng bán sô, vòng handmade, thẻ sách (bookmark). Năm 2023, sự kiện “TOOBLE - TOWN” đã tạo nên sức hút lớn với cộng đồng thông qua những màn trình diễn ấn tượng và 10 gian hàng sáng tạo.

Không dừng lại, Ngày Tình nguyện cũng là một hoạt động thiện nguyện ý nghĩa do nhóm các bạn học sinh này thực hiện, đã mang đến sự giúp đỡ thiết thực cho nhiều trẻ em khó khăn. Năm 2023, hoạt động này đã đưa hơn 100 phần quà và hướng dẫn các em tại Trường Tiểu học Đồng Chum cách trồng cây xanh, góp phần nâng cao ý thức bảo vệ môi trường. Đến năm 2024, “Ngày Tình nguyện: INSCAPE” tiếp tục lan tỏa yêu thương khi trao tặng Trường Mầm non Đầm Chương một chiếc tivi, 4 âm đun nước, 90 bộ đồ dùng học tập, bánh kẹo và 10 triệu đồng tiền mặt. Đáng chú ý, số tiền thu được từ Giờ Phe và các vật dụng gom được từ Lượm Đây được trao tận tay các em nhỏ, góp phần giúp cải thiện cuộc sống và nâng cao hiểu biết về môi trường cho các em.

Có thể thấy, dù là dự án học sinh nhưng Striped Project, qua từng sự kiện, không chỉ nâng cao nhận thức về bảo vệ môi trường mà còn gieo mầm yêu thương và trách nhiệm trong cộng đồng, đặc biệt là thế hệ trẻ. Những thành tựu đã đạt được là minh chứng rõ nét cho những nỗ lực bền bỉ và lòng nhiệt huyết của tuổi trẻ. Từ những hành động nhỏ bé nhưng đầy ý nghĩa của các bạn trẻ, sự thay đổi sẽ không chỉ dừng lại ở riêng các em, mà còn có thể lan tỏa tới gia đình, nhà trường và rộng hơn nữa, cả xã hội. Khi một bạn nhỏ cẩn thận thu gom chai lọ, khi một nhóm học sinh háo hức tái chế giấy cũ thành những món đồ xinh xắn, đó không chỉ là việc làm cho bản thân mà còn là lời nhắc nhở nhẹ nhàng gửi đến người lớn: “Chúng cháu đang làm điều tốt cho môi trường, còn cô chú thì sao?”...

Những hành động giản đơn ấy giống như những hạt giống nhỏ được gieo trồng trong lòng mỗi người lớn, khiến họ nhìn lại và đặt câu hỏi: Nếu con trẻ có thể làm được, tại sao chúng ta lại không? Từ đó, sẽ có những hộ gia đình bắt đầu giảm sử dụng nhựa, những nhà trường khuyến khích học sinh phân loại rác, những doanh nghiệp cân nhắc sản xuất xanh hơn và truyền thông góp phần lan tỏa thông điệp tích cực này. Những bước chân nhỏ của các bạn trẻ chính là khởi đầu cho hành trình thay đổi lớn lao. Đó cũng chính là cách mà thế hệ trẻ khơi dậy ý thức cộng đồng, dẫn dắt cả xã hội cùng hành động vì một môi trường trong lành và một tương lai bền vững hơn. **ĐỖ TRANG**

Khách nước ngoài bất ngờ trước hương vị của chả rươi

Sonny Side là vlogger người Mỹ, chủ kênh Best Ever Food Review Show có 11 triệu người theo dõi trên YouTube. Với niềm đam mê bất tận dành cho ẩm thực, anh thường xuyên đăng tải trải nghiệm nếm thử các món ăn tại nhiều quốc gia trên thế giới. Sonny đã có trải nghiệm đầy thú vị và bất ngờ khi khám phá loạt món ăn đường phố kỳ lạ tại Việt Nam như chả rươi, cà cuống...

Ban đầu khi tận mắt chứng kiến, anh khá sốc khi người bán hàng chiên trực tiếp con rươi còn sống trên chảo dầu nóng với thịt, trứng... Hình ảnh những con rươi còn ngo ngoàng khiến vị khách nước ngoài tỏ ra vừa hoang sợ, vừa thích thú. Tuy nhiên khi nếm thử, anh lại có cảm nhận hoàn toàn khác biệt. "Thật sự mà nói, chả khá ngon và đậm đà, thì là và rau thơm khiến chả có mùi hương hấp dẫn hơn, kết cấu bên ngoài thì giòn rụm. Tôi thậm chí còn chẳng cảm thấy con giun nào trong miệng hết", vị khách nước ngoài cho biết.

Sonny ngạc nhiên vì món chả rươi ngon hơn hẳn các món tương tự khác anh từng ăn tại Việt Nam. Mặc dù dè dặt khi nhìn thấy vẻ ngoài của con rươi và cách chế biến, song vị khách nước ngoài khẳng định hương vị món ăn thực sự không có gì để chê.

Anh Park Jaeil (đến từ Hàn Quốc) là nhà thiết kế thời trang kiêm sáng tạo nội dung với kênh YouTube cá nhân thu hút gần 750.000 lượt theo dõi. Trong chuyến công tác đến Việt Nam gần đây, Jaeil cùng quản lý là Gaemi có dịp ghé thăm Hà Nội và nếm thử một số món ăn đường phố thơm ngon. Trong đó, có một món mà không phải du khách nước ngoài nào cũng dám thưởng thức. Đó là chả rươi.

Jaeil cho biết từng ăn chả rươi một lần và biết đến món này qua YouTube. Anh không cảm thấy sợ khi ăn chả rươi vì trước đó từng nếm thử một số món được cho là kỳ dị ở các nước khác, ví dụ như món mắt bò ở Mông Cổ.

Nhưng Gaemi thì ngược lại. Người quản lý tỏ ra căng thẳng và thừa nhận "cho dù có chết cũng không ăn". Thậm chí, anh còn đứng cách xa khu vực chế biến vì không dám nhìn món ăn trước mắt. Sau cùng nhờ sự động viên, khích lệ của Jaeil, Gaemi cuối cùng cũng lấy hết can đảm để nếm thử chả rươi. Họ gọi một suất gồm 2 miếng chả, ăn kèm rau sống và nước chấm chua ngọt.

"Tôi tưởng có giun đất ở đâu đó nhưng thực sự tôi đã ăn nó rồi. Ngon thật đấy", vị khách Hàn Quốc

● Món chả rươi thường ăn kèm với bún, nước chấm, đôi khi thêm chả cốm và nem. (Nguồn: SCM)

● Nguyên liệu cơ bản để làm món chả rươi. (Nguồn: SCM)

● Sonny khẳng định chả rươi có hương vị rất ngon. (Ảnh chụp màn hình)

● Mark rất thích vừa ăn chả rươi, vừa ăn bún, rau thơm với nước chấm chua ngọt. (Ảnh: Mark Wiens)

● Chị Nga, chủ hàng rươi nổi tiếng Hà Nội.

Đặc sản của Hà Nội nói riêng hay ẩm thực Việt Nam nói chung vô cùng đa dạng, phong phú và độc đáo. Đặc biệt, những món ăn đường phố chắc chắn có thể làm bất ngờ và hài lòng những thực khách khó tính nhất. Trong đó phải kể đến món chả rươi, mặc dù có hình thù khiến nhiều người sợ hãi, nhưng hương vị tuyệt vời sau khi nếm thử luôn làm thực khách bất ngờ.

thốt lên. Anh miêu tả món chả rươi có mùi vị giống như Bindaetteok (một loại bánh rán làm từ đậu xanh và kim chi ở Hàn Quốc). Thậm chí, khi vượt qua được nỗi sợ, Gaemi còn liên tục gấp chả rươi đưa lên miệng ăn khiến Jaeil cũng phải bật cười thích thú.

Hồi tháng 10 vừa qua, hai du khách Philippines, Joe và Van chia sẻ, họ thật may mắn khi đến Hà Nội đúng mùa thu để được ăn đặc sản độc đáo này. Cặp đôi tìm đến hàng chả rươi Hưng Thịnh đã mở bán hơn 30 năm trên phố Hàng Chiếu, khu phố cổ Hà Nội. Van và Joe mua một hộp chả rươi cầm đi ăn. Trong khi Joe khá dè dặt khi ăn, còn anh chàng Van không thấy kinh dị chút nào, thậm chí còn hào hứng thưởng thức ngay. Anh "soi" kỹ miếng chả nhìn ra rươi được để nguyên con trộn gia vị và chiên chín thơm lừng. Vừa nhâm nhi miếng đầu tiên, Van gật gù: "Rất

ngon. Hương vị nổi bật nhất là rau thì là và trứng. Lúc ăn tôi không còn nghĩ đến hình ảnh rươi nữa, món này ngon thật đấy".

Hay như Mark Wiens, YouTuber ẩm thực người Mỹ đã nhiều lần tới Việt Nam nhưng đến năm ngoái anh mới thưởng thức chả rươi. Người bạn đi cùng dẫn anh tới quán ăn trên phố Hàng Chiếu. Họ ngồi ngay vỉa hè gọi một suất chả ăn kèm bún tươi. "Chả rươi như tan trong miệng. Tôi rất thích vị thì là. Chả được chiên giòn bên ngoài, bên trong là rươi mềm ẩm với trứng và thịt. Vị không kỳ quái tí nào mà trái lại rất ngon miệng", Mark chia sẻ.

Nhiều tờ báo nước ngoài cũng dành lời khen "có cánh"

Không chỉ có du khách quốc tế, nhiều tờ báo nước ngoài cũng dành những lời khen "có cánh" cho món ăn độc đáo này. Mới đây, tờ South China Morning Post (SCMP) có

bài viết giới thiệu về món chả rươi, một trong những đặc sản không thể bỏ lỡ khi tới Việt Nam. Video bắt đầu bằng lời giới thiệu: "Bạn đã bao giờ nếm thử món ăn làm từ rươi không? Đừng lo, không ai ăn sống chúng. Để làm món chả, những con rươi sẽ được rán chín".

"Loại rươi vốn không bắt mắt, thậm chí đáng sợ từ cái nhìn đầu tiên. Nhưng khi được trộn đủ nguyên liệu và chiên vàng, "hương vị của món ăn sẽ ngấm tận vào tim". Để làm món ăn này, rươi tươi được trộn cùng trứng gà, chút thịt lợn xay, vỏ quýt, thì là, hành hoa, hạt tiêu, chút nước mắm cùng một số gia vị. Sau đó, hỗn hợp được rán lên thành từng miếng nhỏ, thưởng thức nóng cùng nước chấm", Chieu Luu, phóng viên của tờ SCMP từng nhận định.

Mùa rươi được chia làm 2 vụ, vụ mùa vào tháng 9 đến tháng 11 âm lịch và vụ chiêm vào tháng 4

đến tháng 5 âm lịch. Nếu có dịp đến thăm Hà Nội cũng như một số tỉnh, thành phía Bắc của Việt Nam vào mùa thu, du khách không nên bỏ lỡ món chả đặc biệt này.

Hồi năm 2020, SCMP cũng có bài viết đưa ví dụ về một hàng chả rươi nổi tiếng Hà Nội là hàng Hưng Thịnh nằm tại số 1 Hàng Chiếu. Bài viết có nói về một thực khách tên là Lan, người đã đi hơn 10km cùng bạn bè lên phố ăn món ăn này. Nhóm 8 người của Lan đã chi hết 700 ngàn đồng cho bữa ăn của họ.

Tờ báo cũng phỏng vấn chủ cửa hàng là chị Nga, chị cho biết truyền thống gia đình chị đã hơn 30 năm làm món chả rươi này. Quán được mở vào năm 1986 bởi ông của chị, mẹ của chị đã nối nghiệp và giờ đây chị lại bán nó. Chị Nga nói rằng chị bán chả rươi vì muốn giữ gìn món ăn truyền thống của Hà Nội cho những thế hệ sau. Chị Nga từng tốt nghiệp đại học rồi đi làm nhưng sau đó đã nghỉ việc và ở nhà tiếp quản công việc kinh doanh này.

Cùng trong năm 2020, hàng chả rươi Hàng Béo còn từng xuất hiện trên Great Big Story - kênh video của CNN, đưa hàng chả rươi này đến với bạn bè quốc tế và được nhiều người biết đến hơn. Cho đến nay, chả rươi Hàng vẫn đang là một trong những địa điểm mà nhiều người sành ăn tìm đến mỗi khi muốn ăn món chả rươi này.

Hàng chả rươi này nằm ở số 244 phố Lò Đúc, cô chủ hàng là người Hải Phòng, được bà nội dạy cho nghề làm chả rươi, sau đó cô đã quyết định đi theo công việc này. Ban đầu, cô Hằng chỉ bán chả rươi ở vỉa hè, tới năm 2007 mới bắt đầu mở cửa hàng và cho đến nay, hàng chả rươi của cô cũng đã tồn tại ngót nghét 27 năm.

Theo bà chủ quán chả rươi Hàng Béo từng chia sẻ trên Great Big Story - kênh video của CNN, ở đây sử dụng loại rươi từ Tứ Kỳ (Hải Dương), một trong những nơi rất nổi tiếng với con rươi. Món này được cô làm gồm các nguyên liệu như rươi, trứng, thịt nạc vai, hành khô, thì là và các gia vị. Tất cả được đánh đều rồi mới cho vào chảo dầu nóng để rán vàng lên. Miếng chả rươi nóng hôi ăn có sự hoà quyện của các nguyên liệu nhưng vẫn nổi bật lên hương vị béo ngậy và thơm lừng của con rươi đã được đánh nhuyễn và ngấm đậm gia vị. Khi chấm vào nước chấm chua ngọt, ăn kèm với bún lá thì hợp vị vô cùng.

Giữa thời tiết Hà Nội trở lạnh như mấy ngày gần đây, gấp 1 miếng chả rươi nóng hôi, chấm vào bát nước chấm chua ngọt rồi thưởng thức, cảm giác quá đỗi tuyệt vời. **THU HOÀI**